SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI

ARTO PAASİLİNNA

VATANEN'İN TAVŞANI

ROMAN

ARTO PAASİLİNNA
VATANEN'İN TAVŞANI

SİMAVİ YAYINLARI
ROMAN DİZİSİ: 3

Özgün Adı:
JÄNIKSEN VUOSI
(Helsinki, 1975)

Fransızca Çeviri:
"Le lièvre de
Vatanen", Editions
Denoël, 1989.

SİMAVİ YAYINLARI
Cemal Nadir Sokak No. 7
Cağaloğlu- İstanbul
Tel: 527 15 02-526 60 58

Baskı:
Hürriyet Ofset
Tel: 598 98 20

Copyright
Simavi Yayınları
1991

ARTO PAASİLİNNA

Vatanen'in Tavşanı

Fransızcadan Çeviren:
Sibel Özbudun

VATANEN'İN TAVŞANI

I.TAVŞAN

İki bitkin adam, otomobilleriyle yol almaktaydı. Batan güneş, tozlu ön camdan gözlerini alıyordu. St. Jean Yortusuydu. Finlandiya görüntüleri, daracık, kumlu yol boyunca gözlerinin önünden akıyordu, ama ikisi de akşamın güzelliğine göz atacak halde değildi.

İş peşinde bir gazeteciyle bir fotoğrafçıydılar; iki kekre, mutsuz insan. Kırklarına yaklaşmışlardı; gençlik günlerinin düşleri daha şimdiden, asla gerçekleşemeyecek kadar gerilerde kalmıştı. Evlenmişler, yanılmışlar, düş kırıklığına uğramışlardı. İkisinin de midesinde ülser başlangıcı ve daha başka gündelik kaygıları vardı.

Helsinki'ye dönmek ya da geceyi Heinola'da geçirmek konusunda tartışmayı yeni kesmişlerdi. O andan beri ikisi de suskundu.

Akşamın görkemini bir çağanoz gibi katetmekteydiler; başları omuzları arasına kısılmış, inatçı ve düşüncelere dalmış; yolculuklarının acınası yanlarını bile ayırımsayacak durumda değillerdi; bıkkın, bitkin, gidiyorlardı işte.

Güneşe belenmiş bir tepeciğin üzerinde genç bir tavşan sıçramaya çabalıyordu. Yaz sarhoşluğuyla yolun orta yerinde bir an kalakaldı, arka ayakları üzerinde dikeldi; kıpkızıl güneş, tavşanı bir tablo gibi çerçeveliyordu.

Direksiyondaki fotoğrafçı yolun üzerindeki küçük hayvanı ayrımsadı; ama uyuşmuş beyninin verdiği komut yeterince hızlı değildi. Tozlu bir pabuç fren pedalını kökledi; ama çok geç. Dehşet içindeki hayvancık kaputun önünden havaya fırladı; ormanın içlerinde bir yere düşmeden önce ön camın köşesine çarparken çıkardığı ses, iki adamın kulağında yankılandı.

"Aman! Bir tavşan ezdik!" dedi gazeteci.

"Allahın cezası hayvan, neyse ki cam kırılmadı."

Fotoğrafçı geri vitese takıp olay yerine kadar geriledi. Gazeteci aşağıya atladı.

"Görüyor musun?" diye sordu fotoğrafçı, zoraki. Vitesi boşa almış, ama kontağı kapatmamıştı.

"Ne?" Gazetecinin sesi ormanın içlerinden geliyordu.

Fotoğrafçı bir sigara yakıp avuçlarının içinde emdi. Sigara tırnaklarının ucunu yakana dek onu ayrımsamadı bile.

"Haydi gel. O aptal tavşanla oyalanacak vaktim yok."

Gazeteci seyrek ormanın içinde rastgele ilerliyordu, çayırlık, küçük bir alanın kıyısına geldi; çukurun üstünden atlayıp koyu yeşil otları yoklamaya koyuldu. Sonunda çalıların arasındaki tavşanı ayrımsadı.

Arka bacağı kırılmıştı. Dizinin altında acınası bir biçimde sallanıyordu; hayvan o denli kötü bir durumdaydı ki, yaklaşan adamdan kaçmaya yeltenmedi bile.

Gazeteci dehşet içindeki tavşanı kollarına aldı. Bir dal kopartıp şeritler halinde yırttığı mendiliyle hayvanın bacağını bağladı. Tavşan başını minik ön bacakları arasına gizlemişti; kulakları titriyor, yüreği güm güm çarpıyordu.

Uzaklardan, yoldan sinirli bir motor homurtusu, iki hırçın klakson darbesi ve bir çağrı duyuldu.

"Haydi, gel artık. Eğer bu Tanrı'nın cezası ormanda gezinmeyi sürdürürsen Helsinki'ye asla varamayız. Hemen gelmeyecek olursan başının çaresine bakarsın!"

Gazeteci yanıt vermedi. Küçük hayvan hâlâ kollarının arasındaydı. Belli ki yalnızca bacağı kırılmıştı. Yavaş yavaş sakinleşiyordu.

Fotoğrafçı arabadan çıktı. Öfkeli bakışlarla ormanı taradı, ama boşuna. Meslektaşından bir iz yoktu. Bir küfür savurdu, bir sigara daha yaktı ve sabırsız adımlarla yolu arşınlamaya koyuldu. Ormanda yine ses seda yoktu. Adam izmaritini yola atıp ayağıyla ezerken bir kez daha bağırdı:

"Kal o zaman geri zekâlı; şansın açık olsun! Bok..."

Fotoğrafçı bir an daha bekledi, ama yanıt alamayınca öfkeyle direksiyona geçip gaza bastı, hoyratça vitese takıp hareket etti. Yolun kumu lastiklerin altından havalandı. Araba birkaç saniye içinde gözden yitmişti.

Gazeteci kucağında tavşanı, çukurun kıyısına oturmuştu; örgüsü elinde, düşüncelere dalmış bir yaşlı kadını andırıyordu. Otomobilin gürültüsü az sonra kulaklardan silindi. Güneş batıyordu.

Gazeteci tavşanı otların üzerine bıraktı; hayvanın kaçmaya çalışacağından korkuyordu; ama tavşan çalıların arasına sinip kaldı. Adam onu yeniden kucağına aldığında ürküntüsünden eser kalmamıştı.

"İyiyiz galiba," dedi adam tavşana.

Öyle bir konumdaydı işte: Üzerinde ceketi, bir yaz akşamı ormanın ortasında tek başına kalmıştı.

Bu gibi durumlarda ne yapılır? Belki de fotoğrafçının çağrılarına yanıt vermesi gerekirdi. Şimdi kuşkusuz yola dek yürümesi, ilk gelen arabayı durdurup kendi olanaklarıyla Heinola ya da Helsinki'ye ulaşması gerekiyordu.

Açıkçası bu fikir de hiç mi hiç çekici değildi.

Gazeteci el çantasını açtı. Birkaç yüzlük, bir basın kartı, bir sosyal sigorta kartı, karısının bir fotoğrafı, biraz bozuk para, iki prezervatif, bir anahtarlık, eski bir 1 Mayıs rozeti.. Ayrıca kalemler, bir blok kâğıt ve bir de yüzük vardı. Blokun üzerine patronu antetini bastırmıştı — Kaarlo Vatanen, redaktör. Sosyal sigorta kartına göre Kaarlo Vatanen 1942 doğumluydu.

Vatanen ayağa kalktı, ormanın ötesindeki güneşin son ışıklarına baktı ve başını tavşana çevirdi. Yola bir göz atmakla birlikte adımlarını o yöne yöneltmedi. Tavşanı

kaldırıp özenle ceketinin cebine yerleştirdi ve ormanın alacakaranlığına doğru yola koyuldu.

Öfkeli fotoğrafçıysa Heinola'ya varmıştı. Burada depoyu doldururken gazetecinin geceyi geçirmeyi önerdiği otele gitmeyi kararlaştırdı.

İki yataklı bir oda tuttu, tozlu giysilerini üzerinden atıp duşa geçti. Yıkandıktan sonra otelin lokantasına indi. Gazetecinin ortaya çıkmakta gecikmeyeceğini düşünüyordu. Bu işi o zaman tartışabilirlerdi. Fotoğrafçı birkaç bira içti, yemeğini bitirdi ve alkol derecesi yüksek karışımları birbiri peşisıra devirmeye koyuldu.

Ama gazeteci ortaya çıkmadı.

Gecenin geç saatlerinde fotoğrafçı hâlâ otelin barında tünemekteydi. Gözleri siyah tezgâha dikili, öfkeyle durumu kafasında evirip çeviriyordu. Gece boyu düşünmüştü. Arkadaşını yörede kimsenin yaşamadığı bir ormanın orta yerinde bırakıp gitmekle hata ettiğini kavrıyordu. Belki gazeteci ormanda bacağını kırmıştı; belki yolunu kaybetmiş, belki de bir su çukuruna düşmüştü. Yoksa ne yapar eder, gerekirse yürüyerek Heinola'ya ulaşırdı.

Fotoğrafçı Helsinki'ye, gazetecinin karısına telefon etmeyi düşündü.

Karısı uykulu bir sesle Vatanen'i görmediğini söyledi ona. Karşısındakinin sarhoş olduğunu ayrımsayınca da telefonu yüzüne kapattı. Fotoğrafçı numarayı bir kez daha çevirdiğinde telefon cevap vermedi. Kadın belli ki fişi çekmişti.

Şafaktan az önce fotoğrafçı bir taksi çağırdı. Gazetecinin hâlâ orada olup olmadığını anlamak için, bıraktığı yere gitmeye karar vermişti. Taksi şoförü sarhoş müşterisine nereye gitmek istediğini sordu.

"Aslında hiçbir yere. Doğru gidin, size duracağınız yeri söylerim."

Taksi şoförü arkaya bir göz attı. Kentten uzaklaşmakta, ormana doğru yol almaktaydılar; vakit geceydi ve hiçbir yere gitmiyorlardı. Şoför usulca torpido gözünden revolve-

rini çıkartıp, dizlerinin arasına yerleştirdi. Bir yandan da sinirli bir biçimde müşterisini gözlüyordu.

Bir tepeye vardıklarında müşteri buyurdu:

"Burada durun."

Şoför silahını kavradı. Bu arada sarhoş sakince arabadan çıkmış, ormana doğru bağırmaya koyulmuştu:

"Vatanen, Vatanen!"

Karanlık ormandan bir yankı bile gelmiyordu.

"Vatanen, duyuyor musun beni, Vatanen!"

Adam ayakkabılarını çıkardı, pantolonunun paçalarını dizlerine kadar sıyırıp çıplak ayaklarla ormana daldı. Az sonra gecenin içinde yitip gitmişti. Ormandan Vatanen'i çağıran sesi duyuluyordu yalnızca.

Tuhaf bir tip, diye düşündü taksi şoförü.

Ormanın karanlığında yarım saatlik bir şamatadan sonra müşteri yeniden yolda belirdi. Bir bez parçası isteyip ayaklarındaki çamuru sildi, ardından ayakkabılarını çıplak ayakları üzerine geçirdi; çorapları ceketinin cebinden sarkıyordu. Heinola'ya dönmek üzere yola çıktılar.

"Vatanen adlı birini mi yitirdiniz?"

"Öyle oldu. Akşamüstü şu tepenin üzerinde bırakmıştım. Yok olmuş."

"Yok. Ben de görmedim," diye geveledi şoför.

Fotoğrafçı otelde ertesi sabah on bire doğru uyandı. Beynine bir çivi çakıyorlardı sanki, midesi bulanıyordu. Gazetecinin yitişi düştü aklına. Hemen Vatanen'in karısını işinden aramalıydı. Fotoğrafçı anlatmaya koyuldu:

"Tavşanın peşinden o tepeye çıktı, sonra da dönmedi. Bağırdım, ama yanıt bile alamayınca onu orada bıraktım. Kuşkusuz kalmak istiyordu."

"Sarhoş muydu?"

"Hayır."

"Peki, nerede o zaman? Kimsenin öyle ortadan kaybolmaya hakkı yok ki."

"Ama yine de kayboldu işte. Orada değil, değil mi?"

"Hayır. Tanrım, bu adam beni çıldırtacak. Başının

çaresine baksın artık, ne yapalım. Esas olan, eve dönmesi; ona bunu söyle."

"Nerede olduğunu bilmediğime göre ona nasıl herhangi bir şey söyleyebilirim ki?"

"O zaman ara, bul; bana büroya telefon etsin. Ve bunun yaptığı son zırva olduğunu eklemeyi de unutma. Dinle, bir müşteri geldi; söyle beni arasın. Hoşçakal."

Fotoğrafçı bürosunu aradı.

"İşte böyle. Bir şey daha var; Vatanen kayboldu."

"Nereye gitti?" diye sordu yazı işleri müdürü. Fotoğrafçı ona bütün öyküyü anlattı.

"Mutlaka geri dönecektir. Zaten sizin iş o kadar acil de değildi. Şimdilik bırakabiliriz; Vatanen döndüğünde basarız."

"Fotoğrafçı Vatanen'in başına bir kaza gelmiş olabileceğini söyledi. Helsinki'dekiler onu yatıştırdı.

"Haydi, gel artık. Ne olabilir ki? Zaten bu kendisinin bileceği bir iş."

"Polise haber vereyim mi?"

"Bırak isterse karısı versin. Durumdan haberli mi?"

"Evet, ama pek aldırmıyor."

"Eh, o zaman bu olay bizi de pek fazla ilgilendirmez."

II.BİLANÇO

Vatanen, ertesi sabah erkenden kuş cıvıltılarıyla uyandı; ambardaki mis gibi saman kokusu, ciğerlerini dolduruyordu. Tavşan hâlâ kucağındaydı; çatıda kayan kırlangıçları izliyordu sanki. Kuşkusuz yuva yapmaktaydılar, ambara giriş çıkışlarındaki hevese bakılırsa, belki yavruları bile vardı.

Kalasların arasından süzülen güneş ışığı, gözünü alıyordu, geçen yılın otları yumuşacıktı. Vatanen bir saat kadar saman yığının üzerinde uzanmış, tavşanı kucağında, düşüncelere dalıp gitti.

Ötede, çiçekli çayırlık alanın ardında bir küçük dere mırıldanarak akıyordu. Vatanen tavşanı kıyıya bıraktı, giysilerini çıkardı ve serin sulara daldı. Kalabalık bir küçük balık sürüsü akıntıya karşı yüzmekteydi; en ufak bir harekette panikliyor, ama hemen ardından önceki biçimlerini alıyorlardı.

Vatanen karısını, Helsinki'yi düşündü. İçi karardı.

Vatanen karısını sevmiyordu. Bir anlamda huysuz bir kadındı; tüm evlilikleri boyunca huysuz, daha doğrusu bencil olmuştu. Çirkin, kullanışsız, feci giysiler satın alıp, eninde sonunda aldıklarından kendisi de hoşnut kalmadığından biraz kullanıp atmak gibi bir huyu vardı. Giysilere

yaptığı kadar kolay bir şey olsa, kuşkusuz Vatanen'i de hemen değiştirirdi.

Evliliklerinin ilk yıllarında karısı ortak bir ev, bir yuva kurma işine kendini iyiden adamıştı. Oturdukları daire, az zamanda kadın dergilerinden devşirilmiş, yüzeysel ve zevksiz bir yığın garip mobilyayla tıklım tıklım oldu. Büyük afişler ve rahatsız koltuk takımlarıyla apaçık bir köktencilik egemendi eve. Bir şeylere çarpmadan odalarda dolaşmak olanaksızdı; tümüyle karmakarışık bir ortamdı bu. Bu yuva, Vatanen'in evliliğini iyi yansıtmaktaydı.

Bir bahar, Vatanen'in karısı hamile olduğunu anlamış, ancak hemen kürtaj yaptırmıştı. Bir çocuk yatağının dekordaki uyumu bozacağını söylüyordu; fakat Vatanen'in kürtajın daha gerçekçi nedenini öğrenmesi uzun sürmedi: dölüt Vatanen'den değildi.

Vatanen konuyu açtığında, karısı "Herhalde ölü bir dölütü kıskanmayacaksın, sersem," demişti.

Vatanen tavşanı su içebilmesi için derenin kıyısına yerleştirdi. Küçük çatlak burun berrak suya daldı hemen; bu denli küçük bir gövdenin bu kadar susayabilmesi, hayret vericiydi doğrusu. İçmesi bittikten sonra da kıyıdaki yaprakların arasına dalıp iştahla otlamaya koyuldu. Arka bacağı hâlâ canını acıtıyordu.

Kuşkusuz Helsinki'ye dönmem gerekiyor, diye geçirdi içinden Vatanen. Böyle ansızın ortadan yitip gitmesine bürodan ne derlerdi?

Ama ne büro, ne iş!.. Bütün rezaletleri ortaya çıkartan, ama toplumumuzun temel bozuklukları konusunda ısrarlı bir suskunluğu sürdüren bir dergi. Derginin kapağında her hafta bezgin yüzler, genç bayanlar, mankenler, müzisyen ailelerin yeni doğmuş bebekleri boy gösterirdi. Daha gençliğinde Vatanen en iyi olasılıkla devlet baskılarının kurbanı, anlaşılmamış bireylerle röportajlar yapma olanağını bulduğu için kendini mutlu sayardı. İyi bir iş yaptığı duygusunu taşıyordu içinde: Hiç değilse toplumun kimi aşırılıkları kamuya açıklanmaktaydı. Ama yıllar geçtikçe yararlı bir

şeyler yaptığı yolundaki yanılsamasını da yitirdi. Salt kendinden isteneni yapmakla yetinmeye başladı; eleştirel yorumlarını kendisine saklıyordu. Bezgin ve kekre meslektaşları da aynı şeyi yapıyorlardı. Pazarlama uzmanlarının en ukalası bu yazarlara kamuoyunun ne tür yazılar beklediğini dikte eder, onlar da oturur bunları yazarlardı. Derginin durumu iyiydi, ama verdiği haberler aydınlatıcı değildi; sulandırılmış, örtülmüş ve yüzeysel bir eğlentiye dönüştürülmüş bir habercilikti bu. Kahrolası iş.

Vatanen iyi para alıyor, ama her ne hikmetse para sıkıntısından yakasını kurtaramıyordu. Kirası ayda bin markı buluyordu; Helsinki'de yaşamak pahalı bir işti. Kira yüzünden, Vatanen'in hiçbir zaman kendi evi olamadı. Bütün mülkü, taksitlerini hâlâ ödemekte olduğu teknesiydi. Tekneciliğin dışında başka bir hobisi de yoktu. Karısı zaman zaman tiyatroya gitmekten sözederdi, ama Vatanen karısıyla çıkmaktan hoşlanmıyordu; sesi bile tüylerini diken diken etmeye yetiyordu.

Vatanen iç geçirdi.

Berrak yaz sabahı tüm coşkusuyla sürüyordu, ama bu iç karartıcı düşünceler tüm keyfini kaçırmıştı. Tavşan yemeğini bitirip Vatanen onu yeniden cebine yerleştirdikten sonradır ki bu düşünce bulutlarını kafasından kovaladı. Kararlı adımlarla batıya, bir akşam önceki yönlerine doğru yola koyuldu. Orman neşeyle uğulduyordu; Vatanen eski bir türkü tutturdu. Tavşanın kulakları cebinden dışarı taşmıştı.

İki saat sonra Vatanen bir köye vardı. Ana yolu geçip, mutlu bir rastlantı, aşı boyalı bir büfenin önüne çıktı. Büfenin yakınlarında genç bir kız uğraşıyordu. Küçük dükkânını açmaya hazırlanır gibiydi.

Vatanen büfeye yöneldi, kızı selamladı, verandaya oturdu. Kız pancurları açtı, içeri girdi, servis penceresini açtı ve seslendi:

"Büfe açıldı. Size ne verebilirim?"

Vatanen sigara ve bir şişe limon sodası aldı. Kız Vata-

nen'i bir süre merakla inceleyip sordu:

"Cani misin?"

"Hayır... Seni korkutuyor muyum?"

"Söylemek istediğim o değil. Ormandan geldiğini görünce düşündüm ki..."

Vatanen cebinden tavşanı çıkardı, çömelmiş bir durumda tezgâhın üzerine bıraktı.

"Ay! Bir ada tavşanı!" diye neşelendi kız.

"Ada tavşanı değil, dağ tavşanı. Onu buldum."

"Zavallıcık. Patisi incinmiş. Dur ona havuç getireyim."

Kız büfeden çıktı, yandaki eve koşup bir süre oyalandı. Az sonra elinde geçen yıldan toprağa belenmiş bir demet havuçla çıkageldi. Limon sodasıyla durulayıp hevesle tavşana sundu, ama hayvan yemedi. Kızcağız düşkırıklığına uğramışa benziyordu.

"Hoşlanmışa benzemiyor."

"Biraz hasta. Bu köyde veteriner var mıdır?"

"Mattila var, ama buralı değildir. Yazları Helsinki'den gelir, kışın geri döner. Villası aşağıda, gölün kıyısında. Büfenin damına çıkarsan sana hangisi olduğunu gösteririm."

Vatanen dama çıktı. Kız aşağıdan evin bulunduğu yönü ve rengini tarif etti. Vatanen o yöne baktığında veterinerin evini gördü. Ve arkasından destek olan kızın da yardımıyla damdan indi.

Veteriner Mattila tavşana küçük bir iğne, arka ayağına da pansuman yaptı.

"Şoka uğramış. Ama bacağı kaynayacaktır. Eğer kente götüreceksiniz, taze salata verin. Bunu sever. Sancılanmaması için salatayı iyice yıkayın. İçecek olarak yalnızca içme suyu."

Vatanen büfeye döndüğünde birkaç işsizi oturur buldu. Kız Vatanen'i tanıttı:

"İşte tavşanlı adam."

Adamlar düşük alkollü bira içiyorlardı. Tavşanla çok ilgilendiler, sorular sordular. Kaç yaşında olduğunu merak

ediyorlardı. Adamlardan biri otları biçmeden önce, çalılardaki tavşanları kaçırmak için hep bağırarak ortalıkta koşturduğunu anlattı.

"Yoksa biçerdöverin bıçakları arasında kalırlar; bir keresinde üç tanesi böyle parçalandı; birinin kulakları koptu, diğerinin arka ayakları gitti, üçüncüsü de ortadan ikiye bölündü. Onları kovalamaya başladığımdan beri böyle şeyler olmuyor."

Vatanen köyden öylesine hoşlandı ki, bir evin sundurması altında birkaç gün kaldı.

III.DÜZENLEMELER

Vatanen, Heinola'ya giden otobüse bindi; köy güzel de olsa, insan sonsuza dek dalga geçemez.

Vatanen otobüsün arka koltuğuna oturdu, tavşan bir sepetin içindeydi. Arkada birkaç köylü, sigara tüttürüyordu. Sepetin içindeki tavşanı görünce söyleşiye koyuldular. Bu yıl tavşanın her zamankinden bol olduğunu saptadılar, bunun erkek mi dişi mi olduğunu tartıştılar. Vatanen'e büyüdüğünde kesip yemeyi mi düşündüğünü sordular. Vatanen böyle bir niyeti olmadığını açıkladı. Tabii, kimsenin kendi köpeğini öldüremeyeceği, kimi zaman bir hayvana bağlanmanın, insana bağlanmaktan kolay olduğu sonucuna vardılar.

Vatanen bir otele yerleşti, odasında tıraş olduktan sonra yemek için aşağıya indi. Öğle vaktiydi, lokanta boştu. Vatanen tavşanı yanındaki iskemleye yerleştirdi. Menü elinde, metrdotel yaklaştı.

"İlke olarak hayvan kabul etmiyoruz."

"Zararsızdır."

Vatanen yemeğini söyledi, tavşan için de yeşil salata, rendelenmiş havuç ve içme suyu istedi. Metrdotel salatasını tabağından yemesi için tavşanı masanın üzerine yerleştiren Vatanen'e itiraz dolu gözlerle baktı, ama bir şey söylemedi.

Yemekten sonra Vatanen lobiye geçip Helsinki'yi, karısını aradı.

"Ah, nihayet sen!" diye bağırdı öfkeli karısı. "Beni hangi batakhaneden arıyorsun! Derhal eve dön!"

"Ben bir daha dönmemeyi düşünüyordum."

"Demek öyle düşünüyordun! Sen çıldırmışsın. Dönmek zorundasın. Ve bu saçmalıklarınla işinden de kapının önüne koyacaklar seni; buna hiç kuşkum yok. Ya bu akşam yemeğe davet ettiğimiz Antero'yla Kerthu'ya ne diyeceğim ben?"

"Evlilik yuvamızı terk ettiğimi söyle; hiç değilse doğruyu söylemiş olursun."

"Öyle bir şey söyleyemem, neler düşünürler? Eğer boşanmaya çalışıyorsan, sana yemin ederim ki bu şekilde bir sonuca varamazsın! Hayatımı mahvettin, senin yüzünden sekiz yılım heba oldu, seni kolay kolay bırakır mıyım? Zaten seninle evlenmekle delilik ettim."

Karısı ağlamaya koyuldu.

"Daha çabuk ağla, zaten bu konuşma yeterince pahalıya mal oldu."

"Eğer derhal geri dönmezsen polise haber vereceğim. Bu sana evi terk etmenin ne olduğunu öğretir."

"Bu hikâyenin polisi pek ilgilendireceğini sanmıyorum."

"Hemen Antti Ruuhonen'e telefon edeceğimden emin olabilirsin. Göreceksin, yalnız kalmayacağım!"

Vatanen telefonu kapattı.

Ardından, arkadaşı Yrjö'yü aradı.

"Dinle, Yrjö. O tekneyi sana satıyorum."

"Olamaz, nereden arıyorsun?"

"Köyden, Heinola'dan. Bir süre Helsinki'ye dönmemeyi düşünüyorum, paraya ihtiyacım var. Alıyor musun tekneyi?"

"Tabii ki alıyorum. On beş bine bırakıyor musun?"

"Anlaştık. Anahtarları dergiden alabilirsin, masamın sol alt gözünde, mavi plastik bir anahtarlıkta iki anahtar. İstersen Leena'ya sor, tanıyorsun; o sana verir. Benden

olduğunu söyle. Naktin var mı?"

"Var. Çekek kirası bu paraya dahil mi?"

"Evet. Dinle şimdi: Hemen bankaya gidip senetleri temizle (Vatanen hesap numarasını verdi), ardından karıma git, beş bin mark ver, geri kalan yedi bin markı da yıldırım havaleyle Heinola Emniyet Sandığı'na gönder. Tamam mı?"

"Denizcilik kartlarını da alabilir miyim?"

"Evet, hepsi karımda. Tekneyi kayalara oturtma, başlangıçta yavaş git ki kaza yapmayasın."

"Söylesene, tekneyi satmaya neden karar verdin? Keçileri mi kaçırdın?"

"Bir bakıma."

Ertesi gün Vatanen, Heinola'daki bankaya doğru yola çıktı. Tasasız, neşeli adımlarla yürüyordu.

İnsanın altıncı duyusundan sık sık söz edilir; Vatanen bankaya yaklaştıkça işlerin yolunda gitmeyeceği duygusu yüreğini sıkıştırmaya başladı. Kendisini neyin tehdit edebileceğini tam kestiremeden, ihtiyatla kapıya yaklaştı. Şu birkaç özgürce günün içgüdülerini bilediğini düşündü. Bu fikir hoşuna gitmişti, gülmesini bastırarak bankaya girdi.

İçgüdüsü onu yanıltmamıştı.

Bankada, Vatanen'in karısı sırtı kapıya dönük, bekliyordu. Vatanen'in yüreği ağzına geldi, öfke ve korku kapladı içini. Tavşan bile yerinden sıçramıştı.

Vatanen bankadan dışarı attı kendisini. Bacaklarının vargücüyle kaldırım boyunca koşmaya koyuldu. Yoldan geçenler hayretle, elinde içinden iki küçük tavşan kulağı gözüken bir sepetle bankadan kaçan bu adama bakıyorlardı. Vatanen blokun sonuna dek koştu, yan sokağa saptı ve küçük bir barın kapısıyla burun buruna geldi. Hemen içeri daldı. Soluk soluğaydı.

"Kuşkusuz siz gazeteci Bay Vatanen'siniz," dedi kapıcı, tanıyormuş gibi tavşana bakarak. "Sizi bekliyorlar."

Fotoğrafçı ve yazı işleri müdürü lokantanın ucunda bir masaya çöreklenmişlerdi. ikisi de Vatanen'in farkında ol-

madan biralarını yudumluyorlardı. Kapıcı Vatanen'e bu iki bayın yanında olasılıkla bir tavşan bulunan, kendisine benzer biri gelirse, masalarına getirmesini istediklerini anlattı.

Vatanen kendini yeniden sokağa attı.

Sezdirmeden kalabalığa karıştı, gizlice oteline girdi ve nerede yanıldığını düşünmeye koyuldu. Ve tüm bunların ardında Yrjö zavallısının bulunduğu sonucuna vardı.

Vatanen, Yrjö'yü aradı. Yrjö eşsiz bir aptallıkla karısına teknenin parasını nereye gönderdiğini itiraf etmişti. Gerisini tahmin etmek güç değildi: Karısı patronuna Vatanen'i Heinola'da yakalayabileceklerini bildirmiş, şimdi de bankada Vatanen'in gelip parasını çekmesini bekliyordu. Para bankaya gönderilmişti, ama Vatanen bir rezalet çıkmadan nasıl çekebilecekti?

Düşünmek gerekiyordu. Sonunda buldu. Resepsiyon görevlisinden hesabını çıkarmasını istedi ve ikisi erkek biri kadın üç kişinin az sonra odasına geleceklerini bildirdi. ardından, otelin antetli kâğıdına birkaç sözcük karaladı. Kâğıdı masanın üstüne bıraktı. Hazırlıklarını tamamladıktan sonra telefona el attı. Rehberden, az önce girdiği barın numarasını aradı, hattın öbür ucundan kapıcının sesini tanıdı.

"Ben yazar Vatanen. Az önceki iki beyden birini telefona çağırabilir misiniz lütfen?"

"Vatanen, sen misin?" diyordu birkaç saniye sonra ahizede yazı işleri müdrünün sesi.

"Benim, merhaba."

"İşte yakayı ele verdin, hayta herif. Bir düşün, tatlı karın bankada, biz buradayız. Hemen gel, Helsinki'ye dönelim. Aptallıkların yetti artık."

"Dinle, şu an gelemem. Otele gelin, 312 numaralı odadayım, birkaç yere telefon etmem gerekiyor. Gelirken bankaya uğrayıp karımı da alın; bu işi dördümüz halledelim."

"Tamam, geliyoruz. Bir yere kımıldama, e mi?"

"Tabii. Haydi, görüşürüz."

Bu sözlerin ardından Vatanen odadan fırladı, tavşanla birlikte kendini asansöre attı, resepsiyonda hesabını ve telefonların parasını ödedi ve birazdan kendisini görmeye gelecek üç kişiyi odasına almalarını söyledi. Az sonra kaldırımları arşınlıyordu.

Ara sokaklardan bankaya ulaştı. Uzaktan karısını seçmeye çalıştı. Aşağılık karı, oradaydı. Vatanen sokağın köşesinde beklemeye koyuldu.

Çok geçmeden yandaki tavernadan iki adam çıktı, fotoğrafçıyla yazı işleri müdürü. Bankaya girdiler, yanlarında Vatanen'in karısıyla hemen çıktılar. Üçü birden, otele doğru yola koyuldular. Vatanen karısının, "Size söylemiştim; böyle yapmazsak onu kıstıramazdık," dediğini duydu.

Üçü gözden yitince Vatanen sakince bankaya girdi, gişeye yanaşıp kimliğini gösterdi. Gişe görevlisi adını okudu.

"Karınız sizi arıyordu. Az önce çıktı."

"Biliyorum. Az sonra buluşacağız."

Vatanen adına çıkarılan yedi bin marklık havaleyi buldu; yıldırım havale masrafı altı mark tutmuştu. Makbuzu imzalayıp parayı aldı; haşmetli bir paketti bu. Tavşan cam tezgâhın üstünde oturuyordu. Banka çalışanları işlerini bırakmış, bu şirin hayvanın çevresinde toplaşmışlardı; hepsi onu okşamak istiyordu."

"Aman, arka bacağına dikkat edin," diye uyardı onları iyicil bir havayla Vatanen.

"Ne tatlı şey," diyordu kadınlar. Banka insanın içini ısıtan bir mutluluk havasına bürünüvermişti.

Sonunda dışarı çıkabildiğinde taksi durağına yürüdü, kocaman, siyah bir taksiye bindi ve şoföre, "Mikkeli yoluna sapın, çabuk," dedi.

Vatanen'in otel odasında ise hararetli bir tartışma vardı. Vatanen'in masa üzerinde bıraktığı nottan kaynaklanıyordu bu, şöyle denilmekteydi notta: Beni rahat bırakın. Vatanen.

IV.OTLAR

Güneş altında Mikkeli, tam özgürlük. Vatanen kentin parkında bir bank üzerinde oturuyor, tavşan çimenler üzerinde otluyordu. Merkezi garajdan alacalı giysiler içinde dört çingene kadın çıkarak yaklaştılar, tavşanı incelemek üzere durakladılar; Vatanen'le gevezeliğe koyuldular. Neşeli kadınlardı, tavşanı satın almak istiyorlardı.

Kadınlar Vatanen'e Güney Savo Bölgesi Av İdaresi bürosunun nerede olduğunu gösterdiler. İçlerinden biri Vatanen'in falına bakmakta ısrarlıydı:

"Büyük bir altüstlük," dedi kadın. Vatanen'in büyük gerilimler yaşadığını ve önemli bir karara vardığını söyledi. Şimdi avucundaki orta çizgi ona mükemmel bir gelecek vaat ediyordu, pek çok yolculuk vardı önünde; ve hiçbir kaygıya yer yoktu. Vatanen kadına para vermek isteyince, o reddetti.

"Boşver, sevgilim, yazın paraya ihtiyacım yok."

Av bürosunun kapısının üzerinde bir karton, av bekçisi U.Karkkainen'in evinde bulunabileceğini söylüyordu. Vatanen bir taksiye binerek belirtilen adrese gitti. Evin önünde büyük bir köpek havlıyordu. Tavşanın kokusunu aldığında, ısrarla ulumaya koyuldu. Vatanen olduğu yerde kalakaldı.

Genç, iri yarı bir adam evden çıkarak köpeği azarladı. Vatanen böylece içeri girebildi. Av bekçisi konuğuna yer göstererek nasıl yardımcı olabileceğini sordu.

Vatanen tavşanı sepetinden çıkartıp iki adamın arasındaki masanın üzerine bırakırken, "Böyle bir hayvan ne yiyebilir?" diye sordu. "Heinola'da veteriner ona hep salata verebileceğimi söyledi, ama pek bulamıyorum. Ot yemekten de pek hoşlanmıyor."

Karkkainen tavşanı meslekten bir coşkuyla inceledi.

"Erkek. Henüz bir aylık kadar olmalı. Sizin mi? Kesinlikle yasaktır. Bu tür, koruma altındadır."

"Ayağı kırılmıştı; ölmek üzereydi."

"Anlıyorum. Ama olayı yasallaştırmamız gerekiyor. Onu yanınızda bulundurabilmeniz için size resmi bir izin çıkartmam gerek."

Adam daktiloyla bir kâğıdın üzerine birkaç satır yazdı, altına kaşesini basıp imzaladı. Metinde şöyle deniyordu:

Sertifika

Aşağıda imzası bulunan ben, bu iznin hamilinin, sol ayağından yaralanarak ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalan yabanıl tavşanı kurtardığından, bu yabani tavşanı bulundurma ve yetiştirme hakkına resmen sahip olduğunu onaylarım. Mikkeli, U.Karkkainen, Güney Savo Bölgesi Av İdaresi.

"Ona taze yonca verin, şu sıralar her yerde bulabilirsiniz. İçecek olarak da içme suyu; süt vermenin gereği yok. Yoncanın dışında taze ot ve arpa sapı da verebilirsiniz. Ayrık otuna bayılır, burçak ve ak burçağı da sever; melez yonca da olur. Kışın çok yapraklı ağaçların kabuğunu ve eğer kentte yaşayacaksanız donmuş yaban mersini verebilirsiniz.

"Pek kavrayamadım, ak burçak neye benzer?"

"Burçağı bilir misiniz?"

"Sanırım evet, baklagillerden, bezelye gibi filizli bir türdür."

"Ak burçak da burçağa çok benzer. Sarı çiçekleri olur, en ayırt edici özelliği budur. Kıyaslayabilmeniz için size bir resmini çizeceğim."

Karkkainen büyükçe bir yaprak alarak kara kalemle bitkiyi çizmeye koyuldu. Çizimde pek yetenekli biri olmadığı anlaşılıyordu. Sıkıca kapanmış yumruğunun içindeki kalem, kâğıdın üzerinde kayıyor, kalemin ucu kâğıda iyice bastırıyordu, sonunda uç, kırıldı. Uzun çabalar sonucu desen biçimlenmeye başlamıştı. Vatanen ortaya çıkan imgeyi ilgiyle izliyordu. Karkkainen yapıtını rahatsız edilmeden tamamlamak istediğini belli etmek istercesine kâğıdı yana çekti.

"İşte, böyle de sarı çiçekleri var... Hay Allah, sarı boya gerekiyor; o zaman daha iyi anlaşılır. Bir dakika, küçüğün suluboyalarını alıp geleyim."

Karkkainen biraz su da getirip keskin hatlı bitki desenini boyamaya koyuldu. Sapı ve yaprakları yeşile boyadı, çiçeklerin sarısına geçmeden önce fırçayı özenle sildi.

"Bu kâğıt biraz ince, renkler akıyor."

Çiçekleri sarıya boyanması da tamamlandıktan sonra Karkkainen boya malzemesini önünden iterek kurutmak üzere suluboyasını üflemeye koyuldu. Yapıtını uzun uzadıya inceledi, sonucu yargılayabilmek için uzaktan baktı.

"Bu çizimin işinize yarayıp yaramayacağını bilmiyorum, ama bitkinin aşağı yukarı böyle bir görünümü var. Zaten tavşan bayılacak. Burada filizleri biraz kalın oldu, gerçek bitkininkilerin daha ince olduğunu unutmamak gerekir. Resmi kıvırmadan koyabileceğimiz bir evrak çantanız var mı?"

Vatanen başını salladı. Karkkainen ona resmi bükmeden koyabileceği büyük, gri bir zarf verdi.

Vatanen öğütler için teşekkür etti. Av bekçisi hafif sıkılgan, ama hoşnut bir edayla gülümsedi. Evin önünde iki adam hararetle tokalaştılar.

Taksi şoförü yarım saattir dışarıda bekliyordu. Vatanen adama kentin yakınlarında, bitkilerin bol olduğu bir yere gitmesini söyledi. Fazla uzaklaşmalarına gerek kalmadan ideal yeri buldular; yola bakan yanı sapsarı hindibalarla çevrili geniş bir kayın ormanı.

Taksi şoförü çiçek toplama işine yardımcı olup olamayacağını sordu; fırın gibi taksinin içinde yalnız başına oturmaktan sıkılmıştı.

Nefis bir fikir.

Vatanen, Karkkainen'in çizimini taksi şoförünün eline verdi. Şoförün sevinçli sesinin ormanın içlerinden yankılanması çok sürmedi; ak burçağı bulmuştu. Av bekçisinin salık verdiği öbür bitkilerden de vardı çevrede.

"Botanik beni her zaman ilgilendirmiştir," diye itiraf etti taksi şoförü Vatanen'e.

Bir saat içinde her iki adam da birer kucak dolusu ot toplamıştı. Tavşan iştahla yiyordu. Taksi şoförü bir tulumbadan su çekti, arabasından getirip önce iyice yıkadığı bir kaba doldurdu. Tavşan iri yudumlarla sudan içti; taksi şoförü kalanı Vatanen'le paylaştı. Serin suyun tümünü bitirdiklerinde şoför seri bir hareketle kabı arabanın ön tekerleğinin üzerine yerleştirdi.

"Bu bitkileri bizim eve götürebiliriz; siz bir otel ya da yerleşecek başka bir yer bulana dek girişteki dolapta kalabilirler."

Kentte taksi şoförünün oturduğu binanın önünde durdular. İki adam otları kucaklayıp asansörle dördüncü kata çıktılar. Kapıyı silik görünüşlü bir kadın açtı; karşısında elleri kolları kokulu otlarla dolu kocasıyla bir yabancıyı görmekten hafifçe şaşırmış gözüküyordu.

"Helvi, bu bitkiler müşterinin; ihtiyacı olana dek dolapta saklayacağız."

"Aman Tanrım, bütün bunları nereye koyacağız?" diye mırıldandı kadın, ama kocasının sert bakışları karşısında hemen sustu. Vatanen borcunu ödedi. Ayrılmadan önce teşekkür etti. Taksi şoförü:

"Bana bir telefon etmeniz yeterli, size otları hemen getiririm" diyordu.

V.TUTUKLANMA

Haziran ortalarında Vatanen'in yolu Nurmes yakınlarına düştü. Yağmur yağıyordu, hava soğuktu.

Vatanen, Kuopio'dan Nurmes'e giden otobüsten yeni inmişti. Şimdi bu yağmurlu yolun üstünde dikeliyordu; saçları sırılsıklam olmuştu. Nilsia köyü birkaç kilometre uzaklıktaydı.

Tavşanın arka ayağı iyileşmiş, kendisi de oldukça büyümüştü. Sepete zor sığıyordu.

Bir sapağın hemen ötesinde bir ev görünüyordu, bir buçuk katlı, hoş bir konuttu bu. Vatanen oraya gidip geceleyebileceği bir yer istemeyi kararlaştırdı. Evin önünde yağmurluklu bir kadın bahçeyi tırmıklıyordu; elleri topraktan kararmıştı. Yaşlı bir kadındı bu, ama Vatanen'in aklına karısı geldi. Bu kadında ondan bir şeyler vardı.

"İyi günler."

Kadın doğrulup önce adama, ardından da ayaklarının dibinde siftinen ıslak tavşana baktı.

"Adım Vatanen, Kuopio'dan geliyorum, yanlışlıkla otobüsten burada indim, Nilsia Kilisesi'nde inmek istiyordum. Yağmur sürecek galiba, nasılsınız?"

Kadın bakışlarını tavşana çevirdi.

"Ya bu; bu ne?"

"Yalnızca bir tavşan. Heinola'dan geliyor, onu yanıma aldım... Birlikte epey yolculuk yaptık."

"Burada ne yapıyorsunuz?" diye sordu kadın kuşkulu bir sesle.

"Belirli bir amacım yok. Zevk için bu tavşanla birlikte dolaşıyoruz. Söylediğim gibi, otobüsten indim, biraz yorgunum. Geceyi burada geçirebilir miyim?"

"Aarno'ya sorayım."

Kadın eve girdi. Açlıktan gözü dönmüş tavşan, otlara saldırmıştı. Vatanen önce onu engellemeye çalıştı, başaramayınca da kucağına aldı. Saçları hafif dökülmüş, ufak tefek, orta yaşlı bir adam belirdi az sonra eşikte. Vatanen'e,

"Haydi yolunuza. Burada kalamazsınız. Hemen gidin."

Vatanen hafifçe öfkelendi. Adamdan en azından bir taksi çağırmasını istedi.

Adam ona yeniden çekip gitmesini söyledi, paniklemişe benziyordu. Vatanen derdini anlatabilmek umuduyla eşiğe doğru bir adım attı, ama adam içeri kaçarak kapıyı yüzüne kapattı. Ne tuhaf insanlar, diye geçirdi içinden Vatanen.

"Haydi, telefon etsene; görmüyor musun, bir deli bu." Kadının sesi pencereden duyuluyordu. Vatanen çiftin her şeye rağmen bir taksi çağırmaya karar verdiğini düşündü.

"Evet, Laurila'ların evinde, hemen gelin; kapıda bekliyor, içeri girmeye çalıştı, bir deli o. Bir de tavşanı var."

Konuşma sona erdi. Vatanen giriş kapısını denedi. Kilitliydi. Yağmur yağıyordu. Adam pencereden hırçın bir sesle kapıyı rahat bırakmasını haykırıyordu. "Silahım var," diye uludu. Vatanen bahçedeki gölgelikli salıncağa oturdu. Kadın pencereden bağırıyordu:

"İçeri girmeye çalışma!"

Az zaman sonra kapıda siyah bir polis arabası durdu. Üniformalı iki memur indi. Vatanen'e doğru yürüdüler. Çift eşikte belirmişti; memurlara işte o, diyorlardı; alın götürün onu.

"Pekâlâ" dedi polis, "Ne yapmaya çalıştınız?"

"Bir taksi çağırmalarını rica etmiştim, ama sizi çağırmışlar."

"Bir tavşanınız da mı var?"

Vatanen tavşanın yağmurdan korunmak için az önce sığındığı sepetin kapağını açtı. Ürkek burunlu bir tavşan çıktı içeriden, hafifçe suçlu bir havası vardı. Polisler birbirlerine baktılar, başlarını kaşıdılar. İçlerinden biri,

"Tamam, gidelim" dedi. "Şu sepeti bana verin."

VI.KOMİSER

Polisler tavşanla birlikte ön koltuğa geçtiler, Vatanen tek başına arkaya oturdu. Önce bir süre suskun sürdüler arabayı, ama köye varmadan az önce tavşanın sepetini taşıyan polis, sordu:

"Bakabilir miyim?"

"Evet, ama kulaklarından tutmayın."

Polis sepetin kapağını açıp kafasını aralıktan uzatan tavşana bakmaya koyuldu. Direksiyondaki polis de hayvanı görmek için yana doğru eğilmişti. Vites küçültüp daha iyi görebilmek için arabanın hızını kesti.

"Bu yılın," dedi direksiyondaki polis. "Belki de kış yavrusu."

"Sanmıyorum. Birkaç hafta önce ufacıktı. Haziran'da doğmuş olmalı."

"Erkek", dedi diğer polis.

Nilsia Kilisesi'ne varmışlardı. Araba karakolun önünde durdu. Tavşanın sepetini kapattılar. Vatanen'i içeri aldılar.

Nöbetçi memur odasında oturuyordu, uykulu bir hali vardı, üniformasının düğmeleri açıktı. Yarenlik edecek birilerinin girdiğini görünce sevinmiş gibiydi.

Vatanen'e bir iskemle gösterdiler. Cebinden sigarasını çıkarıp polislere ikram etti. Polisler aralarında bir bakışıp

sonra her biri ikramı kabul etti. Telefon çaldı, nöbetçi memur almaçı kaldırdı.

"Nilsia Karakolu, ben memur Heikkinen. Evet. Tamam, yarın gelip alırız. Her şey yolunda, şimdilik tek vaka var."

Nöbetçi memur, sınıflandırmak istermişcesine Vatanen'e baktı.

"Laurila bizi aradı; zorla eve girmeye çalışıyormuş. Efendi bir hali var, getirdik. İyi günler."

Nöbetçi düşünceli bir havayla Vatanen'i inceledi. Masasının üstündeki seyrek kâğıtları düzenledi, sesine daha resmi bir ton vererek,

"Bakalım..." dedi, "Neymiş bu iş. Kâğıtlarınızı görebilir miyim?"

Vatanen cüzdanını uzattı. Polis cüzdandan kimlik belgelerini ve hatırlı bir para tomarı çıkardı. Diğerleri cüzdandakileri görmek için yanaşmışlardı. Nöbetçi memur bir süre belgeleri inceledi, ardından da parayı saymaya koyuldu. Bu biraz sürdü; memurun tekdüze sesi bu sırada odada yankılanıyordu. Son başkanlık seçimlerindeki oy sayımı sanırdı insan.

"Fena değil", dedi sonunda. "5.850 mark."

Uzun bir sessizlik oldu.

"Teknemi sattım", diye açıkladı sonunda Vatanen.

"Makbuzu acaba yanınızda mı?"

Vatanen'in onları attığını itiraf etmesi gerekti.

"Hayatım boyunca böyle bir cüzdan taşıma şansım olmadı," dedi Vatanen'i gözaltına alan polislerden biri.

"Benim de," dedi öbürü, buruk bir sesle.

"Dergilerde yazıları çıkan Vatanen'siniz," dedi nöbetçi memur. Vatanen onayladı.

"Peki, burada ne yapıyorsunuz? Bu tavşanla bir yazı mı hazırlayacaksınız?"

Vatanen iş gezisinde olmadığını söyledi. Geceyi nerede geçirebileceğini sordu, yorulmaya başlamıştı.

"Ama Dr. Laurila'nın hakkınızda şikâyeti var; Laurila

bu bölgenin baştabibidir. Sizi tutuklama emri verdi. Ben ötesini bilemem."

Vatanen herhangi bir Laurila'nın başka bir resmi işlem olmaksızın nasıl birini tutuklatma emri verebileceğini anlayamadığını açıkladı.

"Her durumda, üzerinizdeki bu parayla, bir saptama yapmamız gerekecek. Ayrıca, bu tavşan işi nedir? Baştabip zorla evine girmeye teşebbüs ettiğinizi, tehdit edip taksi çağırmaya zorladığınızı söylüyor... Üstelik geceyi orada geçirmek istemişsiniz. Bunlar, olay vahim olmasa da sizi bırakmamamız için yeterli nedenler. Meğer ki buraya neden geldiğinizi bize açıklayabilesiniz."

Vatanen evini işini terk ettiğini, bir çeşit kaçış içinde olduğunu ve ne yapacağını henüz kararlaştırmadığını açıkladı. Şimdilik ülkeyi geziyordu.

"Kuopio'dakilere bir fikirlerini sorayım," dedi nöbetçi memur telefonu çevirirken. "Ben Nilsia'dan Heikkinen, merhaba. Burada elimizde tuhaf bir tip var... Bir kere evcil bir tavşanla dolaşıyor, gazeteci, hakkında şikâyet var, kamu düzenini bozmuş, geceyi geçirmek için bir eve zorla girmeye çalışmış... Evet, cebinde altı bin mark var. Hayır, deliye benzemiyor, söylemek istediğim bu değil. Ama ne yapacağız, gitmek istiyor... Böyle bir tipin neler yazabileceğini bilmiyoruz... Belli bir yere gitmediğini, yalnızca tavşanıyla dolaştığını söylüyor. Hayır, sarhoş değil, son derece normal. Evet. Yalnızca gürültü çıkartıyor... Tamam, galiba almamız gerekiyor... Teşekkür ederim. Evet, yağıyor; bütün gün yağdı. Selamlar.

"Kuopio'dakiler serserilik yaptığınızdan sizi en azından bu gece alakoymamız gerektiğini söylüyorlar, hem üzerinizdeki bu para, üstelik aleyhinize şikâyet de var. Bu çözümü kabul eder misiniz?"

"Komisere telefon edemez misiniz? Hem siz Kuopio'ya bağlı değilsiniz ki."

"Daha ilk anda ederdik ama komiser balığa çıktı, ancak ona doğru dönebilir, o da dönerse. Ne yazık ki buradaki en

kıdemli görevli benim. Kuopio'dan sizi sakın bırakmamamızı söylediler. Zaten bu yağmurda nereye gidebilirsiniz ki?"

"Tavşanı nereye koyacaksınız?" diye sordu buruk bir sesle Vatanen.

Dikkatler masanın üzerinde para sayarken yere bırakılan sepetin içindeki tavşana çevrildi. Tavşan buradan sakince sorgunun gidişatını izliyordu. Belli ki polisler için yeni bir sorun kaynağı olacaktı.

"Sahi... Peki nereye? Devlet adına el koyup ormana salıverirsek başının çaresine bakabilir."

Vatanen Mikkeli'de aldığı izni çıkardı.

"Bu hayvana bakmaya resmen yetkiliyim, ona ne el koyabilir, ne de yasadışı bir şekilde ormana bırakabilirsiniz. Bu durumda onu benden çalmış olursunuz. Bir hücreye de kapatamazsınız, bu denli hassas yabanıl bir hayvan için çok sağlıksız bir yer orası; ölebilir."

"Gece için onu evime götürebilirim;" dedi görevlilerin en genci, ama Vatanen'in bu çözüme de itirazları vardı:

"Ancak yabanıl kemiricilere bakmanıza izin verecek bir eğitiminizin olması ve buna elverişli bir yerinizin bulunması koşuluyla bu mümkün olabilir. Üstelik yiyecek olarak ona mutlaka ak burçak ve diğer özel besinler gerekiyor; yoksa zehirlenerek ölebilir. Eğer bu tavşana herhangi bir şey olursa bir tazminat ödemek zorunda kalırsınız; bu cins hayvanların pek de değersiz olmadığını size hatırlatmak isterim."

Tavşan konuşmayı dikkatle izliyor ve sanki Vatanen'e hak veriyordu.

"Biz bu işin altından kalkamayacağız," diye patladı nöbetçi memur. "Bence gidebilirsiniz. Yarın altıya doğru gelin, durumunuzu aydınlatalım. Tavşanı da alın."

"Sen çıldırmışsın," diye itiraz etti iki genç polis. "Durumu öğrendiğinde Laurila ne der? Üstelik bu kadar parayla, durum bir hayli kuşkulu. Adamın arabası bile yok, nereden çıktığını bilmiyoruz. Acaba gerçekten Vatanen mi?"

"Doğru... Peki, durun biraz, gitmeyin. Düşünmem gerek. Komiser de balığa çıkacak zamanı buldu. Sigarası olan var mı?"

Vatanen sırayla sigara ikram etti. Tüttürmeye koyuldular. Uzun süre kimse ağzını açmadı.

Sonunda memurlardan en genci Vatanen'e döndü:

"Bizi anlamaya çalışın. Size hiçbir şekilde karşı değiliz; ama polisin de uyması gereken kimi kurallar vardır. Eğer yanınızda bu tavşan olmasaydı, işler çok daha kolay olurdu. Duruma bir de bizim açımızdan bakarsanız, Helsinki'den ayrılmadan bir cinayet işlemediğiniz ne malum?... Ondan sonra aklınızı yitirip hiçbir neden olmadan buralarda sürtüyor olabilirsiniz... Belki de tehlikeli bir delisiniz."

"Saçmalamayı kes, dedi nöbetçi memur."Ortada cinayet filan yok."

"Ama kuramsal olarak olabilir. Durumun bu olduğunu söylemek istemiyorum; ama pekâlâ olabilirdi."

"Ben de pekâlâ bir katil olabilirim," diye söylendi nöbetçi memur. Sigarasını ezdi, hain bakışlarla tavşana baktı, sonunda karar verdi: "Yine de burada kalsanız. Örneğin bu odada... Hiç değilse buradan komisere telefon edene kadar, iki-üç saatliğine. Bu durumu düzeltiriz. Eğer yorgunsanız oradaki sedirde uzanabilirsiniz. Kahve de yapabiliriz, acelemiz yok. Uygun mu?"

Vatanen kabul etti.

Tavşanı ve sepetini dipte polislerin geceleyin üzerinde dinlendikleri döşeğin üstüne koydular. Vatanen Nilsia polisinin gözaltı hücrelerini görmek istedi. Nöbetçi memur gönlünü almak istercesine yerinden doğruldu, Vatanen'e hücreleri göstermeye koyuldu. Bütün ekip gözaltı hücrelerinin bulunduğu bölüme geçti, nöbetçi memur kapıyı açtı.

"Pek görülecek bir şey değil ama, zaman zaman sarhoşlar ya da Tahko tepesinden inenler geliyor, hatta gazetecileri bile ağırladık," diye açıkladı nöbetçi memur Vatanen'e.

Karakolda bir duvarla ayrılmış iki hücre vardı. Mütevazi odalardı. Pencerelerde parmaklık yoktu. İçinde meta-

lik kafes bulunan buzlu camla kapanmışlardı. Duvara bitişik silindir bir yatak, oturma yeri yine duvara bitişik kapaksız bir klozet. Tavandan çıplak bir ampul sarkıyordu.

"Öfke içinde önce bunu kırıyor, sonra da geceyi karanlıkta geçiriyorlar. Metal bir muhafaza içine almak gerekiyor, en uzun boyluları sıçrayarak erişiyor."

Polisler kahve yapmışlardı. Vatanen ofisteki döşeğe uzandı. Memurlar uyuduğunu sandıkları Vatanen'in durumunu alçak sesle tartışmaya koyuldular. Vatanen adamların Laurila'ya saygı duyduklarını anladı; hepsi durumu biraz ayrıcalıklı buluyor, en azından başlangıçta sakınganlıkla hareket etmek gerektiğini kabulleniyorlardı. Vatanen uyuyakaldı.

Akşam ona doğru nöbetçi memur, Vatanen'i uyandırdı. Sonunda komiseri bulabildiklerini, az sonra oraya geleceğini bildirdi. Vatanen gözlerini ovuşturdu, yatağın ayakucundaki sepete baktı ve boş olduğunu gördü.

"Çocuklar onunla birlikte dışarıdalar. Kaçmaya kalkışmadığını gördük, belki karnı acıkmıştır diye düşünüp burçak getirdik. Hepsini yedi."

Genç memurlar tavşanla birlikte içeri girdiler. Zıplaması için döşemenin üzerine bıraktılar, tavşan her yanı dışkıya buladı. Polisler ayaklarıyla dışkıyı odanın köşesine doğru iteklemeye çalıştılar, ama sonuç pek başarılı değildi; kahvelerin durduğu masadan bir tozbezi alıp dışkı parçalarını duvarlara doğru süpürdüler.

Bu arada avluya sarı bir araba girmişti. Eşikte komiser belirdi. Sepetteki tavşanı gördü, önemsemedi; elini Vatanen'e uzattı:

"Savolainen."

Nöbetçi memur durumu özetledi. Komiser hukuğu yeni bitirip hayatını kazanmak üzere bu unutulmuş bölgeye ayak basmış bir tipe benziyordu. Her durumda, bütün açıklamaları uzman bir dikkatle dinledi.

"Kuopio'dakiler size onu içeri atmanızı mı söylediler?"

"Öyle dediler; ama yapmadık."

"Haklısınız. Laurila'yı tanırım."

Komiser Vatanen'in belgelerini inceleyip parasını geri verdi. Telefona el atarken, "Şu doktoru bir arayayım", dedi. "İyi akşamlar, ben komiser Savolainen. Birisi hakkında şikâyette bulunmuşsunuz. Evet, o. Her neyse, şikâyetiniz dayanaksız gözüküyor. Soruşturmamızı yaptık. Durumu aydınlatmak üzere hemen buraya gelmeniz gerekiyor. Hayır, yarın olamaz. Eğer bir açıklama yapamazsanız durum sizin için pek parlak gözükmüyor. Eğer bu iş daha yükseklere aksederse ben polis olarak ne yapabileceğimi bilmiyorum. Ne olursa olsun sizin yüzünüzden gözaltına alınan adam, iftiradan aleyhinize dava açabilir. Burada uzun süre alakondu. Buraya geldiğinizde beni göremeyeceksiniz, ama nöbetçi memura başvurabilirsiniz, o sizin ifadenizi alacak. İyi akşamlar."

Komiser sırıttı. Sonra Heikkinen'e döndü:

"Laurila'nın sana anlatacaklarını dinle, birkaç soru sor, sözlerini tartarak konuşsun. Ona istediğini sor, örneğin parmakizlerini al. Ardından da gidebileceğini söyle. Savcının, yani benim, ilgili şahıs şikâyette bulunmazsa kendisi hakkında hiçbir kovuşturmaya geçmeyeceğini bildir. İşte, biliyorsun. Size gelince Vatanen, geçeyi nerede geçireceksiniz? Ben şafağa dek göle gidiyorum, ağları bırakmıştık. Şimdi size önerim şu: Tavşanınızla birlikte gelip geceyi göl kıyısında geçirin. Ben sizi götürebilirim. Bir balıkçı barınağım var, daha doğrusu bir sauna. Tavşan doğadan yararlanırken siz de sakin bir uyku çekersiniz."

Polisler Vatanen, tavşan ve komiseri dışarıya kadar geçirdiler. Nöbetçi memur komisere döndü:

"Daha ilk bakışta Vatanen'in iyi bir insan olduğunu anlamıştım."

VII.BAŞKAN

Ormanla çevrelenmiş bir gölün kıyısında komiserin bataklığa yığılmış yaşlı kütüklerden yapılma küçük bir saunası vardı. Kıyıya birkaç metre uzaklıktaki barınağa tahtalardan dizilmiş bir yolla ulaşılıyordu.

"Yanımda bir meslektaşım var, özel, çok ilginç bir insandır. Kiuruvesi'den emekli komiser Hannikainen."

Barınağa vardıklarında Hannikainen sırtı kapıya dönük, köşe şöminesinin karşısında oturuyordu. Balık kızartmaktaydı. Hannikainen ızgarayı bir yana koyup ellerini sıktı. Yeni gelenlere yağlı kâğıt üzerinde sıcak balık ikram etti. Vatanen'in karnı acıkmıştı. Tavşana da taze ot ve su verdiler.

Adamlar dışarı çıktı, Vatanen sedire uzandı. Yarı uykuda tavşanın ayakucuna sıçradığını, rahat bir konum alıp gece için yerine yerleştiğini duyumsadı.

Sabaha karşı Vatanen uykusu arasında iki adamın gölden döndüğünü, barınağın önünde alçak sesle söyleştiklerini, ardından da uyumak üzere içeri girdiklerini duydu. Komiser saunanın parkeleri üzerine uzandı, Hannikainen de oturma odasındaki yatağa geçti. Tavşan bir an başını kaldırdı, ama sonra hemen yeniden uyuyakaldı.

Sabahleyin Vatanen dinç ve dinlenmiş olarak uyandı.

Saat sekiz olmuştu. Hannikainen'in döşeği boştu. Balıkçılar az önce uyanmış, dışarıda ateş yakmaktaydılar. Kahvedanlık bir sırığa asılıydı. Hannikainen plastik bir torbadan tereyağlı çörekler çıkardı. Gölün üzerinde su kuşları çığrışıyordu. Su yüzeyi sabah sisiyle kaplıydı, gün güzel olacaktı.

Komiser kahveden sonra günlük görevleri için köye doğru yola çıktı. Motorunun gürültüsü orman yolunda uzaklaşıp yok oldu.

Hannikainen bir miktar domuz yağı çıkardı, tavanın içine dilimledi, sonra parçaları kızdırmaya koyuldu; yağ kısa zamanda eridi. Yarım kiloluk bir sığır ve domuz eti kutusunu yağın içine boşalttı. Sote kısa sürede hazırdı. Hannikainen çavdar ekmeğinden iri dilimler kesti, cızırdayan soteden parçaları üzerine yerleştirip Vatanen'e uzattı. Nefis bir şey. Helsinki'deyken Vatanen canı istemeye istemeye kahvaltı yapardı, ama burada ağzının suları akıyordu.

Hannikainen, Vatanen'e komiserin balıkçı giysilerini verdi, kauçuk botlar ve bir kazak. Kent giysileri barınağın duvarında bir çiviye asılmıştı. Kuşkusuz bugün de buradaydılar.

Adamlar bütün günü kulübe çevresinde tembellik ederek geçirdiler, balık tuttular, balık çorbası pişirdiler, gölün sazlarını seyrederek güneşlendiler. Akşamüstü Hannikainen sırt çantasından bir şişe votka çıkartıp tıpasını açtı ve ikisine de birer duble doldurdu.

Hannikainen yaşlı sayılabilirdi, yetmiş yaşlarında kadardı, ak saçlı, iri yarı, konuşkan bir adamdı. Saatler geçtikçe iki adam birbirlerini daha iyi tanımaya başladılar. Vatanen yolculuğunun evrelerini ve hedeflerini anlattı. Hannikainen ise, yazlarını genç komiserle birlikte balık tutarak geçirmeyi alışkanlık edinmiş, yalnız yaşayan bir duldu. Uluslararası aktüaliteyi yakından izliyor, ayrıca düşünmekten hoşlanıyordu.

Vatanen, Hannikainen'in, genç komiserin önceki akşam sözünü ettiği olağanüstülüğünün ne olabileceğini soruyordu

kendi kendine; şimdiye dek adamın davranışlarında, eğer güzel bir yaz günü gölde balık tutmak garip, bir olay sayılmazsa, alışılmadık hiçbir şey gözüne çarpmamıştı.

Bilmecenin çözümü yakındı.

İkinci votkadan sonra Hannikainen konuşmayı ciddi bir biçimde devlet yönetimi sorunlarına doğru yönlendirmeye başladı. Yöneticilerin sorumluluklarından, iktidarlarından ve yöntemlerinden söz etti, emekli olduğundan beri bu sorunları incelemekte olduğunu açıkladı. Tüm yaşamı boyunca kırsal kesim komiserliği yapmış olmasına karşın, Hannikainen Batı devletlerinin anayasal rejimleri, parlamentarizmin nüansları, sosyalist devletlerin hukuk sistemi konularında şaşırtıcı ölçüde bilgiliydi. Vatanen, Hannikainen'in Finlandiya'da bile anayasal hukuk uzmanları arasında zaman zaman canlı tartışmaya yol açan bu büyük sorunlar üzerine görüşlerini büyük bir ilgiyle dinledi.

Hannikainen'e göre Finlandiya anayasası cumhurbaşkanına devlet işleri üzerinde çok geniş yetkiler vermekteydi. Vatanen Hannikainen'e, Başkan Kekkonen'in kendisine teslim edilen iktidarı örnek bir biçimde kullanıp kullanmadığı konusunda ne düşündüğünü sorduğunda, Hannikainen onu şöyle yanıtladı:

"Başkan Kekkonen üzerine yıllardan beri kimi incelemeler yapıyorum... Ve beni bile korkutan bir sonuca vardım. Yönetim tarzından ürktüğümü söylemek istemiyorum, aksine bunun ateşli bir yandaşıyım, ama yine de... Bilgiler topluyor, karşılaştırmalar yapıyor, ince eleyip sık dokuyor, bazı sonuçlara varıyorum. Sonuç gerçekten dehşete düşürücü."

"Peki?"

"Bunu kesinlikle gizli tuttum, yalnızca Savolainen ve Puumala'lı bir marangoz biliyorlar. Hiçbiri incelemelerimin sonucunu açıklamayacaktır. Anlıyor musun, vardığım sonuç eğer açıklanırsa başıma iş açabilecek, hatta hukuksal sorunlara yol açabilecek ya da en azından alay konusu olabilecektir."

Hannikainen sabit bakışlarla Vatanen'e bakıyordu, gözleri cam gibiydi.

"Ben yaşlı, belki biraz da belleği kıt bir adamım, ama henüz bunamadım. Eğer keşfettiğim şeyi öğrenmek istiyorsan, bu bilgileri ne bana ne de herhangi birine karşı kullanmayacağına söz vermen gerekiyor."

Vatanen yürekten söz verdi.

"Öylesine ciddi bir durum ki, sana söyleyeceklerimi bir sır olarak saklamanı, kimseye söylememeni istiyorum."

Hannikainen'in sırrını açmak için yanıp tutuştuğu görülüyordu. Votkanın kapağını kapatıp yosunların arasına bıraktı, ardından da tedirgin adımlarla barınağa doğru yöneldi. Vatanen onu izliyordu.

Barınağın duvarında, pencereyle masanın arasında iri, kahverengi eski bir valiz duruyordu. Vatanen bunu önceki akşam görmüş, ama üzerinde durmamıştı. Hannikainen valizi yatağın üzerine yerleştirdi, kilitlerini açtı. Kapak fırlayarak açıldı, içindeki sayısız belge ve fotoğrafı ortaya çıkardı.

"Arşivimin tümünü henüz düzenleyemedim... Araştırmam hâlâ sürüyor, ama asıl önemli olan, burada. Bunlardan bir fikir edinebilirsin."

Hannikainen valizden kâğıtlar, daktiloyla yazılmış kalın tomarlar, birkaç kitap, her biri Başkan Urho Kekkonen'i değişik durumlarda gösteren fotoğraflar çıkardı. Kitaplar da Kekkonen'le ilgiliydi: Kekkonen'in verdiği söylevler, Skytta'nın Kekkonen üzerine kitapları ve Başkan'dan söz eden birkaç başka kitap; hatta Kekkonen'le ilgili pek çok fıkra da vardı.

Belgeler arasında ayrıca çok sayıda çizim de bulunmaktaydı; Vatanen bunların da Kekkonen'le ilgili olduğunu ayrımsadı.

Hannikainen üzerinde özenle insan kafatasları çizilmiş bir milimetrik kâğıdı aldı eline.

Birbiri üzerine konmuş iki kafatasını barınağın penceresinin aydınlığına yerleştirirken, "Şuna bak, dedi, farkı

görüyor musun?"

Şekiller ilk bakışta aynı gözüküyordu, ama yakından inceleyince aralarındaki küçük farklar görülebiliyordu.

"Soldaki şekil Urho Kekkonen'in 1945'deki, yani savaşın hemen ertesindeki kafatası. Diğeri ise, 1972'ye ait. Bu şekilleri yıllar süren araştırmaların sonucunda çizdim. Başının değişik durumlardaki fotoğraflarını bir ekrana yansıtıp çevre hatlarını bir kâğıda çiziyorum. Kel olduğundan bu yöntem Kekkonen'e kolaylıkla uygulanabiliyor. Çok ağır bir yöntem bu ve büyük dikkat gerektiriyor, ama bence mükemmel sonuçlar aldım. Bu kafatası ölçülerinin, genel olarak elde edilebilecek ölçülerin en kesini olduğunu söyleyebilirim; ancak araştırmacıların elinde gerçek kafataslarının bulunduğu bir pataloji enstitüsünde daha kesin sonuçlara ulaşılabilir."

Hannikainen kartonları arasından başka bir kafatası çizimi çıkardı.

"Bu da Kekkonen'in üçüncü hükümetini kurduğu sıralardaki kafatası. 1945'deki kafatasına tıpatıp uyduğunu görebilirsin.

"Şu da 1964'deki kafatası; yine aynı. Şimdi bir de şuna bak, 1969'a ait bir kafatası! Farklı! Bunu şimdi 1972'nin çizimiyle karşılaştır, benzerlik derecesini göreceksin."

Hannikainen çizimlerini coşkuyla sunuyordu, gözleri ateş gibiydi, dudaklarında zafer dolu bir gülümseme vardı. Vatanen çizimleri inceledi ve Hannekainen'in çizimlerinin söylediklerine uyduğunu kabul etmek zorunda kaldı: Kafatasları farklıydı, eskileri yeni kafataslarından farklıydı.

"Değişiklik 1968 yılı içinde gerçekleşti; belki 1968 sonlarında ya da en geç 1969'un ilk altı ayı içinde. Değişimin tam tarihini henüz saptayamadım, ama incelememi sürdürüyorum, bir iki ay içinde kesin bir sonuca varabileceğimi sanıyorum. Ne olursa olsun, bir değişikliğin olduğunu ve bunun da çok önemli olduğunu kanıtlayabilecek bir durumdayım artık."

Hannikainen bir an durakladı. Ardından derin bir sesle

açıkladı:

"Bu kafataslarının aynı kişiye ait olmadığını kesinlikle söyleyebilirim. Farklılıklar çok önemli, yadsınamayacak kadar çok: Kekkonen'in gençliğine ait eski kafataslarının tepesi hafifçe daha sivri, sonrakiler ise açıkça daha düz ve daha yuvarlağımsı. Bir de çene yapısına bak: Eski fotoğraflarda çenesi daha eğik; son resimlerdeyse çene daha çıkıntılı, elmacık kemikleri daha alçak. Bak, şu profil daha iyi gösteriyor. Ensekökü de az da olsa farklı. Bak, eski profillerde ense kökü yenilere göre biraz daha içbükey! Yaşla birlikte kafatasının arkası çıkıntı yapmaz, aksine düzleşir, inan bana."

"Kekkonen'in kafatasının 1968 yılı dolaylarında biçim değiştirdiğini düşünüyorsun."

"Başka bir şey söylemek istiyorum! 1968 dolaylarında Eski Kekkonen'in öldüğünü ya da öldürüldüğünü veya herhangi bir nedenden dolayı kamu hayatından çekildiğini – ve sesine dek her yönüyle başkana benzeyen bir başkasının onun yerine geçtiğini düşünüyorum."

"Peki ya Kekkonen bu dönemde hastalanmış ya da kafatasının biçimini değiştirecek bir kazaya uğramışsa..."

"Bu kafatası değişiklikleri öyledir ki, bir hastalık ya da kaza durumunda tedavileri aylar sürer. Araştırmalarıma göre Başkan Kekkonen tüm yaşamı boyunca iki haftadan fazla kamunun önünden çekilmemiş. Dahası, başının saçlı kısmı üzerinde hiç yara izi görmedim; evet benleri var, ama 1968'de tıbbî bir müdahaleye işaret edecek hiçbir iz yok."

Hannikainen kafatası şekillerini valize doldurup, sayılarla bezenmiş bir eğrinin bulunduğu bir tabloyu boylu boyunca yaydı.

"Bu Kekkonen'in büyüme tablosu. İlk sayılar çocukluğuna ait... En eskiler santimetresi santimetresine tam değil, ama Kekkonen'in çavuşluk rütbesinden itibaren tümüyle güvenilir. Hatta işte askerlik karnesinin bir fotokopisi. Görüyor musun, çavuş olduğu yıl Kekkonen'in boyu 1.79' muş. Bak, Paasikivi'nin cenazesindeki boy ölçüsü de aynı...

Ve şimdi dikkat et: 1968'e geldik: Boyu birdenbire iki santim uzuyor. Birden Kekkonen'in boyu 1.81 oluyor. 1975'e dek boy aynı kalıyor; hiçbir değişiklik yok. Yaşlılık günlerinde böylesi bir büyüme krizi tuhaf değil mi?"

Hannikainen başkanın büyüme tablosunu bir kenara koydu. Hararetle bir başka tabloya el attı. Kekkonen'in kilo çizelgesiydi bu; özenle hazırlanmıştı.

"Bu kuşkusuz öncekiler kadar kanıt değeri taşımıyor, ama bazı göstergeler burada da ortaya çıkıyor. Olgun yaşa eriştikten sonra Kekkonen'in kilosu pek az değişiklik göstermiş. Yıllık çevrimin sınırları dışına çıkmamış: Sonbaharda Kekkonen biraz kilo alıyor, bahardaki kilosundan en fazla 4.5 kg. daha çok. En yüksek kilosuna şaşmaz bir şekilde yaz başında ulaşıyor, sonbaharda eski kilosuna iniyor. Bu bilgileri Helsinki'deki sağlık servisinden aldım; dolayısıyla hepsi son derece güvenilir. Ancak gelişimi son birkaç on yılda izleyebilmek ve her yılı diğerleriyle kıyaslayabilmek için bu eğrideki yıllık ortalamaları çıkardım. Kekkonen'in 1956'dan 1968'e yıllık ortalama ağırlığının 79 kilo olduğunu, bunun 1968'den sonra birden 84'e fırladığını göreceksin. Bu 5 kiloluk fazlalık, sana az önce sözünü ettiğim mevsimlik değişikliklerin dışında bugüne dek sürdü. Her durumda, ilk iki seçim yılında eğride iki kiloluk bir düşüşe rastlıyoruz; bu kilo kaybı, yıllık ortalamayı biraz düşürse de, eğrinin genel görünümünü fazla etkilemiyor."

Hannikainen sözlerini başka kanıtlarla sürdürdü:

"Urho Kekkonen'in kullandığı sözcüklerin bir listesini çıkardım. Burada da 1968'den sonra durum değişiyor. Kekkonen bu tarihten sonra daha zengin bir sözcük dağarı kullanmaya başlıyor. Hesaplarıma göre sözlüğüne 1200 etkin yeni sözcük ekleniyor. Bu tabii, benim deyişimle Yeni Kekkonen'in 1968'den itibaren söylev ve açıklamaları için yeni sözcüler kullanmaya başlamasıyla da açıklanabilir, ama böylesi bir sözcük dağarı genişlemesi her durumda çok anlamlı. Ayrıca Kekkonen'in görüşlerinin 1968'den sonra önemli değişikliklere uğradığını da gözlemledim. 1969'dan

bu yana Kekkonen sanki on yıl gençleşmiş gibi çok daha ilerici tutumlar izliyor. Mantığı da duyumsanır biçimde keskinleşti –bu alandaki performansını büyük bir kesinlikle saptadım– 1968'de bu alanda da olumlu bir değişime ortaya çıkmış. 1969'da Kekkonen daha bıçkın bir uslûp benimsiyor, kamuoyu önünde, daha önce hiç yapmadığı şakaları yapmaya başlıyor. Espri duygusu gözle görülür bir biçimde gelişti, yurttaşlarına karşı çok daha hoşgörülü bir tutum aldı."

Hannikainen valizi kapattı. Artık tümüyle sakinlemişti. Az önceki heyecanından eser kalmamıştı, son derece mutlu görünüyordu.

İki adam barınaktan çıktılar, gölün üzerinde bir sukuşu öttü. Uzun süre suskun kaldılar. Hannikainen sonunda konuştu:

"Şimdi bu tür keşifleri ortalığa yaymamak gerektiğini anlıyorsun, değil mi?"

VIII. ORMAN YANGINI

Tavşan göl yaşamını sevmişti. Yürüyüşlerinde Hannikainen ve Vatanen'i izliyor, hatta sudan belirgin bir biçimde korkmasına karşın, yiğitçe kayığa atlıyordu. Her gün biraz daha büyüyor, şişmanlıyor ve güçleniyordu.

Hannikainen, Başkan Kekkonen üzerine uzun söyleşiler çekmekteydi. Tavşan kayığın dibinden, başı hafif yana yatık adamları izlerdi, dışkısı balıkların arasında yuvarlanırdı. Göl kıyısında günler böylece, kimsenin aklına kalkıp başka bir yerlere gitmek gelmeden geçiyordu.

Haziran sonlarında bir sabah, tavşan tedirginlik işaretleri vermeye koyuldu. Adamların topuklarına yapışıyordu, öğleden sonra saunada sıranın altına gizlendi.

"Ne oldu buna?" diye soruyordu adamlar.

Aynı akşam burunlarına yoğun bir duman kokusu geldi. Geceleyin gölün yüzeyi yatışınca bataklığa mavimtrak bir duman bulutunun indiğini gördüler.

"Bir yerlerde büyük bir orman yangını var," dedi Vatanen.

Ertesi sabah duman gözlerini yakacak kadar yoğunlaşmıştı. Göl üzerinde rüzgâr vardı, ama duman giderek artıyordu. Yoğun bir deniz sisi gibi tüm bölgeyi kaplamıştı.

Dumanın üçüncü gününün sabahında Savolainen barı-

nağın tahta döşeli yolunu koşar adımlarla aşarak yanlarına geldi.

"Vehmasjarvi'de vahim bir yangın var. Vatanen, yardım ekiplerine katılmalısın. Hannikainen'in sırt çantasını ve yiyecek bir şeyler al. Tüm köylere haber saldım, hemen yola çıkıyoruz. Şimdiye kadar bin hektardan fazla gitti.

"Ben de geliyorum", dedi Hannikainen.

"Hayır, sen tavşanla kal. Elli dört yaşından büyük olanlar seferberliğe katılmazlar."

Vatanen çantaya balık, domuz yağı, bir kilo tereyağı ve tuz koyup yola koyuldu. Vatanen gözden yitinceye dek tavşanı barakada oyaladılar.

Vatanen'i Nilsia köyünden yüzlerce adamın bekleştiği Rautavaara'ya götürdüler. Adamların bir kısmı yangın yerinden dönmüşlerdi, diğerleri gitmeye hazırlanıyorlardı. Uçaklar Rautavaara'dan felaket bölgesine yardım taşıyordu, gökyüzünde sürekli homurdanıyorlardı. Yangın yerinden dönen tere batmış, bitkin adamlar olaydan hemen hiç söz etmeden, doğruca çadırlara uyumaya gidiyorlardı.

Rautavaara'nın yaşlı eczacısı çadırların ortasında bir çeşit yardım zinciri kurmuş, kızının yardımıyla kurtarıcıların şişlerle dolu ayaklarını asid borikli suyla yıkayıp bandajlıyordu. Televizyon Rautavaara kaymakamının yardımcısıyla röportaj yapmaktaydı. *Savo'nun Sesi*'nden bir gazeteci fotoğraf çekmekteydi, Vatanen de basın şeref kartı sahibiydi. Bir gezici mutfak amatörlere çorba dağıtmaktaydı.

Yön duygusu olan insanlar aranıyordu. Vatanen başının üzerinde bir kovayla her arazide yönünü bulabileceğini söyledi.

Aynı yeteneğe sahip bir ekip ağır bir ordu helikopterine bindirildi.

Motorların hareketinden önce bir subay gruba yapacaklarını açıkladı:

"Her birinizin elinde bölge haritasının fotokopileri var. Yangının gidişatından haber aldık. Dün gece bu noktada

durdu, ama şimdi orada değil. Şu an cehennemi bir hızla kuzeydoğuya doğru ilerliyor. Bu gece buradan on bir kilometre öteye yeni bir yangın duvarı açacağız, gece boyu iki bin hektardan daha fazla orman yanacak. Tuntsa'yı saymazsak Finlandiya tarihinin en büyük yangını bu. Sizi yangının yolu üzerinde şurada bırakacağız, yüz metrelik aralıklarla bir hat oluşturup orman hayvanlarının yangından kaçabilmesi için avazınız çıktığı kadar bağırarak kuzeydoğu yönünde ilerleyeceksiniz. İki tane de ev var, bunları göl yönünde boşaltmalarını sağlayıp yangın bölgesinde kimsenin kalmamasına bakacaksınız. Ayrıca, bize gelen haberlere göre bu ormanda büyükbaş hayvanlar da var, Nilsia'dan beri kaçıyorlar. Atlar ve elli kadar inek bulunuyor, bunları da göl kıyısına indirmek gerekiyor. Göl haritada gözüküyor."

Yangının üstünde uçuyorlardı. Altlarındaki harlı ateş, araçlarına kadar ulaşıyordu sanki. Duman havayı öylesine kaplamıştı ki, toprağı zorlukla görebiliyorlardı. Araç kaynar hava akımları arasında sallanıyordu, Vatanen ana rotor pallerinin kırılıp helikopterin aşağıdaki cehenneme düşmesinden ürktü.

Helikopter yangın bölgesinin dışına çıktı. Motorun homurtuları arasında dev bir yusufçuk gibi yere konmaya hazırlanıyor, egzos borusundan mavimtrak dumanları sıcak havaya tükürüyordu. Askeri araç alçaldıkça ağaçların tepesi daha hızlı dalgalanmaya başladı. Sonunda, yanan toprak üzerine saçılmış çam kozalakları anafora kapılmışçasına dört bir yana saçıldılar; araç toprağa değdi, motorun şamatası yavaş yavaş kesildi.

Adamlar araçtan aşağı atlayarak iki büklüm pallerin anaforunun dışına kaçtılar. Kapı kapandı, motorların şamatası yeniden başladı ve araç dumanlı gökyüzünde gözlerden yitti. Ormanın ortasında kalan adamlar, yaş içinde kalan gözlerini ovuşturmaya koyuldular.

Vatanen zincirin ortasında yerini aldı. Adamlar ormanın içinde dağıldı, haykırışları dumanlı ormanın bağrında yan-

kılanıyordu. Vatanen kendi kendine hayatın sürprizlerle dolu olduğunu düşünüyordu; henüz bir ay kadar önce elinde bir bardak ılık birayla, yüreği sıkıntıyla taşmış, bir barın köşesinde otururken şimdi, çevresi dumanlarla çevrili, çantası balık dolu, kıçından ter damlayarak bu yanan çölün ortasında koşturmaktaydı.

Gözyaşları arasında "Burası Helsinki'den bin kat iyi" diye gülümsedi kendi kendine.

Arazi nemli bir çukur halinde alçalıyordu. Nereye gideceğini bilmeyen bir kahverengi tavşan, ortalıkta sıçrarıp duruyordu. Vatanen onu yangının ters yönünde kovaladı, hayvan gözlerden yitti. Çukurun öte yanında, sık bir köknar topluluğunun orta yerinde çıldırmış bir inek böğürüyordu, korkunç deneyimlerinden öylesine şoka uğramıştı ki, sancısı tutmuştu; böğürlerine dek boka bulanmıştı, kuyruğu pis kokulu kara bir paçavra görünümü almıştı. İnek dehşetle büyümüş nemli gözlerini Vatanen'e dikti, soluk soluğa iri gırtlağından çılgın bir böğürtü kopardı. Vatanen ineği boynuzlarından kavradı, omzunun tüm gücüyle başını kuzeydoğu yönüne çevirdi ve kıçına bir tekme yapıştırdı. İnek hangi yöne gitmesi gerektiğini sonunda anlamıştı. Zavallının boynundaki çan bir manastır çanı gibi çınladı, ayak izleri boyunca çamurlar uçuştu. İnek ufukta yitti, gitti. Vatanen yaş dolu gözlerini sildi.

Ormanda her türden hayvan koşturuyordu; sincaplar, tavşanlar, kümes hayvanları patırtıyla sıçrayıp duruyor, sonra oldukları yerde kalıp biraz soluklanıyorlardı; çalı horozlarına kaçacakları yönü göstermek üzere bahçedeki tavuklar gibi kovalamak gerekiyordu. Vatanen dört metre genişliğinde berrak bir derenin kıyısına ulaştı. Duman derenin sık yamaçları üzerinde asılı kalmıştı, bir masal kadar güzeldi her şey.

Vatanen terli giysilerinden sıyrıldı, çırılçıplak derin suya daldı, kızarmış gözlerini yıkadı, temiz suyu ağzına doldurdu. Dumanlar arasında yüzmesine karşın bu dingin dere banyosunun bir cennet olduğuna karar verdi. Ağır ağır

suyun akış yönünde yüzmeye koyuldu, dere hoş kıvrımlarla tembel tembel süzülüyordu. Ağır akan suyun bedenine dokunuşu yüzücünün yüreğini sevinçle doldurdu.

Vatanen birden kıyıdaki çalılar arasında kıllı, esmer bir el gördü. Otların arasından, bileğine dek suya batmış, duruyordu.

Vatanen gerginleşti; el ölüye benziyordu. Yanına dek yüzdü, kavradı. El yalnız değildi, kıyıdaki çalılar arasına yığılmış, ağzı açık, iriyarı bir adama aitti. Vatanen sudan çıkıp yere uzanmış adamın üzerine eğildi. Nabzını tuttu. Normal atıyordu. Rahat soluk alıp alamadığını anlamak üzere yüzünü adamın ağzına yanaştırdı.

Soluğu feci şekilde alkol kokuyordu. Vatanen adamı sarstı, yavaş yavaş kendine gelmekteydi.

Adam sırtının üzerine doğruldu, bir süre sabit bakışlarla kim olduğunu çıkarmak istermişçesine Vatanen'e baktı, sonra elini uzattı.

"Adım Salosensaari, ya seninki?"

"Vatanen."

İki adam tokalaştıktan sonra Vatanen arkadaşının oturmasına yardımcı oldu.

"Bak, karşında inanılmaz ölçüde talihsiz bir adam oturuyor."

Adam öyküsünü anlatmaya koyuldu. Tatile çıkmış ve bu iki haftayı sakin kafayla balık tutup rakı damıtarak geçirmeye karar vermişti. Bu nedenle tüm alet edevatıyla birlikte bu ormana gelmiş, küçük bir imbikleme aygıtı kurmuştu; ilk on litreyi hazırladığında yangın çıkmış ve imbikhanesini yok etmişti. Adam yangından kaçmak zorunda kalmış, bu arada on litrelik fıçıyı da omzuna yüklemeyi ihmal etmemişti ve işte şimdi buradaydı. Çantası ve yiyecekleri yanmış, av malzemelerini, her şeyini, her şeyini yitirmişti. Kendisine tek kalan, ilk ürün rakısıydı. İki gündür dere kıyısındaydı ve rakısını tüketmekle meşguldü. Daha birkaç litresi vardı.

"Böylesi bir talihsizliği düşünebiliyor musun," dedi mut-

suzca.

Vatanen dere kenarında bir kamp ateşi yaktı, balık kızarttı, birlikte yediler. Salosensaari derede yıkandı. Yemekten sonra Vatanen'e rakısından sundu.

"Neden olmasın." Vatanen aldı ve içti. Kutsal rakı! Midesini ısıtmıştı, Vatanen ikinci kadehi doldurdu.

"Salosensaari, sen müthiş bir damıtıcısın."

İki adam tüm akşamüzerini içerek geçirdiler. Birkaç kez balık kızartıp, birkaç kez de yüzdüler. İçtikçe orman yangını, gözlerinde önemini yitirdi.

Akşamla birlikte o denli sarhoş olmuşlardı ki, ara sıra serinlemek üzere daldıkları dereden zorlukla çıkabiliyorlardı. Dere kimi yerlerinde boyunlarına dek gelmekteydi.

"Boğulmamaya dikkat etmek gerekiyor," diyordu Salosensaari arada bir.

Geceleyin, yangın dere kıyısına ulaştı.

Bir masal gibiydi, alevler içindeki ağaçlar geceyi aydınlatıyor, dere kıyısında dev kızıl çiçekler gibi açıyorlardı. Sıcak öylesine dayanılmaz bir hal almıştı ki, adamlar yangın boyunca boyunlarına dek derenin içinde kalmak zorunda kaldılar; kızıl alazlar yüzlerini aydınlatıyordu. Dereye rakı damacanalarını da almışlardı, içkiyi yudumlarken bir yandan da doğanın yönettiği görkemli yıkımı doymak bilmez bir iştahla seyrediyorlardı.

"Neron ve Brutus da Roma'yı yanarken seyretmişlerdi," diye kelam etti Salosensaari.

Gündoğumunda, yangın uzaklaştığında, bitkin durumdaki iki adam dereden çıkarak kararmış otlar üzerinde uyuyakaldılar.

Ancak öğleye doğru uyanabildiler. Tokalaşıp vedalaşarak her biri kendi yoluna gitti. Salosensaari Rautavaara'ya doğru giden kestirmeye saparken, Vatanen burnunu kurtarılanların götürüleceği göle doğrulttu. Çizmelerinin kauçuk izleri yolun küllerini arşınlıyordu.

Yangın birkaç kilometre ötede denetim altına alınmıştı; Vatanen yangın duvarını aşarak yemyeşil ormana daldı. Az

sonra sivillerle hayvanların toplaştığı göl kıyısına ulaşmıştı. Bu insanların evleri, kuşkusuz yanmıştı; çocuklar su kenarında itişip kakışıyorlar, dehşete düşmüş inekler, çayırda böğürüyorlardı. Yangını söndürmeye çabalayan adamlar kıyıda uzanıp kalmışlardı, kömürleşmiş kütükleri andırıyorlardı.

Vatanen çantasındaki artakalan balıkları, derhal kamp ateşi üzerindeki büyük kazan içinde çorba pişirmeye koyulan kadınlara verdi. Ağır bir buldozer homurtularla kıyıya yanaştığında Vatanen uyuyakalmıştı. Ormanı çiğneyerek yangın bölgesinden geliyordu, koca çam ağaçları bile, bir sarhoşun çizmeleri altında ezilen buğday başakları gibi paletlerin altında devriliyordu. Buldozerin ardından içinde ayaklarının dibinde çantalarıyla birkaç bıçkıcı ve hızarcının oturduğu bir römork gelmekteydi.

Buldozer homurdanarak arazinin ortasında ilerlemekteydi, çocuklar çığlık çığlığa uykularından uyandılar, çayırdaki inekler panik içinde doğrularak böğürmeye koyuldular. Kadınlar apansız ortaya çıkarak kıyıdaki yorgun dinginliği bozan şoföre sövgüler yağdırmaya koyuldular.

Şoför kadınların bağırışlarını duymuyordu, motoru susturarak şaşkın bakışlarla çevresine bakındı; motorun gürültüsünden sonra insan seslerine uyarlanmak zor olmalıydı.

"Dangalak herif, bu gürültüyle insanların ve hayvanların arasına gelince çocukların uyanıp ineklerin şaşkınlığa uğrayacağı aklına gelmedi mi," diye bağrışıyordu kadınlar. Şoför kararmış yüzünde biriken bir avuç teri sildikten sonra sakin bir edayla karşılık verdi: "Kapatın çenenizi, cadılar!"

"Biraz saygı göster, efendi!" diye çığrıştı gözü kararmış kadınlar.

Şoför kadınlara yaklaştı: "Üç gündür uyku durak bilmeden şu siktirici şeyi kullanıyorum, kapatın çenenizi..."

Belliydi. Adamın iflahı kesikti. Kir pas içindeki yüzünün altüst olmuş hatları bir karbon kopyayı andırıyordu. Suya yöneldi, kararmış yüzünü gölde yıkadı, avuçlarına su dol-

durup gürültüyle ağzını çalkaladı, suyu göle tükürdü. Ceketinin isli yenine silmek istemediğinden, ıslak yüzle geri döndü. Balık çorbası kazanı ateşin üzerinde hafif hafif kaynıyordu; adam kazana bir göz attı, çantasından bir kase çıkardı ve çorba koymaya koyuldu.

Kadınlar "dur!" diye bağrıştılar. "Kendini ne sanıyorsun, bir de çorbamızdan içecekmiş!" Adam kasesine mis kokulu çorbadan bir kepçe koyabilmişti, başka almadan çorba kasesini kazanın içine fırlattı; kepçeyi de öyle bir şiddetle ormanın içlerine savurdu ki, yere düştüğünü duyamadılar. Ağır adımlarla buldozerine doğru yürüdü, çevik bir hamleyle koltuğuna sıçradı, devasa motoru çalıştırdı. Koca çizmesiyle gaz pedalına bastı, motor homurdanmaya koyuldu, egzos borusundan gecenin serinliğine kıvılcımlar saçıldı. Araç gürültülü bir biçimde sarsıldı, kıyının ezilmiş toprağı, geniş paletlerin altından saçılıyordu.

Şoför ağır aracını doğrudan kamp ateşine ve üzerinde dumanı tütmekte olan balık çorbası kazanına doğru sürdü. Ateşin yanı başına geldiğinde kepçeyi derinlemesine toprağa daldırdı. Yerden bir metre kadar kalınlıkta bir humus tabakası söktü, ocak ve kazan devrilerek kepçenin altında toprağa gömüldüler, tüm mutfak yeraltında yok olmadan çorba bir buhar bulutu koyverdi; göl kıyısında yalnızca bir metre derinliğinde bir çukur kalmıştı geriye. Havada üç koku birbirine karışıyordu; humus kokusu, yanık neft kokusu ve balık çorbasının yavaş yavaş yitip giden buharlarından yükselen koku.

Adam ocağı yıktıktan sonra traktörünü durduracak yerde son hızla ilerlemeye devam etti. Makine kıyı şevine doğru bir yol açarak ilerledi; yer sarsılıyor, paletler gıcırdıyordu, şoför devasa makineyi doğruca göle sürdü. Kıyıdaki çalılar aracın altında ezildi, gölün durgun yüzeyi yarıldı, kepçenin önünde köpüklü bir dalga kıyıdan gölün ortalarına doğru uzaklaştı. Çelik bir hipopotam, dalgaların ortasında çılgınca debeleniyordu sanki.

Gölün dibi yumuşak bir eğimle derinleşiyordu; su önce

kepçeyi, ardından paletleri kapladı, tekerlekleri çamura belendi, gıcırtılar çalkantıya dönüştü. Buldozer dalgayı önüne katmış, gölün ortalarına doğru kovalıyordu. Su az süre sonra kızgın motora ulaştı; motor çeperleri çevresindeki göl suyu fokurtularla kaynarken, buldozer birden alev almış gibi, yoğun bir buhar bulutu kapladı ortalığı.

Ama şoför aracını daha ileri doğru sürüyordu, su motor düzeyine çıktı, bucurgatlar su yüzeyinin altında gözden yitti, az sonra dalgalar kaputu yalamaya başladı. Göl giderek derinleşiyordu, su şimdi şoförün kaba etleri düzeyindeydi. O anda motor su aldı, öksüre tıksıra durdu. Buldozer kıyıdan yüz metre kadar açıkta yan yattı, kaldı.

Kıyıdakiler, şaşkın bakışlarla göl üstünde karaya oturmuş bu adamı izliyorlardı; koltuğunda geri döndü, yavaş yavaş döşeme üzerinde ayağa kalktı; pantolonundan sular süzülüyordu. Kıyıya döndü,yüksek sesle haykırdı:

"Bu çenenizi kapatır."

"Uykusuzluk başına vurmuş" diye mırıldandı kıyıdaki kadınlar.

Yangını söndüren adamlar göle doğru bağırıyorlardı:

"Balık çorbasını devirdin, aşağılık herif."

Adam sakince yanıtladı: "Evet, devrildi."

"Haydi, yüzerek karaya gel," diye bağırdılar. Ama adam göle atlayacak yerde, şimdi suda yalnızca yüzeyi görünen dozerin kaputuna çıktı. Egzos borusundan destek alarak çizmelerini çıkardı, göle boşalttı.

Biri operatörün yüzme bilmediğini, kendini bu nedenle suya atamadığını kestirdi.

Gölde sandal da yoktu. Bir sal yapmak gerekecekti. Bıçkıcılar sövgüler savuruyordu. Yangın cephesinde önceki gece canları çıkmıştı, şimdi de buldozerinin kaputu üzerinde göl ortasında mahsur kalmış çılgın bir dozer operatörünü kurtarmak için bir sal yapmaları gerekiyordu.

"Allah için bir sal yapın da karaya çıkabileyim," diye bağırdı operatör suyun ortasından.

"Boşuna uğraşma, canımız ne zaman isterse o zaman

yaparız. Sana oraya gitmeni kim söyledi, budala..."

Adamlar aralarında tartışmaya koyuldular. İçlerinden biri salı ertesi sabah yapmanın en doğrusu olacağını, geceyi kaput üzerinde geçirirse aracı suya sürmenin ne olduğunu göreceğini söyledi.

Adamlar işe başlamadan birer kahve içmeyi kararlaştırdılar. Göldeki operatör, kimsenin salla uğraşmadığını görünce sinirlendi. Suyun kıpırtısız yüzeyi üzerinden tehditler savuruyordu, kıyıya gelirse hepsinin kafasını kıracağını bildirdi.

"Gerçekten kaçık" dediler kıyıdakiler.

Göldeki adam giderek çılgınlaşan bir öfkeyle köpürüyordu, dozerin sacını yumrukluyor, gölün üstünde dehşetli bir patırtı çıkartıyordu; su kuşları kanatlarını açıp panik içinde karşı kıyının sazlarına doğru uçuştular.

Hızarcılar, her şeye karşın kütükleri birbirine bağlayıp yanına bir de sırık iliştirerek bir çeşit sal imal ettiler, sonra da uyumak üzere tepeye çekildiler. Kimse öfkeden çılgına dönmüş operatörü kurtarmaya hevesli gözükmüyordu.

"İlk elime geçeni bataklıkta çiğneyeceğim" diye böğürdü operatör aracının tepesinden.

Durumu tartıştılar. Allah'a emanet küçücük bir salla, kendinde olmayan, günlerdir uykusuz kalmış iri kıyım bir adamı kurtarmaya çıkmayı kimsenin gözü yemiyordu. Biraz sakinleşir umuduyla, kaput üzerindekine ulaşmak için ertesi günü beklemeyi kararlaştırdılar.

Buldozer operatörü gece boyu esti, savurdu. Artık ona yanıt vermek zahmetine bile katlanmayan kıyıdakilere hakaretler yağdırdı, sesi boğuklaşana dek, uludu durdu. Bir tekmeyle traktörün farlarını tuzla buz etti, egzos borusunu kopartıp kıyıya savurdu, neyse ki sac boru kıyıya ulaşamadı. Adam ancak şafağa doğru yoruldu, gündoğumunda yüzükoyun kaputa uzanıp uyuyakaldı.

Kıyıdakiler kahve saatinde uyandılar, makinenin kaputu üstündeki de gürültüler üzerine doğruldu. Bir kez daha

kendini kapıp koyverdi, ama ayağı kayarak göle yuvarlandı.

Kıyıdakiler birbirlerine girdiler. Adam makinenin yanında çırpınıyordu, sesi dehşet doluydu. Salı göle indirdiler. Vatanen'le bıçkıcılardan biri salı dozere yanaştırmak için deli gibi sırığı itmeye koyuldu. Operatör umutsuzca dozere tutunmaya uğraşıyor ancak eli her keresinde ıslak kaputtan kayarak düşüyordu; ciğerleri suyla dolu, yüzeyde kalabilmek için çırpınmaktaydı. Umutsuz bir uğraş içindeydi, az sonra tümüyle dibi boyladı. Su yüzeyinde, ıslak gömleğinden omuriliği gözüküyordu.

Vatanen salı olay yerine ulaştırabilmişti, adamı yukarı çektiler. Vatanen kemerinden kavramıştı, ağzından çamurlu bir su akıyordu. Bıçkıcı kıyıya ulaşmak için sırığa yüklendi. Vatanen sal üzerinde çömelerek boğulan adama hayat öpücüğü uygulamaya koyuldu. Göğüs kafesine ritmik aralıklarla bastırıyordu.

Operatörü kıyıya taşıdılar, Vatanen suni solunumu sürdürüyordu.

Adam ancak beş dakika sonra hayat belirtileri vermeye başladı. Vücudu kasıldı, ardından titremeye koyuldu, sonunda Vatanen adamın dişlerinin birbirine vurduğunu duydu; az sonra çenesi öyle bir kilitlendi ki az kalsın kurtarıcısının dili dişlerinin arasında kalacaktı.

Bilinci yerine gelir gelmez kurtarıcısına saldırdı; ötekiler yardıma gelmek üzere cesaretlerini toplayana dek, Vatanen'in bir süre adamla boğuşması gerekti. Operatöre hâkim olmaya ancak birkaç kişinin gücü yetti. Adamı sırtı kütüğe dönük olmak üzere bir ağaç gövdesine bağladılar.

"Ayı gibi," diyorlardı.

"Eğer beni hemen çözmezseniz kütüğü sökerim" diye tehditler yağdırıyordu tutsak, ama bunu gerçekleştirmek için harekete geçmedi. Onun yerine, homurdanmaya koyuldu: "Aman Tanrım, yüzme bilmeyen bir adamı bütün gece gölün üstünde terk etmek... Bakalım polis buna ne diyecek."

Az sonra birkaç asker gelip adamı aldı. Ormana taşımak için bir sedyeye bağlamaları gerekmişti.

Ormandan, sedye birkaç kilometre ötedeyken bile tüyler ürpertici gürültüler yankılandı, durdu.

IX. BATAKLIKTA

Yeni bir gün doğuyordu. Vatanen uykusundan araba gürültüleriyle uyandı: üç jeep ormanın içinden göl kıyısına kadar bir yol açmışlardı. Jeeplerdeki adamlar arasında iki komiser, Hannikainen ile Savolainen de bulunuyordu. Hannikainen'de bir sırt çantası vardı ve çantanın açık ağzından bir tavşanın burnu gözüküyordu.

Vatanen yeni gelenlere doğru atıldı, Hannikainen'in çantasını kaptı, bağlarını çözdü ve tavşanı kollarının arasında sıktı. Mutlu bir buluşma!

Tavşan, Vatanen'i mutlu bir coşkuyla kokluyordu. Vatanen onu yeniden yere koyduğunda, yavru bir köpek gibi iki ayağı üzerinde dikildi, durdu.

Savolainen operasyonların yönetimini ele aldı; insanların ve hayvanların tahliyesiyle görevlendirilmişti. Hannikainen onu merakından izliyordu, arkadaşlarının yangını söndürmek üzere ayrılmasından sonra küçük gölünün kıyısında geçirdiği sürece epey sıkılmış olmalıydı.

"O kadar çok turna balığı tuttum ki, köye gidip satmak zorunda kaldım. Bu arada sana da tavşanı getireyim dedim" diye, açıkladı Hannikainen ardından da ekledi: "Araştırmalarımı da terk ettim."

Hannikainen, Vatanen'i bir köşeye çekip fısıldadı: "Göl-

de biraz hesap yaptım. Bence Başkan Kekkonen, yani yenisi, kuşkusuz 1995'e kadar Finlandiya'yı yönetecek. Hesaplarıma göre "Yeni Kekkonen" o zaman yetmiş beş yaşında olacak, oysa bu ihtiyar doksanına ulaşacak. Bu işin dışarıda da pek ilgi çekmeyeceğinden korkarım, çünkü gerçeğin ne olduğunu kestiremeyecekler."

Hannikainen ekledi: "Hatta Kekkonen'in ülkeyi 2000 yılına dek yönetmesi de kuramsal olarak olası. O zaman seksen beş yaşında olacak. Yine de önümüzdeki bin yılda adaylığını koyacağını sanmıyorum."

Kıyıda büyük çadırlar kuruyor, kazanlar kaynatıyor, insanlara battaniyeler dağıtıyorlardı. Jeeplerden birinden büyük bir vinç indirip göl kıyısına yaklaştırmışlardı. Gölde yan yatmış bekleyen buldozeri böylece kıyıya çekmek mümkün olacaktı.

Vatanen yapacak belirli bir işi olmadığından inekleri sağan genç bir kadına yardım etmek üzere çayıra yürüdü. Kadın üç plastik kovayı inek sütüyle doldurmuştu. Vatanen kovaları taşımasına yardım etti. Az sonra tavşan da hayvanların bacakları arasında zıplayıp sıçramaya koyulmuştu. Kadın, – adı Irja Lankinen'di–, tav olmakta gecikmedi:

"Şuraya bakın, ne şeker şey!"

"Geceleyin yanına almak ister misin?"

Irja isterdi.

"Eğer beni de kabul edersen, sana onu bu geceliğine verebilirim. Anlaştık mı?"

Akşamleyin üçü birden bir ambara çekildiler. Vatanen battaniye getirmişti. Irja çadırlardan biraz çorba taşıdı. Ambarın dibine döşekleri serdi. Vatanen kapıyı kapadı, güneş kayboldu, içeriden sesler geliyordu:

"Dur, yapma, bize bakıyorlar."

Ambarın kapısı rüzgârla açıldı, tavşan kapıya doğru sıçradı, Vatanen onu çimenlerin üzerine fırlattı. Kapı kapandı, cezalı tavşan karanlıkta kalakaldı. Yarım saat kadar sonra Vatanen başını kapıdan çıkardı, dışarı attığı için

tavşandan özür diledi. Tavşan aralıktan içeri girdi, kapı bir kez daha kapandı. Her şey suskunluğa bürünmüştü, göldeki su kuşları bile...

Ertesi sabah Savolainen, Vatanen'e Irja'yla birlikte inekleri ormandan geçirip on iki kilometre kadar ötedeki Sonkajarvi yoluna kadar götürüp götüremeyeceğini sordu; inekleri yola çıkardıktan sonra Sonkajarvi'deki ahırlara ulaştırmak üzere arabalara yükleyebilirlerdi. Vatanen bu görevi seve seve kabul etti; Irja'yla birlikte inekleri kollama fikri pek hoşuna gitmişti. Neşeyle Savolainen ve Hannikainen'e veda etti:

"Bir gün yolun Nilsia'ya düşerse, bana uğra; araştırmalarım o zamana dek mutlaka tamamlanmış olur" diyordu Hennikainen.

Nefis bir gündü. Türkülerle yola koyuldular, güneş pırıl pırıldı; acele etmeleri için hiçbir neden yoktu. İnekler çukurların kenarlarındaki filizleri yemek üzere sık sık duraklıyordu, öğle üzeri birkaç saat uzanarak geviş getirdiler. Bu sırada inek çobanları ormandaki gölcüğün serinliğinde yıkandılar; Irja iri, cömert göğüsleriyle bir dalıyor, bir çıkıyordu.

Akşamüstü, iri, kahverengi bir inek inlemeye koyuldu. Usul usul inliyor, nemli gözlerini kapatıyor, sürüyü izlemek istemiyordu. Hatta öbürküler gibi otlamıyor, yalnızca su içiyordu. Sürüden uzaklaştı, zayıf bir sesle sızlanarak iki ağacın arasına doğru yürüdü, iri gövdesini birine yasladı, dönüp koca gözlerini Irja'ya çevirdi.

"Bu az sonra yavrulayacak" dedi Irja, kaygılı. Vatanen hayvanın karnının ötekilerden iri olduğunu ayrımsamamıştı, ama Irja daha deneyimli olmalıydı. "Eğer bir an önce yola çıkamazsak burada, ormanda doğuracak."

"Ben önden gidip Sonkajarvi'den bir veteriner getireyim mi?" diye sordu Vatanen.

"Gerek yok. Bırak burada yavrulasın, sağlıklı bir inek bu. Sen de buzağıyı taşıyacak kadar güçlüsün."

Az sonra inek toprağı tırmalamaya koyulmuştu, sırtı

yay gibi bükülmüştü, sancılar içinde olduğu görülebiliyordu. Ara ara bir inekten çıkabileceğine inanılmaz seslerle böğürüyordu. Irja güven verici bir tonla inekle konuşuyor, zavallı hayvan inleyerek karşılık veriyordu ona. Sonunda, yere uzandı.

Bir saat kadar sonra Irja, Vatanen'e seslendi:

"Geliyor. Gel de çekmeme yardım et."

Buzağı yavaş yavaş çıkıyordu; inek sancıdan inlemekteydi; vargüçleriyle çekmeleri gerekiyordu. Ve buzağı toprağa düştü, inek dört ayağı üzerinde doğrulmuştu. Sakince, yapış yapış buzağısını yalamaya koyuldu.

Vatanen yüz metre kadar ileriye bir çukur kazıp göbek bağını gömdü. Sonra Irja ve buzağının yanına geldi. Buzağı ayakları üzerinde doğrulmaya çabalıyor, ama her seferinde yuvarlanıyordu, henüz pek yavruydu. Yine de süt emmesini biliyordu, ineğin altına dizüstü çöküp memeyi oburca emmeye koyuldu.

Yeni doğmuş bir buzağı ormanı yürüyerek aşamazdı. Öyleyse ne yapmalı, öldürmeli mi onu? Tabii ki hayır. Irja ve Vatanen anlaştılar: Irja sürüyle birlikte önden gidecek, Vatanen de buzağıyı omuzlarına alıp anneyle birlikte geriden gelecekti.

Vatanen çantasından bir battaniye çıkardı, uçlarına birer ip bağlayıp omuzda taşınabilecek bir çanta oluşturmayı başardı. Buzağıyı bu keçe torba içine yuvarladı, hayvancık korkudan inliyordu ama ne çare, yalnız başına yürüyemeyecek kadar küçüktü daha. İnek keçe battaniye içindeki yavrusunu dingin bakışlarla izliyordu.

Vatanen buzağıyı sırtına vurdu, yürüdükçe hayvancığın tırnakları ensesine batıyordu. Tavşansa ne yapacağını şaşırmış, bacakları arasında sıçrayıp duruyordu, ama sonunda o da bu ağır aksak gidişe ayak uydurdu. Vatanen sırtında buzağıyla önde yürüyor, ardından sessiz, düşünceli bir edayla zaman zaman yavrusunun başına bir dil atan inek geliyor, bu kafilenin en arkasında da tavşan ayak sürüyordu.

Vatanen torbanın çukurunda sarsılan buzağının, adımlarının ritminden sancılanmamasına şaşırdı. Ama aylar boyu anasının karnında dolanmamış mıydı? Ne yolculuk! Buzağının ağırlığı altında tere batmıştı. Üstüne üstlük ekibe bir de sivrisinekler eklenmişti, sürüler halinde burnunun dibinde vızıldaşıyorlardı, iki eliyle torbanın iplerine yapışmışken, onları kovalamak da olanaksızdı.

"Hayvanları seven biri için yaşam bazen çok güç" diye söylendi kendi kendine Vatanen, yüzüne bir çam dalı darbesi yedikten sonra.

Ama çilesi bitmemişti.

Bataklığa doğru ilerledi, çevresini dolaşmak yolu bir kilometre uzatacaktı. Bataklığın üzerinde yürüdü, yüzey sağlam görünüyordu. İnek bir an duraksadı, ama Vatanen dönüp kendisini çağırınca kararını verdi. Toprak kayıyordu, ama Vatanen böylesi kurak bir yazda torbanın bir ineğin ağırlığını kaldırabileceğini hesaplamıştı, üstelik bu çevrelerde yaşayan inekler, bataklıkta yürümesini bilirlerdi.

Ama ortalara doğru ayaklarının altındaki balçık, kaymaya başladı. İnek, Vatanen'in adımlarını izliyordu, bastığı toprak kayıyordu; bataklığa saplanmamak için koşmak gerekliydi. Çukurlar pek güvenli değildi, yosun yığınları boyunca çevrelerinden dolaşmaları gerekti. Vatanen en oynak bölgelerde yarış adımlarıyla bir koşu kopardı, tam ortalara gelmişti ki, çizmesi batağa saplandı. Ayağını şiddetle bataktan çekti, çizmesinin teki balçıkta gömülü kalmıştı, derken öteki de battı. Yine de çıplak ayaklarla daha kuru bir bölgeye ulaşmayı başardı.

Geriden acı böğürtüler geliyordu. Vatanen kaygıyla ardına baktı. İnek yiğitçe adamın adımlarını izlemiş, ancak bir noktaya gelip takılmıştı. Böğrüne dek balçığa batmış, orada kımıldamadan duruyor, umutsuz böğürtüler salıveriyordu.

Vatanen buzağıyı yosunlar üzerine bırakıp ineğin yardımına koştu. Boynuzlarından yakalayıp daha kuru bir yöne doğru çekmeye çabaladı, ama koca bir ineği boynuzların-

dan çekerek bataklıktan kurtarmaya bir insanın gücü yetmezdi.

Vatanen zaman yitirmedi. Çantasından bir balta çıkartarak elli metre ötedeki ölü ağaçların yanına koştu, birkaçını devirdi, sivri dallarını kesti ve ineğin yanına döndü. İnek batağa biraz daha saplanmıştı.

Vatanen sırıkları ineğin karnının altından geçirdi. Hayvan kendisine iyilik yapıldığını kavramıştı, sırıkların verdiği acıya rağmen kımıltısız duruyordu. Batması durdu. Vatanen kaldırmaya çalıştı ama bunda pek başarı sağlayamadı. İnek kara çamura belenmişti. Tavşan şaşkınlık içinde çevrelerinde dönüp duruyordu.

Vatanen ineği bataklıktan çekmeye çabalarken, "Keşke sen de bir şeyler yapabilsen" dedi tavşana dişlerinin arasından. Ama güçsüz ve anlayışsız yaratığın bir işe yarayacağı yoktu.

Vatanen bir an ara vererek yosun adacığının üzerinde yatan buzağıyı yatıştırmaya koştu, battaniyesinin kenarlarındaki ipleri çözdü, uç uca bağlayıp ipin ucunu ineğin ön bacağının altından geçirdi. Bacak balçığa bulanmıştı, az sonra Vatanen de tepeden tırnağa çamura battı.

İneğin bacağına bağlanan ip ucu ucuna henüz ayakta kalmış yaşlı bir kütüğe ulaşıyordu. Vatanen ipi kütüğe sağlamca bağladı.

"Şimdi batarsan kütük de birlikte gelir" dedi hayvana.

Ağaca palamarlanmış inek bu sözleri sakince dinledi; böğürmeyi kesmiş çevresinde dönenip duran adama bakıyordu.

Vatanen ipin liflerini ayırıp araya bir parça tahta sıkıştırdı ve döndürmeye başladı. İp az sonra gerginleşti. İneğin bacağı yavaş yavaş saplandığı bataktan kurtuldu; hayvan da elinden geldiğince yardımcı oluyordu. Vatanen zaman zaman çarkı gevşetip, memelerini incitmemeye özen göstererek hayvanı gerisinden kaldırıyordu; inek yavaş yavaş kütük yönünde ilerlemeye başlamıştı.

Bu işlemi birkaç kez yineleyen Vatanen, ineği çarkın

yardımıyla kütüğe doğru çekiyor, dönüp arkasından kaldırıyor ve hayvanı sakinleştirmeye çalışıyordu.

Bütün bu uğraş boyunca Vatanen zamanın geçtiğini fark edememişti, birden akşam olduğunu ayrımsadı. Bitkin düşmüştü, ama ineği geceleyin bataklığın ortasında bırakamazdı.

"İnek çobanlığı ne zor işmiş."

Geceyarısına doğru Vatanen ineği kendi kendine bataklıktan çıkabileceği bir noktaya kadar çekebilmişti. Hayvan son bir çabayla dip çamurundan kurtuldu, ayaklarının altında sağlam toprağı duyumsadığı anda da yere uzanıverdi. Vatanen bacakları üzerinde titreyen buzağıyı da anasının yanıbaşına getirdi, ardından kendisi de uyuyakaldı. Sabaha karşı soğuktan titreyerek ineğin böğrüne sokuldu. Bir soba kadar sıcaktı hayvan.

Sabahleyin güneş kara balçığa bulanmış bu topluluğun üzerine doğdu. Çamura belenmiş bir enik, çamura belenmiş bir adam, çamura belenmiş bir buzağı ve çamura belenmiş bir tavşan, uyandılar. İnek gübre salıveriyor, buzağı meme emiyor, Vatanen sigara içiyordu. Ardından buzağıyı sırtlayıp bataklığın öte yakasına taşıdı. İnek bu kez daha dikkatli adımlarla onları izliyordu, öbür kıyıya ulaştıklarında başını bataklıktan yana çevirip öfkeli bir böğürtü koyverdi.

Rastladıkları ilk temiz su gölcüğünde Vatanen inek ve buzağıyı yıkadı, giysilerini duruladı. Çizmeleri bataklıkta kalmıştı. Sonunda, uzun süredir devre dışı kalan tavşanı da yıkadı.

Vatanen hayvanlarıyla birlikte Sonkajarvi yoluna ulaştığında, bütün akşam ve gece kendisini aramaktan yorgun düşmüş bir grup adamla boş bir hayvan arabasının beklemekte olduğunu gördü. Öbür inekler önceki akşam taşınmış, kaygılı Irja da onlarla birlikte gitmişti. Vatanen de hayvanlara Sonkajarvi'ye dek eşlik etti ve bir süre sonra kendisini giysileri çamur ve tere batmış, ayakları çıplak, tavşan kucağında, geniş bir caddenin ortasında buldu.

X.KİLİSEDE

Vatanen geceyi bir handa geçirdi, güzel bir yatak üzerinde kötü bir uyku uyudu; açık havada yatmaya alışmıştı. Ertesi sabah bir mağazadan bir çift çizme, bir gömlek, çamaşırlar ve bir pantolon aldı. Çamurlu giysilerini çöpe attı.

Güzel, sıcak bir sabahtı, üstelik günlerden cumartesiydi. Vatanen köyün sokaklarında dolaşmaya koyuldu; tavşanı otlatacak bir yer ararken yolu mezarlığa düştü.

Gömütlerin üzerindeki otlar tavşanın çok hoşuna gitmişti. Özellikle bahar karamuklarına bayılmıştı.

Kilise açıktı. Vatanen tavşanı yanma çağırıp kiliseden içeri girdi. Ne hoş bir serinlik, ne huzur! Vatanen dininden uzun yıllar önce ayrılmıştı, ama bu büyük salonun sessizliğini yudumlamasına hiç de engel değildi.

Tavşan kilisenin ana koridoru boyunca sıçraya sıçraya sıraları geçti, mihrabın önünde birkaç masum dışkı parçası salıverdi; ardından kiliseyi daha yöntemsel bir tarzda keşfe koyuldu. Vatanen bir sıraya yerleşip mihraptaki resmi, yapının mimarisini incelemeye koyuldu. Kilise altı yüz kişiyi alabilecek oylumdaydı, bir çekme katı vardı, nefin iki yanı boyunca geride, orgun arkasında birleşen galeriler uzanıyordu. Mihrabın iki yanından galerilere tahta merdi-

venlerle çıkılıyordu. Yüksek, dar pencerelerin gölgeli ışıkları, dingin, yatıştırıcı bir hava veriyordu çevreye.

Vatanen mihrabın önündeki tavşan dışkılarını toplayıp cebine attı, yan kubbeye yakın son sıralardan birine doğru ilerledi, güzel, yeni çizmelerini çıkardı, çantasını sıranın üstünde, başının altına yerleştirdi ve boylu boyunca uzandı. Burada uyumak, handan daha rahat olmalıydı; insanın gözleri tavandaki Hıristiyan tasvirleri arasında dinleniyordu, ilahilerle yuğrulmuş çam sütunların sessizliği kulağı okşuyordu; hele han odasının yağ lekeleriyle bezeli, yer yer çatlamış duvar kâğıtlarıyla karşılaştırıldığında... Tavşan sessizce ayin odasının kapısıyla ilgilenmekteydi. Vatanen, orada kalsın diye geçirdi içinden, uykulu.

Kiliseye yaşlı bir adam, dinsel işleriyle uğraşan bir papaz girdiğinde Vatanen uyuyordu. Geniş yakalı, siyah görev giysileri içindeydi. Kararlı adımlarla ayin odasına girmek üzere mihrabın çevresinden dolaştı, kapının köşesinden şaşkın bakışlarla siyah giysili adamı izleyen tavşanı fark etmemişti.

Papaz az sonra elinde bir mum demeti ve buruşturulmuş ambalaj kâğıdı, ayin odasından çıktı. Mihrabın basamaklarını tırmandı, şamdanlardaki yarı yanmış mumları çıkartıp yerlerine yenilerini yerleştirdi. Kalan mumları ayin odasına geri götürdü, buruşturulmuş kâğıt tomarını da.

Papaz mumları yakıp, eserini beğeniyle seyretmek üzere ara geçitte birkaç adım geriledi. Cübbesinin üzerinden pantolonunun ceplerini yokladı, bir kibrit kutusunun tıkırtısı duyuldu. Bir sigara çıkardı, yaktı, dumanı mihrabın ters yönüne üfleyerek içmeye koyuldu. Sigara sonuna yaklaşınca kilisenin taş pencere sahanlığında söndürdü, külleri yere üfledi, izmariti kibrit kutusuna yerleştirip, cebine indirdi. Sonunda, tiryakilik günahından arınmak istercesine cübbesinin kenarlarına sildi parmaklarını.

Ardından ayin odasına döndü. Tekrar ortaya çıktığında elinde birkaç yaprak kâğıt vardı, kuşkusuz, vaaz metniydi bunlar.

Mihrabın önüne dek ilerlemiş tavşanı ancak o zaman ayrımsadı; kutsal yere birkaç dışkı parçası salıvermiş, şimdi de mihrabın basamaklarındaki yolunmuş çiçekleri kokluyordu.

Papaz öylesine şaşırmıştı ki, elinden düşürdüğü kâğıtlar uçuşarak yere kondular.

"Aman Allahım!"

Tavşan mihraptan atlamış, yan nefin geçidinde gözden yitmişti.

Vatanen uyandı. Yattığı yerden doğruldu, kilisenin dibine doğru yok olan tavşanı ve alnındaki şaşkınlık terlerini silen papazı gördü.

Başını sıra arkalığının ardına gizleyip olan biteni izlemeye koyuldu. Yaşlı papaz şaşkınlığından çabuk sıyrılmıştı. Yıldırım gibi yan nefin geçidine doğru bir hamle yaptı, geçidin ucunda iki ayağı üzerine doğrulmuş tavşanı gördü. Güzelim hayvan, ne de zarif duruyordu.

"Gel minik, gel minik, gel minik!" diye çağırdı onu papaz, ama tavşan bu çağrıdan sakındı; din adamı öylesine heyecanlıydı ki hayvan tehlike kokusunu alıyordu.

Papaz yaşlı bir adamdan beklenmeyecek bir çeviklikle kilisenin dibine doğru atıldı, hayvanı cübbesinin altına kapatmak istiyordu; ama başaramadı, tavşan daha hızlıydı.

"Çok çevik, ama onu yakalamam gerek."

Tavşan kilisenin öbür yanından, mihraba döndü. Soluğu hafifçe kesilmiş papaz ortadaki geçitten onu izledi. Yaklaşırken tavşan galeriye tırmanan merdivenlere fırladı. Papaz hayvanın peşine hemen düşmedi. Yerde dağılmış kâğıtlarını topladı, özenle kürsüye yerleştirdi ve birden tavşan dışkılarını ayrımsadı.

Asık bir yüzle dışkıları mihrabın dibinden topladı ve birer birer kürsüye fırlatmaya başladı. Her atışta hedefi on ikiden vuruyordu. Bir an soluklandıktan sonra kilise adamı galerinin merdivenlerini tırmandı. İri döşeme tahtaları, galerinin dibine doğru yürüyen papazın adımları altında

gıcırdıyordu. Birden gürültülü bir hamleyle öne atıldı, tavşanı görmüştü.

"Korkma, ne vahşi şeysin sen... Seni eninde sonunda ele geçireceğim. Gel minik, gel minik!"

Çılgına dönmüş tavşan karşı taraftan merdivene dek koştu, aşağıya indi, mihrabın arkasında, ayin odasının kapısı önünde büzüldü. Yaşlı kilise görevlisi koşar adımlarla aynı turu tamamladı ve merdivenlerden aşağıya indi. Soluk soluğa kalmıştı, ayin odasının kapısının aralığına büzülmüş tavşanı göremedi.

Sonra saatine bir göz attı, ana kapıya doğru yürüyüp çanı çaldı. Ardından kulağı kirişte bir avcı gibi yavaş adımlarla kilisenin ana geçidinden yürüdü. Tavşanı o anda gördü.

"Sonunda tuzağa düştün işte," diye mırıldandı papaz, Vatanen'in yanından geçerken. Renk vermeden doğrudan mihraba doğru yürüdü, görülmediğine inanan tavşanın birkaç metre ötesinde durdu.

Ve bir anda, mihraptan ayin odasının kapısındaki tavşana doğru müthiş bir hamle yaptı. İki yana açtığı iri kolları göğsüne sıkıştırdığı hayvanın üzerine kapandı. Tavşan keskin ve acınası bir çocuk haykırışı koyverdi. Ardından ihtiyarın kollarından kurtularak körlemesine kilisenin kapısına doğru bir koşu kopardı.

"Tanrı cezanı versin."

Papaz parmaklarının arasında bir tutam tavşan tüyü, ayin odasının kapısında yüzükoyun yatmaktaydı.

Vatanen yerinden doğrulduğunda papaz toparlanmış, koşar adımlarla kiliseden dışarı çıkmıştı; Vatanen pencereden adamın bisikletine atlayıp delicesine papaz evine doğru pedal çevirdiğini gördü. Birkaç dakika sonra ise öfkeli pedal darbeleriyle kilisenin bulunduğu tepeye doğru çıkıyordu. Fırtına gibi içeriye daldığında Vatanen gizlenecek zamanı ancak buldu.

Papaz ana geçide koştu. Burada, cübbesinin etekleri arasından bir mavzer çıkardı. Şarjörün pozisyonuna

bakıp emniyet tetiğini düşürdü. Kilisenin loşluğunda gözleri parlıyor, bakışlarıyla tavşanı arıyordu.

Tavşan mihrabın yakınlarında dertop olmuştu. Onu fark eder fark etmez papaz silahını doğrultup ateşledi. Dehşete düşmüş tavşan kendini menzil dışına attı; geçitte küçük bir duman bulutu tütüyordu. Papaz ağır adımlarla hayvanı izledi, yandaki neften iki silah sesi daha geldi. Kilisede kurşunlar vızıldıyordu. Vatanen, Uzak Batılı bir meyhaneci gibi başını sıraların arasına gizledi.

Papaz tavşanın peşinde kiliseyi iki kez turladı, her seferinde ateş ediyordu. Bir kez daha ana geçitten mihraba doğru koşarken, mihrap arkalığına bakmak üzere bir an durakladı ve dehşet içinde donakaldı: Mihraptaki resme bir kurşun saplanmıştı. Çarmıha gerilmiş Mesih'in bir tasviriydi bu, kurşun İsa'nın dizkapağını delmişti.

Mavzer bir kez daha, bu keresinde kuşkusuz yanlışlıkla, yere doğru ateşlendi. Papaz inleyerek sağ ayağını kaldırdı. Dumanı tüten silah elinden düştü, ağlamaya koyuldu. Vatanen ona doğru koşarak yere düşen silahı kaldırdı.

Kurşun papazın cilalı siyah ayakkabısını delerek ayağının ortasından geçti. Ayakkabının tabanından kara bir kan sızıyordu. Adamın ayağını bastığı yerde döşemede bir delik vardı.

"Ben papaz Laamanen" diye inledi adam, tek ayağının üzerinde dengede durmaya çalışırken, Vatanen'e elini uzatarak. Vatanen papazı devirmemeye özen göstererek elini sıktı.

"Vatanen."

Laamanen sekerek ayin odasına doğru ilerledi, her sıçrayışında ayakkabısından yere kan damlıyordu. Vatanen mendiliyle kilisenin döşemelerindeki kan lekelerini sildi, taze olduklarından hemen yok oluyorlardı.

"O tavşanı görünce kendimi kaybettim. Bu silah 1917'den beri bende, avcı birliğinde çavuştum. Ama ne oldu bana? Mihrap arkalığına kurşun sıktım. Tek oğlunun dizine, hem de kendi evinde ateş ettiğim için Tanrı beni asla

bağışlamayacak."

Adam ağlıyordu. Vatanen de pek mutlu değildi. Papaz evine gidip bir ambulans çağırmayı önerdi.

"Hayır, hayır! Ne olur bir iyilik yapın, kiliseyi şu barut kokusundan arındırın; belediye başkan yardımcısının kızını bekliyorum, nikâhı kıyılacak. Bir pansuman yeter, önce şu çifti evlendirmem gerekiyor. Siz de, rica etsem geçitlerdeki fişek kovanlarını toplayabilir misiniz? Köşelere doğru süpürün, yeter, ayak altında olmasınlar."

Vatanen kilisenin pencerelerini açtı, mavi barut dumanı yavaş yavaş dışarı doğru süzüldü. Birkaç kovan bulup cebine attı. Ayin odasında şeritler halinde yırttığı mihrap örtüsüyle Laamanen'in ayağını idareten sardı. Laamanen'in ayakkabısının içinde tabanlıklar vardı; Vatanen kurşunun deldiği kanlı tabanlığı sağlam ayakkabısının altına, sağlam tabanlığı da kurşunun deldiği ayakkabının altına yerleştirdi; böylelikle iki ayakkabı da yeniden su geçirmez olmuşlardı. Tabanlık, hiç değilse bir süreliğine, pansuman bezinin kenarından yere sızan kanı tutacaktı.

Kilise yakınlarından sesler gelmeye başlamıştı. Müstakbel evliler, aileleriyle birlikte kiliseye yaklaşmaktaydılar. Papaz ayin odasının kapısına dek topalladı. Vatanen kapıyı açıp Laamanen'e mihraba dek eşlik etti. Kilisede Laamanen hiçbir şey olmamış gibi, uygun adım yürüyordu.

Vatanen evlilik töreni boyunca kilisenin en arkasındaki sıraya yerleşti, tavşan da oralarda dolanıyordu. Vatanen'in dizlerine sıçradı.

Laamanen, deneyimli bir adam edasıyla çifti evlendirdi. Tüm tören boyunca bir kez bile sendelemeksizin ayakta durdu. Genç çifti kutsadıktan sonra yaşlı gözlerle kısa bir de vaaz verdi. Birkaç kadın bu yaşlı gözleri kendilerince yorumlayarak ağlaşmaya koyuldular. Adamlar olabildiğince saygılı, öksürüklerini avuçları içinde bastırıyorlardı.

"Evlilik kurumunu kuran bizzat Tanrı'dır ve bu genç çift bunu asla aklından çıkarmamalıdır. Çünkü Tanrı'nın olanca merhametiyle bizlere bahşettiği şey, bozulmamalı,

kutsanmalıdır. Ama evliliği tehdit eden pek çok aşağılık tehlike vardır ki, bunlardan biri de kıskançlıktır. Kıskançlık aç bir kurt gibi kemirir ve temiz olmayan ruhları hükmü altına alır. Bugün birbirinize karşı derin bir bağlılık ve paylaşılan bir aşk duyuyorsunuz, ama gün gelecek, belki bir başkası gözünüze daha değerli gözükecek. O zaman İncil'den şu sözleri anımsamanızı istiyorum: "Ne çıkar. İster yalancıktan, ister içtenlikle olsun, önemli olan İsa'nın vazedilmesidir. Buna seviniyorum ve sevineceğim." İncil'in bu cümlesi Aziz Pavlus'un Filipinlere Mektubu'ndan alınmıştır, bab I, kıta 18; birliğinize sarılmanız için size bu sözleri emanet ediyorum. Kuşku anlarınızda onları anımsayın ve okuyun! Yasak aşkın kıvılcımları sönecek ve ruhunuz dinginlik bulacaktır. Her ikinize de pırıltılı bir evlilik dilerim."

Laamanen yeni evlilere beyaz ciltli bir İncil armağan ederek ellerini sıktı. Düğün alayı kiliseyi terk edene dek olduğu yerde kaldı. Kapının kapandığını görünce sakınarak ayağını kaldırdı. Kilisenin döşemesinde iri bir kan lekesi bırakmıştı.

Vatanen papaz evine giderek Kuopio'dan bir taksi çağırdı. Beklerken Papaz Laamanen kilisede bir sıranın üzerinde dinleniyordu, yarası hafif hafif kanamaktaydı.

"Kanli giysiler içinde simgesel olarak kutsadığım bu evliliğin ne getireceğini merak ediyorum. Sevgili Vatanen, bu kilisede olup bitenleri hiç kimseye anlatmayacağınıza Yüce Tanrı adına and için, lütfen."

Vatanen yemin etti. Taksi gelmişti, binmeden önce Laamanen mihrap tasvirinin önünde diz çöktü, ellerini kavuşturarak duaya koyuldu:

"Sana yaptıklarımdan dolayı bağışla beni, ey Tanrı'nın tek oğlu İsa; ama yemin ederim ki olan bitenler bir kazaydı!"

Vatanen şoföre papazı derhal Kuopio Hastanesi acil servisine götürmesini söyledi. Laamanen topallayarak taksiye bindi, az sonra tozlu yollarda gözden yittiler.

Vatanen kilisede bir sıranın üzerine uzandı, tavşan da yerde uyuyordu. Belirgin bir yorgunluk içindeydi ikisi de. Bir kez daha kiliseye egemen olan sessizlik, ikisini de derin uykulara daldırdı.

XI.BÜYÜKBABA

Temmuz sonlarında Vatanen, Kuhmo'da orman alanlarını temizleme işine girmişti; elinde baltası kumlu tepelerin yamaçlarındaki sık baltalık ormanları buduyor ve kendisine her geçen gün daha fazla bağlanan ve hemen hemen yetişkin boyuna varan tavşanla birlikte bir çadırda yatıyordu.

Vatanen saatle ilgilenmeden kola kuvvet çalışıyor, giderek gürbüzleşiyor ve başkentteki ruhsuz yaşamından giderek uzaklaşıyordu; fanatiklerle siyasal tartışmaların artık bir önemi kalmamıştı; Kuhmo ormanlarında kendilerini erkeklerin ince eleyip sık dokuyan bakışlarını sunan doymak bilmez kadınlar da yoktu; cinsellik, bir saplantı olmaktan çıkmıştı onun için.

Önceki hayatından caymasını bilen herkes bu tarz bir hayat sürdürebilirdi.

Vatanen iki hafta boyunca aralıksız ormanı temizlemişti. Artık işi bitmişti, seçme bitkiler, kendileri için yaşamsal olan boş alana kavuşmuşlardı. Artık ücreti almak için Kuhmo kentine dönme zamanı gelmişti.

Vatanen geceyarısına doğru Lentua kıyısında küçük bir köye vardı. On kilometrelik yürüyüş onu yormuştu, geceyi bir evde geçirmek isterdi, ama geceyarısı kimseyi uyandır-

maya da gönlü elvermiyordu.

Böylece büyük bir çiftliğin avlusundaki penceresiz, kütükten yapılma bir arabalığa girdi, çantasını bir yana fırlatıp döşeme üzerinde uyuyakaldı. Sivrisineklerin saldırısına uğramadan, karanlıkta uyumak iyi bir şeydi, hele ormanda yaşayan biri için bu, bir nimetti. Oysa tavşan, huzursuz görünüyordu, birkaç kez arabalığı kokladı, ortalık çürümüş balık kokuyordu. Ringaları yeterince tuzlamadan fıçıya basmışlar, diye düşündü Vatanen ve yavan kokuyu daha fazla düşünmeden uykuya daldı.

Vatanen saat altıda uyandı, kaskatı kesilmiş uzuvlarını gerinerek açmaya çalıştı, loş arabalıkta yüzünü ovuşturdu ve ev halkının kuşkusuz az sonra kalkacağını düşündü; belki kahve bile içebilirdi. Tavşan çantanın arkasında duvarın dibinde yatıyordu. Bütün gece uyumamışa benziyordu, gerçekten sinirliydi.

Vatanen arabalığın ortasına doğru yürüdü, gece farkına varmadığı bir engele rastladı. Yokladı, eli bir tahtaya çakılmış iri, paslı bir kancaya takıldı. Bir tezgâh. Odanın tam orta yerinde.

Vatanen tezgâhın çevresinde döndü, bir yandan da karanlıkta yoklamayı sürdürüyordu. Elinin altında bir kumaş hissetti. Şaşkın, el yordamıyla araştırmayı sürdürdü.

Bir çarşafın altında uyuyan bir adamdı bu sanki. Geceyarısı Vatanen'in girdiğini duymadığına göre, uykusu epey ağır olmalıydı.

"Kalk, dostum" dedi Vatanen, ama bir yanıt alamadı. Uykudaki hiçbir şey duymamışa benziyordu; her durumda, hiçbir uyanma belirtisi göstermedi. Vatanen uykudakini daha özenle yokladı, evet, tezgâh üzerine uzanmış bir adamdı bu, üzerinde bir çarşaf örtülüydü, yastığı yoktu. Kolları gövdesine bitişik, çizmeleri hâlâ ayağında, iri burunlu bir adam. Vatanen uykudakini hafifçe sarstı, oturma durumuna getirdi, sözler söyledi. Sonunda kapıyı açmaya karar verdi, ışık belki onu uyandırırdı. Kapıya doğru bir adım attığında tezgâh mengenesinin cebine takıldığını du-

yumsadı, tezgâh sallandı ve uykudaki yere kaydı. Başının döşemeye çarpmasıyla boğuk bir gümbürtü duyuldu. Vatanen alelacele kapıyı açtı ve içeri dolan ışıkla birlikte yerde uzanan, bilincini yitirmiş yaşlı adamı gördü.

"Başını çarptı", diye yazıklandı Vatanen. Adama doğru dönüp kaygıyla kalbini dinledi, atıp atmadığını anlayamadı, adam düşme sırasında ağır bir darbe almışa benziyordu. Korkuya kapıldı. Hareketsiz ihtiyarı kollarına alarak avluya çıktı. Adamın yüzünü günışığında inceledi. Dingin, buruş buruş bir yüzdü bu, gözleri kapalıydı. Vatanen böyle yaşlı bir adamın tezgâhtan düşünce ölebileceğini düşündü, hızlı davranmak gerekiyordu. Cansız gövde kollarının arasında bir tepside gibi duruyordu. Yaralıyı çiftliğe götürmek amacıyla avlunun ortasında bir koşu kopardı, ama neyse ki basamaklarda ellerinde süt göğümleriyle genç bir kadın belirmişti. Vatanen avlununu orta yerinde durarak bir kaza olduğunu haykırdı; cansız ihtiyar kollarının arasındaydı.

"Size her şeyi açıklayabilirim; ama reanimasyon konusunu bilen birini çağırın!"

Kız da paniğe kapıldı. Süt güğümleri tombul ellerinden kaydı, birbirlerine çarpa çarpa kuyuya dek yuvarlandılar. O koşarak eve dönerken, Vatanen kollarında adamla çimenlerin üstünde kalakaldı. İhtiyarın durumu giderek kötüleşiyordu. Vatanen'in yüreğini bir sızı kapladı, bu talihsizliğe yol açmak istemezdi.

Evin basamaklarında sabah giysileri içinde insanlar belirdi; ev sahibi, ev sahibesi, az önceki genç kadın. Ama onlar da şaşkınlığa uğramışlardı, hiçbiri, reanimasyon için Vatanen'in yardımına gelmedi.

"Bir sallanır koltuk yok mu, bu solunumu sağlayabilir" diye sordu Vatanen sahanlıktaki kalabalığa; ama kimse ne ağzını açtı ne de yardımına geldi.

Sonunda, ev sahibi konuştu: "Büyükbabamızdır. Onun yerine götür."

Vatanen ne düşüneceğini bilmiyordu. "Onu yerine gö-

tür," cümlesi bir süre beyninde çınladı. Kollarının arasında kaskatı yatan büyükbabaya baktı. Gözkapaklarından biri aralıktı, adamın gözünü gördü.

Ve o an anladı. Kollarının arasında bir ölüyü tutuyordu. Öleli epey olmuş birini. Yüreğini dehşet kapladı, adamı kollarının arasından çalılara düşürdü. Ev sahibi merdivenlerden koşar adımlarla indi, ölüyü sırtına vurdu. Bir an düşecek gibi oldu, ama adımını sağlamlaştırarak ölüyü arabalığa taşıdı, tezgâhın üzerine yerleştirdi, çarşafı üzerine çekti, kapıyı kapatıp tekrar avluya çıktı.

"Büyükbabaya saygısızlık ettin be adam."

Vatanen bu sözleri duymadı bile, kuyunun arkasında kusmakla meşguldü.

Durumlarını açıkladılar.

Vatanen geceyi önceki akşam ölen yaşlı ev sahibinin yanında geçirmişti. Büyükbaba öylesine iyi bir insandı ki, bütün ev yastaydı. Yanlışlığı kabul ettiler, büyükbabadan sözedilirken kadınlar ağlaşıyordu; Vatanen'in de gırtlağına bir şeyler düğümlenmişti. Tavşan kendisini suçlu hissediyormuşçasına göze batmamaya uğraşıyordu.

Saat onda avluda bir cenaze arabası durdu. Vatanen ev sahibinin ölüyü arabaya yerleştirmesine yardım etti. Kucağındayken açık olan göz kapatılmıştı, cenaze arabasının şoförü doldurması için ev sahibine bir form verdi.

Vatanen cenaze arabasıyla Kuhmo'nun merkezine dek gitti. Arkada siyah bir kumaşa sarınmış tabutun hoş bir görünümü vardı. Cenaze arabasının şoförü durmaksızın tavşandan söz etti. Kajaani'de kendisinin de evcil bir saksağanı olduğunu anlattı; güpegündüz polis şefinin karısının reflektörünü çalmış, kanatlarını çırpa çırpa evlerine getirmişti.

"Neyse, biliyor musunuz, arkadaki ihtiyarı tanırdım Bay Heikkinen. Komünistti ama ona pek de bir şey kazandırmadı bu. İnsan komünist olunca hiçbir zaman zengin olamaz."

XII.KURKO

Temmuz sonu, ağustos başlarında Vatanen, Rovaniemi'ye gelmişti. Kereste taşımak üzere bekleşen trenlerin kuyruğu kent dışına taşmıştı; turistlerin sayısı da yavaş yavaş azalmaktaydı.

Rovaniemi'de Lapinmaa lokantasının alt salonunda yaşlı bir oduncuyla tanıştı. Adam kendisine Kurko denmesini istiyordu; gençliğinde, büyük, serüvenli yapımlar sırasında Laponya'da adı "ormanlar kralı"na çıkmıştı; bu Kurko kısaltması o günlerin çarpıtılmış bir anısıydı.

Kurko yaşamından yakınmaktaydı. Artık oduncu olarak bir iş bulamıyordu, çok yaşlı ve çok sarhoştu. Emekli maaşıyla geçinmek zorundaydı, aam bu da özgür bir serseriye yetmeyecek kadar azdı. Eski bir ağaç devirici için yaşam çok zordu.

Vatanen bu ihtiyara nasıl yardımcı olabileceğini düşündü. Laponya Bölgesi Su ve Ornan Yönetimi'nden küçük bir iş bulmuştu. Meltaus köyünün yukarısında, Ounasjoki kıyısında üç sala kereste yüklemesini istemişlerdi.

Kurko coşkuyla ona eşlik etmeyi kararlaştırdı, iki adam nehir kıyısında çalışmak üzere yola çıktılar.

Salı bir bucurgat yardımıyla kıyıya çekiyorlardı. Bir de hızar makinesi kiralamışlardı; yaşlı ve ağır salları yükle-

meye demir çubuklar ve diğer aletlerle başladılar. İş güz havası içinde sorunsuz ilerliyordu; çadırda yaşıyor, çadır dışında yaktıkları kamp ateşinde yemeklerini pişiriyorlardı. Kurko zaman zaman alkolsüzlükten yakınıyordu ya, bunun dışında çalışmadan hoşnuttu.

Zaman zaman şantiyeye köylüler uğramaktaydı. Tavşanın varlığına sakınımlı bir hayret duyuyorlardı. Vatanen köy sakinlerinden köpeklerini bırakmamalarını istemişti; ama yine de kimi zaman ok gibi tavşan önde, köy köpeklerinden biri ardında kamp yerine geldikleri çok oluyordu. Böylesi tehlikelerde tavşan ya Vatanen'in kollarına sıçrar ya da çadırın içine kaçıp bir köşeye büzülürdü; bu durumda iştahı yarım kalmış köpeğe köye dönmek düşerdi.

İki salı yükleyip odunları istif edince Vatanen, Kurko'ya iki haftalık ücretini verdi. Kurko hemen Rovaniemi'ye attı kapağı. Kentte üç gün kaldı, üçüncü günün sonunda tüm yaşamı boyunca yaptığı gibi zilzurna sarhoş ve meteliksiz geri döndü. Kurko bir gece daha kafa çekti, ama bu serüvenin sonu pek hoş olmadı: Keresteleri yüzdürme konusundaki ustalığını kanıtlamak için kıyıdaki kütüklerin üzerinde koşmaya kalkışınca nehre düştü, yüzme bilmediği için az kalsın boğuluyordu. Vatanen sarhoş ihtiyarı buz gibi sudan dışarı çekti ve çadıra taşıdı. Sabahleyin, zorlu saatler geçirmiş adam başağrıları içinde uyandı, yakınmak için ağzını açtı. O zaman takma dişlerinin bir gece önce nehre düştüğünü fark ettiler. Yaşam bazen acılarla yüklüdür.

Yirmi dört saat sonra Kurko'nun neşesi yerine geldi. Çorbadan başka bir şey yiyemiyordu, açlıktan kıvranıyordu.

"Bana yüzme öğret" dedi Kurko Vatanen'e.

Aynı akşam Vatanen yüzme derslerine başladı. Kurko'ya soyunmasını söyledi, adam çırılçıplak kaldığında da kıyıya bir kulaç uzaklıkta su üzerine yüzükoyun uzattı.

Yaşlı bir köpeğe susta durmayı öğretmek zorsa eğer, ihtiyar bir Lapon oduncuya yüzme öğretmek olanaksızdır.

Zavallı Kurko büyük çaba harcıyordu ama ilerleme öylesine yavaştı ki! İdmanlar her akşam sürdü. Vatanen, Kurko'nun inadına hayranlık duyuyordu.

Mucize sonunda gerçekleşti.

Kurko bir köpek gibi yüzmeyi öğrendi. Su onu taşıyordu! Bu yeni yeteneğini keşfettiğinde nehir kıyısı zafer çığlıklarıyla yankılandı. Yüzme coşkusu öylesine derindi ki o gece geç saatlere dek suyun içinde çırpındı durdu; zaman zaman uzun süreler suyun altında kalıyor, kendini akıntıya bırakıyor, sonra da onlarca metre ötedeki çamurların arasından beliriveriyordu. Güçlü bedeni soğuk suya dayanıklıydı; bu yeni yaşam tarzının mutluluğu buruş buruş yüzünü aydınlatıyordu.

"Yarın pazar, dalıp takma dişlerimi arayacağım" diye kararlaştırdı Kurko. Yüzme coşkusuyla çumartesi akşamı saunaya bile gitmedi, nehirde çırpınmaya devam etti.

Ertesi gün Ounasjoki'nin diplerinde takma dişlerini arama işine giriştiğinde Kurko'nun suyun altında dakikalarca kalabildiğini keşfettiler. Kıyıda, Kurko'nun dalışlarını izlemek üzere bir grup köylü toplanmıştı, aralarında tavşan için gelenler de vardı. Yükleyicileri tümüyle biraz tuhaf buluyorlardı, bunda haksız da değillerdi: Biri bir tavşanı evcilleştirmişti, öbürüyse bütün gün buz gibi nehirde çırılçıplak kulaç atıp duruyordu. Derken bir turist otobüsü durdu, kırk kadar Alman manzarayı hayretle seyretmeye koyuldular. Biri amatör bir kamerayla Kurko'yu filme aldı. Alman rehber yurttaşlarına bunun Laponya'da her yıl yapılan kereste yüzdürme şampiyonası hazırlığı olduğunu açıkladı.

Akşamleyin Kurko, Vatanen'e nehirde dişlerini bulamadığını, ama çok daha değerli bir şeye rastladığını açıkladı.

"Nehrin ortasında derinlik on metreyi buluyor. Burada, geçen savaştan kalma en az yüz tonluk hurda demir gördüm. Yirmi kadar top, en azından bir tank, iri sandıklar, ne istersen var. Bütün gün orada daldım."

"Bana bin kâğıt kredi aç, bu hurdayı satayım."

Tuhaf bir keşif, garip adamdı şu Kurko doğrusu. Vatanen giysilerini çıkartıp yüzen kerestelerin üzerinde yürüdü ve nehrin derinliklerine daldı. Akıntı güçlüydü, tarif edilen yeri güçlükle buldu.

Kurko yalan söylememişti. Vatanen'in dizine madeni bir cisim çarptı, yakından incelediğinde bunun nehrin dibinde yatan bir top olduğuna hükmetti. Ama topun üzerinde, yılların nakliyatı sonucu bir batık kütükler yığını birikmişti.

Vatanen Kurko'ya bin mark verdi. Adam şafakla birlikte Rovaniemi'ye doğru yola koyuldu. Vatanen son salı yüklemek üzere yalnız kalmıştı.

Kurko kentte iki gün kaldı. Döndüğünde yine sarhoş, ama neşeliydi. Hatta üstünde birkaç yüzlük bile kalmıştı. Ve birkaç şişe de iyi cins konyak getirmişti. Sarhoş kafayla böbürlenip duruyordu:

"Tamamdır aslanım, işleri hızlandırdım. Gör bak, yarın sabah neler olacak."

Sözlerini bitirdikten sonra devrildi, kaldı! Vatanen, Kurko'nun ne gibi düzenlemeler yaptığını bilemiyordu.

Sabahleyin kamp yerine motor homurtuları arasında madeni kasalı üç kamyon geldi; kasalarının üzerinde "Özel Konvoy" yazılıydı. Kurko'nun büyük çaplı bir harekata giriştiği anlaşılıyordu.

Kurko akşamdan kalma sersemliğine aldırış etmeksizin işe koyuldu. İşlemlerin yönetimine el koyup Vatanen ve kamyonculara, kıyıdaki iki iri çamın arasına on tonluk çekme gücüyle davasa vinci yerleştirmelerini emretti. Vinci kalın kablolarla ağaçlara bağladılar. Daha küçük bir vinçle karşı kıyıdan nehre bir kablo sarkıttılar.

Kurko kablonun ağırlık bağlanmış ucuyla nehre daldı, uzun süre suyun altında kaldıktan sonra, su yüzüne çıkarak bağırdı:

"Tamam, çekin!"

Kablo gerildi, çamların tepesi titredi, ama vincin demiri tutmuştu. Kıyıdaki kütük kuşağı sualtında gözden yitti,

kablo yavaş yavaş kasnağın çevresine geçti. Bir dakika kadar sonra nehrin üzerinde, paslı, ağır bir obüs göründü. Alman yapımı, altı parmak kalınlığında. Kurko coşkuyla kıyıya çıktı, bir yudum konyak çekti.

"Isıtıyor!"

Savaş silahını kamyonun kasasına yerleştirdiler, takozladılar. Vatanen kaldıraç sistemindeki hidrolik teraziden ağırlığını kaydetti.

Gün boyu Kurko kıyıyla nehrin orta yeri arasında mekik dokudu, durmadan çalıştı. On bir top, yirmi uçaksavar, onbeş tonluk bir tank ve çok sayıda cephanelik kasası çıkarıldı nehirden. Almanlar Lapon savaşı sırasında geri çekilirken bütün öteberilerini bırakmışa benziyorlardı, ancak işin garip yanı, Finlandiyalıların o gün bugündür bu silahların varlığından haberdar olmamalarıydı.

"Şimdi kamyonları Kolari garına götüreceksiniz, burada adıma ayrılmış vagonlar sizi bekliyor; yükü bu vagonlara yükleyin. İşte taşıma belgeleri" dedi Kurko kamyonculara bir tomar kâğıt uzatarak, "Yüklemeyi bitirdikten sonra gece de olsa hemen buraya dönüp geri kalanı yüklemeye devam edin. Para bir hafta sonra gelecek. İmzalıyorum."

Kurko taşıma belgelerini parafladı, ağır taşıtlar homurdanarak kuzeye doğru uzaklaşıp gözden yittiler. Vatanen bu büyük manevraları şaşkın bakışlarla izliyordu, Kurko'nun işlerine tek şaşıran o değildi; Meltaus sakinleri de yeni şantiyenin haberini almışlardı.

Ertesi gün nehirden ganimetlerin geri kalanını çıkardılar, akşam üzeri, son kamyonlar da Kolari'ye gitmek üzere Meltaus'dan ayrıldılar. Kurko hurdaları Koverhari'de bir dökümevine sattığını anlattı; şimdi cumaya, Ovako'dan Rovaniemi bankasına telgraf havalesini beklemek gerekiyordu. Kurko hurda demirin parasını fabrikaya girmeden ödemeyeceklerini açıkladı.

Bu arada *Lapin Kansa*'dan bir muhabir kıyının yolunu bulmuştu, ama çok geç. Gazetecilere özgü bir kurnazlıkla Kurko ve Vatanen'den bilgi sızdırmaya çalıştı, ama pek

başarılı olamadı. Kurko, Vatanen'le birlikte son keresteyi yüklüyordu, büyük vinç çoktan gitmişti, gazeteci nehirde yüz kadar top bulduklarının doğru olup olmadığını sorduğunda, Kurko bir kahkaha patlattı:

"Yüz top! Çıldırmışsın sen. Burası kereste yükleme şantiyesi, top söküm şantiyesi değil."

Cuma günü yükleme işlemi tamamlanmış, adamlar Rovaniemi'ye varmışlardı. Kurko *Lapinmaa*'nın alt salonunda sabırsızca beklerken Vatanen, Orman İdaresi'nden ücretini aldı. İşlerinin kâr zarar hesabını çıkartıyordu.

"Senin 1.000 kâğıdınla birlikte 6.200 marklık masrafım var. Ovako fabrikada kilo başına 17 penny ödüyor, 96.000 kiloluk, yani 100 tona yakın mal sevkettik. Sen de hesap et. Tümü 16.720 mark gibi bir toplam ediyor. Bu, masraflar çıkınca 10.520 mark eder. İyi para!"

Akşamüzeri, çek geldi.

Kurko o denli mutluydu ki, bankada gözyaşlarını tutamadı.

"1964'ten beri elime bu denli çok para geçmedi, o zamanlar Kairijoki'de üç ay boyunca durmadan kesim yapmıştım. Bu kez, çocuklar bilmiyorum ama taa... Oulu'ya dek gidebilirim."

Kurko yola çıktı.

Vatanen de kentten ayrılmaya karar verdi, çünkü *Lapin Kansa*'da Almanların terk ettiği askeri malzemenin Bağlaşıklara ait olduğu yolunda bir makale çıkmıştı. Gazetede bir binbaşı Meltaus yakınlarında kimi "özel kişilerin" Laponya savaşından kalma hurdalara sahip çıkıp kendi hesaplarına satmalarını anlamadığını yazıyordu.

Vatanen gazeteyi katladı. Kurko'nun şimdi nerelerde süründüğünü merak ediyordu. Kuşkusuz kendine yeni bir takma diş yaptırmıştı.

"Biz de gitsek nasıl olur?" diye sordu ayaklarının dibinde yatan tavşana.

Böylelikle Rovaniemi'den ayrıldılar. Ağustos'un sonu gelmişti; hatta sabahleyin kar bile yağmış, ama hemen erimişti.

XIII. KARGA

İlk karlardan önce Vatanen, Laponya'nın güneyindeki Posio otobüsüne bindi.

Simojarvi'nin ıssız düzlüklerini kateden bir yola sekiz kilometre uzaklıkta bir orman temizleme işi almıştı. Bir su dağılım bölgesiydi ve inanılmaz ölçüde yabanıldı, ama ücret iyiydi ve en önemlisi tavşan insanların oturduğu bölgelerde yaşamak zorunda kalmıyordu.

Vatanen uçsuz bucaksız bir bataklığın kıyısında, çam ağaçlarıyla dolu bir adacıkta bir barınakta yaşıyordu. Yiyecek ve tütün almak ve belediye kitaplığına birkaç kuruş yatırmak üzere haftada bir kez Simojarvi'ye gidiyordu. Posio bataklığında birkaç hafta geçirdi, bu süre içinde çok sayıda iyi kitap okudu.

Yaşam koşulları son derece ilkeldi.

İşi zordu, ama Vatanen bundan zevk duyuyordu; giderek güçlendiğini hissediyor, geri kalan günlerini bu işi yaparak geçirme düşüncesinden gocunmuyordu.

Kimi zaman, sulu kar yağdığında akşamüzeri yorgun argın barınağına dönerken yaşamını gözlerinin önünden geçirirdi, geçen bahardan, St. Jean yortusundan bu yana ne denli değişmişti!

Kendisini, hiçbir şey anlamaksızın, ama dindarca dinleyen bir tavşanla konuşuyordu. Barınağın önünde ateş

yakıyor, kışı seyrediyor ve bir orman hayvanı gibi tetikte uyuyordu.

Daha ilk günlerde, erimiş kar altındaki bu ıssız bataklıkta bir sorunla karşılaşmıştı.

Vatanen bataklık adacığının kuru çamları arasına kampını kurduğu andan itibaren ormanın en muzur kuşu, bir karga da gelmiş, oraya yerleşmişti.

Zayıf, ıslak kanatlarıyla buzlu yağmurda uçuyor, adayı birkaç kez turluyor, sonra da kovalanmadığını anlayınca Vatanen'in yakınlarında bir ağaca konup romatizmalı bir köpek gibi sırtındaki karları silkiniyordu. Bu görüntü, içler acısıydı.

Vatanen kuşa bakıyor ve yüreği acımayla doluyordu. Bu uçucu yaratığın son günlerini pek hoş koşullarda geçirmediği, her halinden belliydi. Gerçekten acınacak bir haldeydi.

Ertesi akşam, Vatanen yorgun argın ormandan gelip de tam yemek hazırlıklarına girişeceği sırada bir sürprizle karşılaştı. Barınaktaki odun yığını üzerinde açık duran çantası yağmalanmış ve hatırı sayılır miktarda yiyecek yok olmuştu: Çeyrek kilo tereyağı, yeni açılmış bir konserve kutusu et, birkaç galeta. Yağma kuşkusuz bu sefil kuşun işiydi, kendisinde bağışlayıcı bir acıma duygusu uyandırmış olan şu karganın. Boynuza benzeyen gagasıyla yiyeceklerin ambalajını parçalamış, içindekileri her yana saçmış ve öyle anlaşılıyor ki içlerinden bir kısmını da yalnızca kendisinin bildiği bir zulaya taşımıştı.

Kara barınağın hemen yakınlarında büyük bir çamın tepesine tünemişti. Ağacın gövdesinin bir yanı siyah ve parlak izlerle kaplıydı; dalından pisleyip duruyordu.

Tavşan sinirliydi – belli ki Vatanen işteyken karga onu da kovalamıştı.

Vatanen kargaya bir taş attı, ama tutturamadı. Karga, kanatlarını bile açmaya gerek duymadan, hafifçe yana çekilerek savuşturdu bu saldırıyı. Ancak Vatanen elinde baltayla ağacın dibinde dikilince başka bir ağaca geçti.

Bir tüfek gerekliydi ama, yoktu işte.

Vatanen yeni bir et kutusu açtı, tavaya attı ve kalan ekmeğiyle, tereyağsız, kuru kuruya yedi. İyice yoksullaşmış yemeğini yerken daldaki kargaya bakıyordu, kuş geğiriyordu sanki.

Adam önüne geçilmez, kopkoyu bir öfkeye kapıldı ve yatmadan önce çantasını başının altına yerleştirdi. Tavşan bir sıçrayışta arkasına geçti, sığınağın nemli damının gölgesinde uzandılar.

Sabahleyin Vatanen çantasının ağzını iyice bağladıktan sonra barınaktaki odun yığınının içine özenle gizledi.

Akşam kampa geldiğinde kötülüğün bir kez daha vurduğunu gördü. Karga odun yığınını devirmiş, çantayı kamp ateşinin küllerinin dışına sürüklemiş, bir cebi yırtıp buradaki eritme peynirini bitirmiş, çantanın iplerini çözerek bir akşam önceki et kutusundan kalanları temizlemişti. Kalan bütün galetalar da ortadan yitmişti. Geriye bir paket çay, tuz, şeker ve açılmamış iki – üç kutu et kalmıştı.

Bu akşamki yemek, bir öncekinden de sadeydi.

Yağma birkaç gün boyunca sürdü. Vatanen yiyeceklerini ne denli iri odunların altına gizlerse gizlesin, karga bir biçimde hırsızlığı beceriyordu. Deliklere ustaca sokularak her seferinde çantaya ulaşmayı başarıyordu. Çantayı aç gözlü kuşun elinden kurtarabilmek için beton bir korugan içine yerleştirmek gerekliydi adeta.

Karga giderek küstahlaştı. Barınakta yaşayan adamın kendisine karşı bir şey yapamadığını anlamış gibiydi. Vatanen kuşu dehşetli bağırtılarla ve yumruk iriliğinde taşlar fırlatarak adacığından kovmaya çalıştı ama kuş aldırmıyordu bile hatta Vatanen'in iktidarsız öfkesiyle hafiften dalga geçtiği bile söylenebilirdi.

Kuş hızla şişmanlıyor ve gündüzleri de dalından pek ayrılmıyordu. Doymak bilmez iştahı Vatanen'in Simojarvi'deki gezgin bakkaldan yaptığı alışveriş sayısını haftada ikiden üçe çıkartmak zorunda bırakmıştı. Vatanen hayvanın haftada altmış mark yediğini hesaplamıştı.

Bu, iki hafta boyunca sürdü.

Karga dehşetli semirmişti. Vatanen'in birkaç metre ilerisinde dalının üzerinde besili bir koyun gibi iri ve güçlü, tüneyip duruyordu, gri – siyah tüyleri renk değiştirmiş ve gözalıcı bir pırıltıya kavuşmuştu.

Bu gidişle orman temizleme işi Vatanen'e pek bir şey bırakmayacaktı. Adam kargadan kurtulmanın yollarını uzun uzun düşündü; hayvan kendisini iki haftadır yağmaladığından durumu kesin bir çözüme kavuşturmaya kararlıydı.

Kargayı yaptığı haksızlıktan vazgeçirme biçimi çok etkili oldu.

Ve de çok acımasız.

Vatanen bir kez daha Simojarvi'den alışverişten dönmüştü. Gezgin bakkaldaki satıcı kız müşterisine hayretle bakmaya başlamıştı. Yalnızca yanında bir tavşan vardı ve haftada üç kez gelmekle kalmıyor, aldığı şeyler de giderek artıyordu. Oysa adamın yalnız yaşadığı bilinmekteydi.

"Ormanda müthiş bir yiyici olmalı" demeye başlamışlardı köyde. "Haftada üç kez bir torba dolusu yiyecek alıyor ve göze görülür biçimde zayıflıyor."

Tasarısının ertesi günü, Vatanen bir kiloluk et konservesini açarken alışılmadık bir yöntem uyguladı: Kutunun kapağını kenarı boyunca kesecek yerde, kapakta dört keskin üçgen oluşturacak şekilde, haç biçiminde bir yarık açtı. Üçgenlerin uçlarını özenle dışarı doğru kıvırdı; kutu, açmak üzere olan dört yapraklı çelik bir çiçeğe benzemişti. Bu metal taç yaprakların ortasından et parçalarını bıçağının ucuyla alan Vatanen bol bol yedi. Karga adamın davranışlarını kaygısız bakışlarla izliyordu; kutunun geri kalan kısmının, her zaman olduğu gibi kendi payına düşeceğini düşünüyor olmalıydı.

Vatanen kargaya alışıldık sövgüleri yağdırdıktan sonra çantasını odunların arasına gizleme işine girişti. Ama daha önce et kutusunun kapağındaki uçları huni gibi içeri doğru kıvırdı.

Vatanen temizleme işi için adadan ayrılıp ormana doğru

yola koyulduğunda karga sönen ateşin yanına kondu, ardından odunların altında gizli çantaya doğru yöneldi. Bir an başını yan büküp baktı, ardından hızla işe koyuldu, odunların arasına usulca sokuldu, çantanın kayışlarını çekiştirdi, bir şeyler homurdandı, kütükleri itti ve ganimetinin çevresini boşaltmayı başardı. Zaman zaman iri kara kafasını kaldırarak Vatanen'i kolluyordu.

Çantayı kurtardıktan sonra iki haftadır işini görmeye alıştığı düz yüzeye dek çekiştirdi. Orada uzman bir edayla çantayı açıp içeriğine saldırdı.

Vatanen ormanın gölgeleri arasında harekâtın gidişatını izliyordu.

Karga çantadan bir paket iri galeta çıkartıp birkaç lokma yuttu, ardından da bir galetayı gagasına aldı, kanatlarını çırparak koşmaya koyuldu. Çok kısa bir uçuş pistinden hedefine doğru kalkmaya çabalayan çok yüklü bir yük uçağını andırıyordu. Kanatları yeteri kadar hava yüzeyine temas ettiğinde havalandı; Vatanen'in tavşanı korsan aracın havalanışını dehşet içinde gizlediği yerden seyrediyordu.

Kuş, galeta gagasında, dev bir böcek gibi Vatanen'in üzerinden uçtu; geniş bataklığın üzerindeki sabah rüzgârı iri galetayı geri itiyor, ağır kuşu ormandaki zulasının yönünü tutturabilmek için kanatlarının vargücünü kullanmaya zorluyordu.

Karga az sonra geri geldi, bu arada bataklık çalıları arasında bir şeyler kemirme fırsatını bulan tavşan da sığınağına gizlendi. Vatanen dikkat kesildi.

Karga çantadan gürültüyle et kutusunu çıkardı. Kutunun içeriğini incelemeden önce doğrulup çevrenin manevraları için gereğince sakin olup olmadığını kontrol etti. Ardından da iri kafasını et kutusuna daldırdı.

Kutunun dibinden oburca birkaç lokma yağlı et parçası yedikten sonra biraz soluklanmaya karar verdi.

Ama başı kutudan dışarı çıkamadı. Kapana kıstırılmıştı.

Hayvan çılgına döndü. Çantanın uzağına sıçradı, kafası-

m kutudan kurtarmaya çabaladı, ama sac tuzak geçit vermiyordu. Karganın tırnakları et kutusunun kaygan kenarlarını umutsuzca zorluyor, sacın keskin kenarları yağlı boynunu incitiyordu.

Vatanen ileri atıldı, ama avını yakalayamadı. Kara kuş, acınası bir şamatayla kanatlarının olanca kuvvetiyle havalandı ve hiçbir şey görmemesine karşın, Vatanen'in kendisine erişemeyeceği kadar yükseklere uçtu.

Karga konserve kutusu içinde umutsuzca haykırıyordu. Bataklık boğuk ama vurgulu madeni gaklamalarla çınlıyordu.

Kuş yükseldi, uğursuz Tuonela kuğusu * gibi doğrudan göğe yöneldi; konserve kutusu tınlayıp takırdıyor, içinden hayvanın çılgın bağırtıları duyuluyordu.

Kuş tüm yön duygusunu yitirmiş, havada çırpınıyordu, uçuş hattını tutturması olanaksızdı, hızla alçalarak ormanın sınırındaki en yüksek ağaçların tepesine bindirdi. Başının üstündeki et kutusu gürültüyle ağaç gövdelerine çarptı ve hayvan kendini yerde buldu; son bir çabayla kanlar içinde yeniden havalandı. Vatanen hayvanın orman sınırının ötesinde gözlerden yittiğini gördü. Bataklıktaki adacığa artık yalnızca yağmacı kuşun son yolculuğa dair feci gürültüler geliyordu.

Yağmur ciselemeye başladı ve gürültüler dindi.

Vatanen lime lime olmuş çantasını toparladı, içindekileri barınağa yerleştirdi, tavşanı kollarının arasına alarak ufku gözledi. Kutusunun dibinde etten çok karga kanı olduğunu biliyordu ve bu iğrenç eylemine yüksek sesle gülebilecek kadar acımasızdı.

Hatta tavşanın bile güldüğü söylenebilirdi.

* *Kalavela destanında, ölüler ülkesinin efsanevi kuğusu. (ç.n.)*

XIV. KURBANCI

Karganın ölümünü izleyen hafta içinde Vatanen, Posio bataklığından ayrılarak Sodankyla'ya geçti ve dinlenmek için birkaç günlüğüne bir otele yerleşti. Sompio Ren Geyiği Üretme Kooperatifi sorumlularıyla karşılaştı; adamlar Sompio ormanında Dar Boğaz mevkiinde bir kulübeyi onarmasını önerdiler. Mükemmel bir fikirdi.

Vatanen bir dürbünlü tüfek, kayaklar, marangoz gereçleri ve birkaç haftalık da erzak satın aldı. Bir taksiye binerek Tanhua yolundan ormana doğru hareket etti. Vorriö sapağında yol kenarında bir ateşin çevresinde oturmuş bir grup ren geyiği yetiştiricisiyle karşılaştı.

"Anlayamadım" diyordu biri. "Burada tavşanların renkleri haftalar önce beyaza döndü, bu hâlâ yazlık kürküyle."

"Belki de bir kahverengi tavşandır."

"Olur mu hiç, kahverengi tavşanlar daha iridir."

"Bu güneyli bir tavşan" diye açıkladı Vatanen. Taksi şoförünün yardımıyla bagajlarını yola indirdi. Kar serpiştiriyordu ama henüz kayak yapılamazdı.

Ren geyiği yetiştiricileri Vatanen'e kahve ikram ettiler. Tavşan korkusuz bir merakla bu insan ormanını kokluyordu.

"Kaartinen bunu görse, mutlaka kurban eder" dedi ren

yetiştiricilerden biri Vatanen'e.

"Eski ilkokul öğretmeni, hatta bir ara güneyde papazlık yapmış. Sık sık hayvan kurban eder."

Kaartinen'in Vuotso'da kayak öğretmenliği yapan genç bir adam olduğu anlaşılıyordu. Sezon dışında, kış başlarında Dar Boğaz mevkii yakınlarında Aptal Dere'deki kulübesine gelip kalma alışkanlığındaydı.

Vatanen ağır dengini sırtına vurup haritasına bir göz attıktan sonra ormanın içlerine doğru kaybolduğunda, ren geyiği yetiştiricileri ateşin çevresinde oturmaya devam ediyorlardı. Tavşan neşeli hamlelerle adamı izledi.

Boğaz otuz kilometre kadar ötedeydi. Vatanen az karla kaplı ormanda kayakları omzunda yürüyor, kayaklar sık sık dallara takılıp adımlarını yavaşlatıyordu.

Gece erken indi, ormanda uyumak gerekecekti. Vatanen bir çam devirdi, çadırını kurdu, gece için bir ateş yaktı, tavasına kızartmak üzere bir parça ren geyiği eti kesti. Tavşan uyumak üzere barınağa geçti, az sonra Vatanen de yanına uzandı. İri kar taneleri ateşin üstünde uçuşuyor, alevler arasında ıslıklar çalarak yok oluyorlardı.

Vatanen hedefine varmak için ertesi gün de gün boyu yürüdü:

"Dar Boğaz kulübesi."

Kayaklarını kulübe duvarına dayadı ve bitkin bir halde içeri girdi. Kulübe bir zamanlar sürü çobanlarının buluşması için yapılmış tipik bir ren geyiği yetiştiricileri barınağıydı. Geçen kış kar skuteriyle kulübeye testere, çivi, ziftli kâğıt tomarları ve bir torba çimento taşımışlardı. Kulübenin biri hemen tümüyle göçmüş iki odası vardı. Daha hallice durumdaki odanın döşemesi de öylesine aşınmıştı ki, değiştirmek gerekiyordu.

"Zamanım var, gerekirse Noel'e kadar" diye düşündü yüksek sesle Vatanen. Ardından da tavşana dönerek ekledi: "Sen de kışlık kürküne bürünmelisin. Artık Heinola'da değiliz. Böyle kahverengi bir posta bir şahine yem olur, gidersin."

Vatanen tavşanı kollarına aldı, kürkünü inceledi. Tüylerini çektiğinde kolayca koptuklarını gördü. Altından ak kış tüyleri görünüyordu. İyi, diye düşündü Vatanen ve tüyleri karman çorman olmuş dostunu yere bıraktı.

Vatanen işe başlamak için acele etmiyordu. Önce birkaç gün çevreyi dolaştı, manzarayı seyretti, ateş için odun topladı. Akşamleyin, fener ışığında kulübenin onarımı için projeler hazırlıyordu.

Yöredeki kumlu bir tepeden karı eşeleyip birkaç torba ince kum çıkardı; tahta levhalardan bir harç teknesi oluşturdu ve harcın donmaya başlamasıyla birlikte işe girişti. Önce boyası tümüyle dökülmüş sobayı onarmak gerekiyordu, çünkü odayı ne yapıp yapıp ısıtmalıydı. Şöminenin bacası da kötü durumdaydı onu da sıvamak gerekiyordu. Ama bacayı onarmak zor işti, çünkü sıfırın altında harç kurumuyor, donuyordu.

Bu orman köşesinde zamanımız var, diye düşündü Vatanen ve onarım işleri için bundan yararlanmayı kararlaştırdı. Kulübenin damına şömeninen çevresine bir çeşit sac çadır inşa etti. Ardından çatıyı baca düzeyinde açarak içerideki sıcaklığın çatıdaki çadıra dek çıkmasını sağladı. Dışarıdan çatıya merdivenle yaş harç taşıyarak şömeniye onardı.

İki ren geyiği yetiştiricisi kayaklarıyla kulübeye bu aşamada vardılar. Kayaklarla dolaşmanın yürümekten daha kolay olacağı kadar kar yağmıştı. Adamlar kulübenin damındaki inşaatı şaşkın bakışlarla seyrettiler, ikisi de bu çadırın neden kurulmuş olabileceğini kestiremiyordu.

Yarıklarından buhar dumanları tüten yığın, ren yetiştiricilerinin merakını uyandırmıştı, ama kulübe kapısının açılıp da üzerinde elinde dumanı tüten bir kova taşıyan bir adam belirince büsbütün hayrete düştüler. Adam kulübenin önünde değneklerine dayanmış duran ren geyiği yetiştiricilerini görmeyecek kadar meşguldü. Ağır kovayı uzun ve yorucu bir yol halinde çatıya tırmanan merdivene dek taşıdı. İki adımda bir soluklanmak için duruyordu.

Adam çatıda sac Pavyona girerek on beş dakika kadar kayboldu. Sonunda çadırdan çıkarak kovayı harç artıklarını dökmek üzere çatının kenarına çarptı. Ren geyiği yetiştiricileri seslendiler:

"İyi günler."

Kayaklarını çıkararak kulübeden içeri girdiler. Odanın ortayerinde Vatanen'in yaptığı harç teknesi bulunuyordu, tahta ve diğer yapım gereçleri odanın her yanına saçılmıştı. Ren yetiştiricileri sözkonusu olanın soba ve şömine onarımı olduğunu, ortada olağanüstü bir şey olmadığını gözleriyle gördüler.

Soba onarım çalışmalarını aksatmaksızın yanıyordu, harç sıcaklıkta daha iyi kurumaktaydı. Ren yetiştiricileri ateşin üzerinde kahve yaptılar. Seçme işlemi için son renleri de topladıklarını, birkaç yabanıl sürünün tepelerde dağıldığını anlattılar. Lokka yapay gölünün yapılmasından bu yana ren geyiği otlakları azalmıştı. Kurulu düzen dağılmış, renleri toplama işlemi daha zorlaşmıştı.

Ren yetiştiricileri Aptal Dere'deki kulübeden geliyorlardı, Kaartinen'in orada olduğunu anlattılar.

Ren geyiği toplayıcıları geceyi orada geçirdiler. Gidişlerinden sonra Vatanen iki gün daha çalışarak şömineyi on beş yıl daha dayanabilecek duruma getirdi. Harç kuruduğunda da korunağı kaldırdı. Ardından karları damdan küreyerek eski, yıpranmış, delik deşik olmuş ziftli keçenin yerine yenisini çivilemeye koyuldu. Dondurucu soğuklar keçenin kaskatı kesilmesine neden olmuştu, kırmadan taşımak bir hayli zordu. Vatanen'in çatıya kaynar su taşıması gerekti, keçe tabakası üzerine bu suyu döktü. Sıcak su keçenin çözülmesine yardımcı oldu, böylelikle hızlı çalışılınca düzeltilip sağlamca çatıya çivilemek mümkün olabilecekti.

Görülmeye değer bir çalışmaydı; kaynar su buz gibi havaya buharlar saçıyordu, tüm çevre açık havada yükselen buhar bulutuyla kaplanmıştı. Şantiye uzaktan bir termik santralı ya da su alıp buhar tüküren eski bir lokomotifi

andırıyordu. Vatanen çatısının üzerinde soğuk havada devasa lokomotifini işletmeye çalışan bir makiniste benziyordu. Çekiç darbeleri bir motorun öksürüklerini andırıyordu; ama kulübe bir lokomotif değildi ve yola koyulmuyordu bir türlü. Bir keresinde Vatanen buhar bulutlarının dam üzerinden dağılmasını beklerken bakışlarını Dar Boğaz'ın öbür ucuna çevirdi. Kayalıklı boğazın sık korulukları arasında izler gördü. Birileri oralarda geziniyordu, demek ki.

Vatanen çatıdan indi, kulübeden dürbünlü tüfeğini aldı, tekrar çatıya tırmandı. Buhar artık dağılmıştı ve merceklerden her şey gayet net görünüyordu. Vatanen tüfeğe yanağını dayayıp, gözlerini düzenli kırpıştırarak nehir yatağının karşı yakasını gözlemeye koyuldu. Sonunda gözleri sulanınca silahını indirdi.

"Bir ayıdan başka bir şey olamaz."

Vatanen kulübaye indi, tavşanı çıkardı ve yemeği hazırladı. Şimdi de bir ayı komşu geldi, diye düşünüyordu.

Tavşan kulübenin içinde sessizce dolanıyordu. Sahibinin ciddi düşüncelere daldığını gördüğü zaman böyle yapardı.

Vatanen sabahın erken saatlerinde kayaklarını alarak boğazın öte yakasındaki izleri incelemeye gitti. Tavşan havayı kokladı ve korkuyla tir tir titremeye başladı. Kuşku yoktu, buradan bir ayı geçmişti, iri bir ayı. Vatanen çıplak yamaç üzerindeki izleri takip etti. Ağaçlıklı bir adacığa gidiyorlardı. Vatanen koruluğun çevresini dolandı, başka bir ize rastlamadı. Ayı koruluğun içindeydi ve kuşatılmıştı. Herhalde bir süre sığınmak için koruluğa girmiş, şimdi de kütük gibi uyuyordu.

Vatanen kayakları ayağında, koruluğa girdi. Vatanen'in alçak sesle kendisini çağırmasına rağmen, tavşan adamı takibe cesaret edemedi. Kararsız bir havayla olduğu yerde kaldı.

Ayı korulukta zevkine uygun bir in arayarak dolaşmışa benziyordu, şimdi nerede olduğunu kestirmek zordu. Vatanen ağaçların arasından korunun derinliklerine daldı. Ardından ayının altına kıvrıldığı devrik ağacı gördü. İne

henüz pek kar yağmamıştı, kütükten hafif bir buhar çıkıyordu. Demek ki burada uyumuştu.

Vatanen kayaklarını sessizce çevirdi ve azmağın ağaçsız eğimi boyunca kaymaya koyuldu. Tavşan onu sevinçle hoplayıp zıplayarak karşıladı.

Kulübeye döndüğünde Vatanen konuğu olduğunu gördü. Kulübenin duvarına fabrika yapımı kayaklar dayanmıştı. Kayak giysileri içinde enerjik görünüşlü genç bir adam oturuyordu içeride. Vatanen'i elini sıkarak selamladı, bu Laponya'da garip gözüken bir adetti. Vatanen'in adını daha önce duyduğu Kaartinen'di bu.

Kaartinen, tavşanı görünce çok heyecanlandı. Onu okşamak, kucağına almak istiyordu; Vatanen hayvanın bu tür sevgi gösterilerine alışık olmadığını açıklayarak rahat bırakmasını istemek zorunda kaldı. Vatanen çevrede olduğu sürece konuklardan ürkme alışkanlığı olmayan tavşan, adamdan kaçınır gibiydi.

Kaartinen Aptal Dere'den Dar Boğaz'a on kilometrelik bir antreman pisti izlediğini açıkladı. Anorağının göğüs cebinden biri kırmızı, diğeri sarı iki plastik şerit rulosu çıkardı. Turistler için pisti işaretleyecekti. Noel'den önce bu ormana gezi için bir grup resmi davetlinin geleceğini anlattı. Dışişleri Bakanlığı'nın bir girişimi. Çok sayıda yüksek düzeyli konuk ve gazeteci bekleniyordu.

Kaartinen Vatanen'den tavşanı kendisine satmasını istedi, bunun için önce elli mark önerdi, ardından yüz, sonunda iki yüz marka kadar çıktı. Vatanen tabii ki reddetti, kayak öğretmeninin önerisine sinirlenmişti.

Kaartinen geceyi orada geçirdi. Vatanen'in kafası ayıyla meşguldü, uzun süre uyuyamadı. Sonunda dalabildiğinde uykusu her zamankinden daha derin oldu.

Sabahleyin uyandığında, kulübesinde yalnızdı. Tavşan ve Kaartinen gitmişlerdi. Kaartinen'in kayakları dışarıda yoktu. Tavşandan da eser yoktu ortalıkta.

Böyle bir şey nasıl olabilir, neden? Vatanen öfkeyle kayaklarına atladı, Kaartinen'in pistine doğru yola çıktı,

ancak hemen geri dönerek kulübede asılı duran tüfeğini kaptı ve yeniden yola koyuldu. Aklına ren geyiği yetiştiricilerinin kurban üzerine anlattıkları gelmişti. Vatanen kayaklarının olanca hızıyla Aptal Dere'deki kulübeye doğru yol alıyordu.

Vatanen sırtından buharlar çıkarak Aptal Dere'deki kulübeye vardı. Soluk soluğaydı, ter gözlerini yakıyor, midesi kopkoyu bir öfkeyle sancılanıyordu. Aptal Dere'nin kıyısında nefis bir şale dikiliyordu, yüzlerce insanın konaklayabileceği kadar geniş, ahşap bir yapı.

Vatanen bir tekmeyle kayaklarından kurtulup barakanın kapısına yüklendi. Kaartinen pencerenin önündeki masaya oturmuş, kahve içiyordu.

"Tavşan nerede!"

Kaartinen duvara doğru geriledi. Elindeki tüfeği üzerine doğrultmuş Vatanen'e dehşetle bakıyor, korkudan anlaşılmaz hale gelmiş bir konuşmayla tavşan hakkında bir şey bilmediğine yeminler ediyordu.

O sabah, derin uykuda olan ev sahibini uyandırmadan erkenden kulübeden ayrılmıştı, hepsi bu kadar.

"Yalan söylüyorsun! Tavşanı buraya getir, derhal!"

Kaartinen bir köşeye büzüldü.

"Onu ne için alayım ki" diye savundu kendini.

"Tavşan!" diye uludu Vatanen. Kaartinen hiçbir şekilde itirafa yanaşmadığı için tüm soğukkanlılığını yitirmişti. Silahını masanın üzerine fırlattı, bir hamlede Kaartinen'in yakasına yapıştı, adama bir yumruk indirdi, sonra da kaldırıp duvara dayadı.

"Beni öldürebilirsin ama onu sana vermeyeceğim" diye konuştu tükürürcesine Kaartinen. Vatanen'in gözü kardı, adamı duvardan çekerek geniş salonun ortasına fırlattı ve çenesine vahşi bir yumruk çaktı. Talihsiz kayak öğretmeni boylu boyunca kulubünen döşemesine serildi. Ortalığı sessizlik bürüdü, yalnızca Vatanen'in ıslık halindeki solukları duyuluyordu.

Ama bir başka ses de vardı. Mutfağın havalandırma

deliğinden salona cılız bir tırmalama sesi ve zayıf darbeler geliyordu. Vatanen dışarıdan mutfağa koştu, tek hareketle bir dolabın kapağını açtı. Ayakları bağlı bir tavşan yere yuvarlandı. Vatanen'in tavşanı!

Vatanen bir bıçak darbesiyle ipleri kesti. Kucağında tavşanla, Kaartinen'in kendine gelmekte olduğu salona döndü.

"Bu ne anlama geliyor?" diye sordu tehdit dolu bir vurguyla Kaartinen'e.

Kaartinen'in anlatısı oldukça uzun ve alışılmışın dışındaydı.

Adam çok dindar bir ortamda yetiştirildiğini anlattı; dinine bağlı ebeveynler, oğullarının papaz olmasına karar vermişlerdi. Oğul liseyi bitirdikten sonra Helsinki Üniversitesi Teoloji Fakültesi'ne gönderilmişti. Ama bu eğitim genç adamın duyarlılığını tatmin etmemişti; Luther öğretisine gereğince inanmıyordu, kuşku yüreğini sarıyor, kendini din öğrenimine oldukça yabancı hissediyordu. Bu kuşkuculuk yüreğini kemirirken bir gün inanmışlara Tanrı'nın kelamını vazeder duruma düşmekten korkuyordu. Böylelikle ebeveynlerinin dindarca duygularına karşın teoloji öğrenimine son vererek Kemi'de akademiye yazıldı. Burada da Luther diniyle uğraşması gerekiyordu ama İsa Mesih'in varlığı orada Helsinki'deki kadar yoğun hissedilmiyordu. Kaartinen ilkokul öğretmeni oldu.

Duyarlı ruhunda garip dünya görüşleri yüzen bu genç adam, daha akademideyken, edebiyatta iç – benin araştırılmasına koyulmuştu. Tolstoy'culuğa tutkundu, bu tutkusu zamanla hafifleyince, kendini Asya dinlerini incelemeye verdi; özellikle Budizm'den çok etkilenmişti. Bu dinin kutsal yerlerini ziyaret etmek için Asya'ya gitmeyi bile tasarlamış, ama hindu bakış açısının her unsurunu şiddetle reddeden ebeveynleri kendisine yol parası vermeyince, Kaartinen'in bu yöndeki dinsel duyguları olayların zorlamasıyla yavaş yavaş körelmişti.

İlk ve son öğretmenlik görevinde, Kaartinen anarşizme

ilgi duymaya başladı; Liminka'daki okul kitaplığı için bu alanda Fransızca kitaplar sipariş etti ve bir sözlük yardımıyla onları okumaya koyuldu. Hatta bu fikirleri, okul konseyinin ilkbahar devresinde öğretmenlik görevine son vermesini sağlayacak kadar uygulamaya da soktu. Ertesi yaz, eski öğretmen tehlikeli sonuçlara yol açan anarşist öğretilerden vazgeçerek Finliliğin kökenlerini araştırmaya koyuldu.

Fin ulusal duygularını yüceltme isteğinin ateşiyle yanan yazarlardan onlarca yapıt okudu; bu okuma yazı, sonbaharda Fin halkının tarih öncesi araştırmalarına kavuştu. Kaartinen atalarının tinsel dünyasına daldıkça yıllardır tutkuyla aradığını sonunda bulduğu yolundaki kanısı güçleniyordu; gerçek bir Finliye yakışan gerçek dini, atalarının imanını bulmuştu.

Kaartinen, Vatanen'e birkaç yıldır bağlanmış olduğu dini tutkuyla anlatmaya koyuldu. Orman ruhlarından, gökgürültüsü tanrısından, yeraltı cücelerinden, kutsal taşlardan, ataların ormanlarındaki şamanlardan, ilahilerden, kurbanlardan büyülenmişçesine söz ediyordu. Vatanen'i eski dinsel pratikler, ayinler konusunda aydınlattı, kendisinin de atalarının kurban ritlerini uyguladığım itiraf etti. Kaartinen Fin halkının dinsel fikirlerini Laponlardan katkılarla zenginleştirmişti ve ormanda yalnız yaşadığından bu adetleri uygulayabiliyordu. Kentlerde bu dinsel ibadetin mümkün olamayacağını ekledi.

Kaartinen, Aptal Dere'nin kaynağında küçük bir gölcüğün kıyısında elektrikli testereyle turist mevsimi dışında ziyaret edip tapındığı kendi toteminin balık – tanrısının heykelini yaptığını açıkladı. Kutsal dairenin merkezine, üzerinde canlı hayvanları, kimi zaman ağa yakalanan iskeletleri, kimi zaman tuzağa düşürdüğü kar kuşlarını, hatta bazen de Ivalo'dan satın aldığı köpek yavrularını kurban ettiği taş bir sunak yapmıştı. Şimdiyse gerçekten özgür bir orman hayvanını, Vatanen'in tavşanını kurban etmek istemişti, Vatanen hayvanı satmayı reddedince Kaartinen'in

tanrılarını yatıştırmak için tek çaresi kalmıştı: Hayvanı sahibinden çalmak. Kaartinen artık son derece dengeli bir hayat sürdüğüne yemin ediyordu. Tanrılarının kendisinden memnun olduğuna ve başka bir tanrıya gereksinimi olmadığına inanıyordu. Kaartinen, Vatanen'in de aynı olağanüstü ruh dinginliğine kavuşmasını dilerdi; hatta ona tavşanı birlikte tanrılara kurban etmeyi önerdi.

Vatanen bu uzun dinsel yaşam öyküsünü dinledikten sonra, olayı unutabileceğini söyledi; ancak Kaartinen'e bundan böyle, özellikle de dinsel göz dikmeleri sırasında tavşandan uzak durmaya yemin ettirdi.

Vatanen o akşam tavşanıyla birlikte Aptal Dere'den Dar Boğaz'a doğru yavaşça kayarken Kaartinen'in garip dünyasını artık düşünmüyordu. Gökyüzünde bir hilal doğmaktaydı, yıldızlar buz gibi gecenin karanlığında cılız ışıltılar saçıyorlardı. Burada onun kendine ait bir dünyası vardı, dinginlik içinde yaşayabilirdi. Tavşan bir rehber gibi kayakçının önünde hoplayıp sıçrıyordu. Vatanen onun için bir türkü tutturdu.

XV.AYI

Vatanen kulübesi yakınındaki birkaç çam ağacını devirip, ölçüsüne göre biçti, kulübenin döşemesini bir lövye yardımıyla söktü ve çürümüş kütüklerin yerine yenilerini yerleştirdi. Duvarlar mükemmel durumdaydı.

Tavşan için ırmak kıyısından kavak kesip evin önüne çekmişti. Bu kır hayvanı bütün gününü onlarla uğraşarak geçirdi. Adeta o da marangozculuk oynuyor, kabukları kemirdikçe kavakların gövdesi bembeyaz ortaya çıkıyordu.

Vatanen pencerenin kırık camını değiştirdi. İçeride parkeleri açıp yeniden çiviledi. Boş karınca yuvalarının içindekileri taşıyarak parkelerin çatlaklarını sıvadı, yalıtım tamamdı. Dar Boğaz'daki kulübe güzelleşiyordu.

Kaartinen'in gelişinin üzerinden bir aya yakın bir zaman geçmişti ki Vatanen'e yeni bir konuk geldi.

Kayaklarıyla gelen on askerdi bunlar. Sodankyla avcı taburundan olduklarını söylüyorlardı. Birliğe kumanda eden çavuş, sobanın üzerinde çay ısıtırken Vatanen'e avcı taburunun bu ormanda üç günlük bir tatbikat yapacağını açıkladı. Hem de yakın bir zamanda.

"Bu bizim için de bir sürpriz oldu. Dışişleri Bakanlığı yabancı orduların temsilcilerinin Laponya gezisi için bir gösteri istemiş. Genelkurmay tatbikat yapmamızı emretti.

Beş yüz adamla bu ormana gelip "hurra" çekmek; delirmiş bu yabancılar."

Çavuş tatbikat kurmayının Dar Boğaz'daki kulübesinde üslenip üslenemeyeceğini sordu Vatanen'e çavuşa göre bakanlık görevlileri Aptal Dere'de kalacaklardı.

"Eeee, gelebilir miyiz?"

"Neden olmasın, gelin yapın tatbikatınızı" dedi Vatanen.

Askeri tatbikatın resmen başlamasından iki gün önce Dar – Boğaz'daki kulübeye insanlar akmaya başlamıştı. Kar skuterleriyle yanlarında telsiz aygıtları, haritalar, erzak, çadırlar, flamalar, assubaylar ve bazı siviller ulaşmıştı ilk önce. Vatanen kayakların altına sürmek için vaks ve domuzeti satın almak istedi, ama levazım subayı,

"Ne kadar istiyorsan al" dedi ona.

Ertesi gün başka birlikler geldi. Askerler uzun gri sıralar halinde kayaklarıyla geliyorlardı, yorgunluktan bitkindiler. Jeepler homurdanıyor, çadırlar kulübenin çevresini, azmağın kıyılarını çevreliyordu, hatta boğazın dibine bile bir çadır kurulmuştu.

Vatanen bu patırtının ayıyı uyandıracağından korkuyordu. Başlangıçta ayıdan hiç söz etmemeyi düşünmüştü, ama şimdi harekattan sorumlu binbaşıya birlikler bir an önce Aptal Dere yönünde uzaklaşmazlarsa ayının uyanabileceğini ve Vatanen'in elinden hiçbir şey gelemeyeceğini açıklamak zorunda hissediyordu kendisini.

"Ayıyla filan uğraşacak zamanımız yok. Pulliainen'in şu kitabını okuyun siz de göreceksiniz ki bay ren geyiği yetiştiricisi, ayıdan korkmak için neden yoktur."

Geceleyin ısı eksi yirminin altına düştü. Vatanen uyuyamıyordu. Tavşanın da kulağının altında kısa aralıklarla soluduğunu duyuyordu, zavallıcık, o da sinirli olmalıydı.

Ve Vatanen'in korktuğu başına geldi.

Sabahın beşine doğru, kulübeye bir grup asker çıkageldi, içlerinden birini bir battaniye içinde yanlarında taşıyorlardı. Işıkları yakıp boştaki adamlardan birini dışarı gönder-

diklerinde ne olduğunu anladılar.

Asker tepeden tırnağa donmuş kana belenmişti, sağ eli hemen tümüyle kopmuştu. Delikanlı, kuşkusuz kan kaybından bayılmıştı. Olay yerine çağrılan doktor çavuş adama pansuman ve tatanoz aşısı yapmış, bunun dışında bir jeepi yola çıkarmışlar, telsizle helikopter istemişler ama helikopter Dışişleri Bakanlığı'nın emrine verilmiş olduğundan uçuş izni alınamamıştı. Taşıyıcılar kanlı ellerini pantalonlarına siliyorlardı.

Yaralı askeri battaniyelere sarıp karanlık ormanın içinden en yakın yola doğru öksüre tıksıra ilerleyen jeepe taşıdılar. Dışarıdan silah sesleri geliyordu. Vatanen dışarı çıkarak azmakta seslerin geldiği yöne doğru haykırdı: "Karanlıkta ateş etmeyin, onu vurabilirsiniz!"

Güneş ortalığı aydınlatacak kadar yükseldiğinde Vatanen kayakla boğazın dibine indi. Askerler olan biteni anlattılar. Isıtma görevlisi şafaktan az önce meşale ışığıyla ayının izlerini incelemeye gitmiş, dışarıda görevli gözcünün uyarılarına rağmen ormana dek uzanmıştı. Gözcü bir süre sonra meşalenin söndüğünü görmüş, ormandan kargaşa ve uluma sesleri duymuş, sesler az sonra kesilmişti. Koğuş arkadaşları yoldaşlarının yardımına koştuklarında meşale ışığında boynunda bir akıtma olan iri kara bir ayının orman dışına koştuğunu görmüşlerdi. Adamları kara beledikten sonra gecenin karanlığında yok olmuştu.

Kulübedeki subaylar olay üzerine konuşup durumu değerlendirdiler. Ve ne savaşın ne de harekatın tek adama bağlı olabileceği kararına vardılar. Binbaşı harekatı tam öngörüldüğü gibi başlayacaktı. Kulübe çevresindeki çadırları söktüler. Askerler kayaklarıyla sessiz sıralar halinde, ertesi gün yabancı orduların temsilcilerine bir muharebe gösterisi sunacakları Aptal Dere'ye doğru yola çıkacaktı.

Tam o sırada Aptal Dere'den bir telsiz mesajı geldi. Dışişleri Bakanlığı temsilcisi Dar Boğaz'da bir ayının görüldüğünü öğrenmişti. Görevli, ordu mensupları ve eşlerinin ayıyla çok ilgilendiklerini açıkladı.

"Onu görmek istiyoruz. Ona önce bakmak, fotoğraflarını çekmek, filme almak, ardından da öldürmek istiyoruz. Bunu ayarlayabilir misiniz?"

Mesajı alan binbaşı karşı çıktı. Ayının tehlikeli olduğunu söyledi. Bir adamlarını önceki gece neredeyse öldürecekti.

Bakanlık görevlisi bu uyarıları kulak ardı etti. Yüksek rütbeli ordu mensuplarının silah kullanmada yeterince deneyimli olduğunu ve uç müfrezesi silahlarıyla donanımlı olduklarını açıkladı. Hepsi de albay rütbesindeydi, binbaşı boşuna kaygılanıyordu.

"Ama ayılar Finlandiya'da kışın koruma altındadır" diye bir girişimde daha bulundu binbaşı.

"Bunu hesaba kattık. Tarım Bakanlığı'yla temasa geçtik, ayının adamlarınızdan birine saldırdığını açıklayınca bize izni verdiler."

Binbaşı boyun eğmek zorunda kaldı. Yabancı ordu temsilcilerini ve eşlerini ayı avı için karşılamak üzere bir araç gönderdi. Karanlık basarken, araba Aptal Dere'den İsveç, Fransız, Amerikan ve Brezilya ordusu temsilcileriyle Amerikalı ve İsveçli temsilcilerin eşlerinden oluşan görülmeye değer bir ekibi getirdi.

"Kara bir kutup ayısını öldürebilmek harika bir şey" diye zevkleniyordu ABD temsilcisinin karısı.

"Topluluk geceyi Dar Boğaz'daki kulübede ertesi günkü büyük ayı avı için sabırsızlanarak geçirdi.

Telsiz aygıtlarıyla komutanlık karargâhı gece için kadınlara terk edildi. Buruk binbaşı bir çadıra çekilerek manevraları yönetmeyi sürdürdü.

Bir süt bidonunda hanımların sabah tuvaleti için su ısıtmak zorunda kaldılar. Ekibin işleri başlarından aşkın erkekleri ateş üzerinde su kazanları kaynatıyorlardı. İki çorba kazanını yıkayarak özel tuvaletleri için kadınlara vermeleri gerekti. Kazanları edeplice tuvalet havlularıyla örtmüşlerdi.

"Hay anasını" diye hatırladı telsiz – telgrafçı çavuş "aynayı ve oturağı unutmuşuz."

Sorunu kadınların odasına bir süt güğümü yerleştirerek çözümlediler; güğümün ne için kullanılacağını açıklama işi dışişleri bakanlığı görevlisine düştü. Kadınlar süt güğümüne baktıktan sonra hayranlıklarını gizleyemediler:

"Finlandiya ordusu gerçekten çok iyi donanımlı! Bu sahra tuvaleti ne kadar da pratik! Neden bizim ülkelerimizin ordularında benzer kolaylıklar yok ki?"

Jeepin iki dikiz aynasını kadınlara vermek üzere sökebildiklerinde bakanlık görevlisi sonunda rahat bir soluk aldı; gerçekten son derece ilkel olan koşullara karşın her şey yolundaydı.

Sabahleyin iki asker kadınların gece kullandıkları güğümleri boşaltma emri aldı. Adamlar kapları ciddiyetle dışarı çıkardılar. Dışarı çıkar çıkmaz da bidonları karda boşaltmak üzere mümkün olduğunca uzağa götürmek konusunda kapıştılar. Kusmakla gülmek arası bir ruh durumu içindeydiler.

"Çenenizi kapatın ve gidin, yıkayın onları" diye bağırdı binbaşı askerlere basamaklardan. "Ve pırıl pırıl olana dek yıkayın."

Ayı izleri kolayca görülebiliyordu. Grubu sıraya dizdiler, Vatanen avın boşa çıkacağından hemen hemen emindi ve buna de sevinmiyor değildi.

Bir saatlik kayağın sonunda, grup eşitsiz uzun bir sıra halinde dağılmıştı, yalnızca Vatanen ve Brezilyalı dışındaki ordu temsilcileri yollarına devam ediyordu; kadınlar ve grubun geri kalanları, kahve pişirmek üzere mola vermişlerdi.

Bir saat kadar daha kaydıktan sonra bir sürprizle karşılaştılar.

Ayının barınağına ulaşmışlardı ve ayı da oradaydı! Bir kar yığınına bir çeşit in kazmış, karın altında uyuyordu. Vatanen buluşunu en yakınındaki adamlara fısıldadı, haberi kulaktan kulağa geriye doğru ilettiler. Tehlikeyi yeniden hisseden tavşan, dehşet içinde Vatanen'in bacakları arasında dolanıyordu.

Grup atış pozisyonuna geçti. Kadınları ve grubun kuyruğunu beklemeye koyuldular. Yarım saat kadar sonra kadınlar ter içinde yanlarına vardı. ABD'li bayan karlar üzerinde kayaklarının üstüne oturup bir sigara yaktı. Yorgunluktan bitmişti, gözlerinin rimeli yanaklarına akıyordu. Feci bir haldeydi zavallıcık. İsveçli hemşehrisi, yorgun olmakla birlikte daha derli toplu görünüyordu.

Vatanen tavşanı İsveçli bayanın kucağına vererek biraz göz kulak olmasını istedi. Ardından da ine yaklaştı. Kendini bir tuhaf hissediyordu, midesi yanmaya başlamıştı. Öfkeli bir ayıydı oradaki belki de. Vatanen hayatında hiç böyle bir şey yapmamış, zevk için hiç avlanmamıştı. Şimdi bu işin içindeydi işte, utanıyor ve korkuyordu.

Vatanen korkunç bir bağırtı kopardı. Bir kamera çalışmaya başladı.

Ayı bir an şaşkınlığa uğradı, ama kısa sürede durumu olduğu gibi kavradı. İninin kalıntılarını sarsarak Vatanen'e saldırdı. Vatanen hac şeklinde bir tahtayı ayının başına savurdu, darbenin şiddetinden tahta kırıldı. Ayı zincirin kadınlar tarafına doğru saldırıya geçti. İki el ateş edildi, ama hayvana isabet ettiremediler.

Ayı birden kendisini İsveçli hanımın karşısında bulunca iki ayağı üzerine dikelip öylece kaldı, yüreğinin üstüne bir tavşan bastıran bu kadın onu şaşırtmışa benziyordu. Ayı tavşanı koklayıp kadını kollarının arasına aldı, üç yaratık kucak kucağa oturuyorlardı şimdi. Kadın ve tavşan küçük dehşet çığlıkları salıveriyorlardı. Ayı da paniklemişti. Onları uzağa, kendisinden beş – altı metre öteye fırlattı, tavşan daha da öteye uçmuştu. Aynı hızla kaçmaya koyuldu.

Peşinden birkaç el ateş ettiler, biri isabet etmiş olmalıydı, çünkü ayı bir bağırtı kopardı, saldırganlarına doğru döndü, ancak hemen gerisin geri dönerek az sonra gözlerden yitti, gitti.

Gruptan iki kişi kayaklarıyla ayının peşine düştüler, ama bu artık yararsız gözüküyordu. Diğerleri karların ortasında isterik bir ağlama tutturmuş olan İsveçlinin

çevresine toplaşmıştı. Böylesi bir deneyimden sonra kendini kapıp koyvermesi şaşırtıcı değildi.

Telsizle jeepi çağırdılar. İki saat sonra grup Dar Boğaz' daki kulübeyi tutmuştu. Kulübenin önünde hava ordusuna ait ağır bir helikopter duruyordu, kadınların binmelerine yardımcı oldular. İsveçli hanım bütün bu süre boyunca tavşanı sıkı sıkı kolları arasında tutuyordu. Hayvancığın tüyleri gözyaşlarıyla sırılsıklam olmuştu, şimdi helikopterin içinde ona sıkı sıkıya sarılmış, oturuyordu.

Vatanen tavşanını geri almak istedi.

"Makul olun, bırakın hanımda kalsın; görmüyor musunuz, şok geçiriyor" dedi dışişleri bakanlığı görevlisi.

"Bakanlık size hayvan değerini karşılar. Eğer isterseniz bu ormanda binlerce tavşan bulabilirsiniz."

Vatanen tavşanından vazgeçmiyordu. Helikopterdeki hanım yaşamının en korkutucu dakikalarını paylaştığı tavşanı terk etmeyi asla düşünmediğini açıkladı. Dışişleri görevlisi kulübenin önünde, helikopterin pervanesi altında sinirli bir pazarlığa koyulmuştu. Bir uzlaşma noktası arıyordu, ama diplomatik yetenekleri Vatanen'i hiçbir şekilde etkilemedi, görüşmeler çıkmaza girmişti.

Hanım bu zavallı minik tavşanı hiçbir şekilde bu feci ıssızlığa, yabanıl hayvanların merhametine ve barbar Finlilerin işkencelerine terk edemeyeceğini bildirdi.

Vatanen eğer hanım zaten kendisine ait olmayan bu tavşandan şu an vazgeçmeye razı olursa işin belki ileride çözümlenebileceğini belirtti.

"Tamam, bizimle gelin" diye ipin ucunu koyverdi bezgin dışişleri görevlisi. "Az rastlanır cimrilikte bir adam olduğunuz anlaşılıyor."

Grubun geri kalanı helikoptere tırmandı, motorları harekete geçirdiler. Ağır askeri araç Aptal Dere'deki kulübe yönünde havalandı. Orada gerçek bir kış savaşı veriliyordu, ama yabancı ordu temsilcileri bu sahra manevralarına en ufak bir ilgi göstermediler. Helikopterden kulübeye geçtiler, Finlandiya ordusu dışarıda kalmış, havanda su dövüyordu.

XVI. YEMEK

Aptal Dere'deki kulübenin geniş yatakhanesinde, gösterişli bir yemek sofrası kurulmuştu, tahta masaya beyaz bir örtü serilmiş ve üzeri Helsinki'den getirilen lezzetli yemeklerle donatılmıştı. Masanın çevresine yirmi kadar iskemle dizilmişti. Bu nefasetin ortasına, meyve tabaklarının arasına askeri şeflerden her birinin ülkesinin bayrağı yerleştirilmişti. Dışişleri Bakanlığı görevlisi masanın bir başında, yüksek rütbeli bir general de öbür başında oturuyordu.

Ayı öldürücüleri üstlerini değiştirip akşam yemeği için salona gelmişlerdi ki, balıklı kanepelerin servisine geçildi. Vatanen generalin yanındaki iki sandalyenin boş olduğunu gördü. Hemen birine oturdu, karnı acıkmıştı.

Bakanlık görevlisi öfkeli bakışlarla Vatanen'e bakmakla birlikte, bir şey söylemedi. Vatanen'in yanında oturan tuğgeneral askeri bir selam çaktı.

Roze ve beyaz şarap vardı; Vatanen ilkini yeğledi. Ordövrün ardından çorba getirildi, konserve kerevitle hazırlanmış hafif bir çorbaydı bu. Ve çok lezzetliydi.

Sofrada günün olayları üzerine çene çalınıyordu. Özellikle de İsveçli ve Amerikalı hanımlar, ayı avı üzerine arkası kesilmez soruları yanıtlamak zorunda kaldılar. İsveçli, yaşadıklarını canlı biçimde anlattı. Dinleyiciler İsveçli ha-

nımın cesaretine hayranlıklarını belirtmekten kendilerini alamadılar; üstelik olağanüstü şanslıydı da. Neredeyse unutulmuş olan tavşandan da söz etti bu arada. Hemen bulup çıkardılar ve hanımın kucağına yerleştirdiler hayvancağızı. O da sofra örtüsünün üzerine yerleştirerek okşamaya koyuldu tavşanı.

"Bu cesur, sevimli yaratıktan artık asla ayrılamam! Eğer bu zavallı masum hayvan kollarımın arasında olmasaydı, eminim ki ayı beni öldürürdü."

Yüksek rütbeli general Vatanen'e tavşanın kendisine ait olduğunun doğru mu oltuğunu sordu. Vatanen onayladı ve alçak sesle onu maskot olarak hanıma bırakmaya en ufak niyeti olmadığını açıkladı.

"Şimdi onu geri almak biraz zor olabilir" diye mırıldandı general.

Hanım, tavşana salata yaprakları verdi, hayvan çılgınca yemeye koyuldu. Gerçek bir değirmen. Sofradan bir hayranlık uğultusu yükseldi. Tavşan av kahramanlarının yemeğini paylaşıyordu. Sofradakiler çok duygulanmıştı bu işe.

Hayvan kopan şamatadan ürktü. Masa örtüsünün üzerine, birkaç parça dışkı yuvarladı, içlerinden birkaçı İsveçli hanımın çorbasına düşmüştü. Tavşan masanın ortasına sıçradı, bir mum devirdi, dışkıları sağa sola saçıldı.

Sofranın çevresindeki davetliler ayağa fırladılar, yalnızca Vatanen ve general yerlerinden kımıldamamıştı. General tavşanın kendisine yöneldiğini görünce çorba tabağını kucağına aldı.

Vatanen tavşanı kulaklarından kavrayıp yere bıraktı, hayvancık bir köşeye büzüldü, kaldı. Davetliler yeniden yerlerine oturdular, ortalığı bir sessizlik kapladı.

İsveçli sinirlenmişe benziyordu. Sol eliyle marul yapraklarını bir peçete gibi buruşturuyordu, yüzeyde yüzmekte olan tavşan dışkılarını fark etmeden önce çorbasından birkaç kaşık aldı. Sonra daha da sinirlendi, bir süre çorba kasesine bakakaldı; ardından kimilerinin bezelye çorbasın-

daki biber tanelerini yaptıkları gibi, dışkıları kaşığının yardımıyla kâsenin kenarına doğru iteklemeye çabaları. Dışkıları çorbadan çıkardıktan sonra sinirli sinirli burnunu çekti, kaşığını tereddütle kâseye daldırdı, ancak sonra ani bir kararla peçetesinin üzerine bıraktı, ağzını salata yapraklarına silerken sıkılgan bir tavırla seslendi:

"Ne kadar aptalım... Şu çorbayı değiştirebilir miyiz acaba?" Hanımın tabağını değiştirdiler, tavşan dışkılarını özenle topladılar, masaya temiz bir örtü serdiler. Bu arada bekleyenlere vermut ikram ettiler.

Yemek devam ediyordu. Konuşmalar artık av konusundan özenle uzak duruyordu. İsveçli hanım yeni çorbasına dokunmadı. Sabit gözlerle tabağına bakıyor, sofra komşularına zaman zaman anlamsız sözcükler yöneltiyordu. Böylece esas yemeğe gelindi. Ne rastlantı, tavşan yahnisiydi bu.

Yemek güzeldi, ama kimse pek dokunmak istemiyordu nedense; durum oldukça nazikti. Hızla tatlı servisine geçildi (kremalı komposto) ardından sofradan kalkıldı. Masa örtüsü değiştirildi, kahve, likör ve konyaklar geldi. Hava ancak o zaman biraz gevşeyebildi.

Pencereden askerlerin kayaklarıyla gidip geldikleri, jeeplerin alacakaranlıkta homurdandıkları izlenebiliyordu. Konuklar olan biteni coşkusuz gözlerle izliyorlardı, sıkıcı bir yayın sırasında açık bırakılmış bir televizyon ekranına bakar gibi, görüntü yavaş yavaş kararmaya başladı, bir süre sonra her şey zifiri karanlık içinde yitip gitti. Geriye yalnızca sesler kalmıştı, ormanda kayan askerlerin savaş çığlıkları, kurusıkı mermilerin boğuk gümbürtüleri, araç homurtuları, seçkin konukların sevimli bir gevezeliğe daldığı Aptal Dere kulübesinin içlerine dek uzanıyordu.

XVII. YANGIN

Vatanen gece için çantası ve tavşanıyla birlikte Aptal Dere'deki kulübenin yatakhanesinin döşemesine yerleştiğinde, Dışişleri Bakanlığı görevlisi yanına yaklaştı ve şöyle konuştu:

"Bence bizim grubumuzla bir ilginiz yok, Bay... Adınız Vatanen'di, değil mi... Size o saçma sapan tavşanınızla birlikte yok olmanızı ve bir daha ortalıkta görünmemenizi öneririm. Bu hepimiz için en iyi çözüm olacak. İsveç ordusunun temsilcisiyle de görüştüm, o da benim fikrimde. Eşinin tavşanı alakoyma konusunda dünkü kadar ısrarlı olmadığını açıkladı bana."

Vatanen eşyalarını toparlamaya başladı.

"Yine de resmî sofraya oturma cüretini nereden bulduğunuzu bilmek isterim. Bunu kasıtlı mı yaptınız? Ve o vahşi yaratığı da alıp götürmeniz gerekiyor. Zaten şimdiye kadar düşünebileceğinizin ötesinde sıkıntı yarattı."

"Ama hayvandan vazgeçmemeye kararlı olan, o hanımdı" diye geveledi Vatanen.

"Bela hayvan, bütün bu kargaşa onun başının altından çıkıyor. Bana bir hanımefendinin neler isteyebileceğinden de söz etmeyin. Size yüz, hatta iki yüz mark vereceğim. Zaten gına geldi."

Vatanen iki adet yüzlük banknotu kabul ederken sordu:
"Makbuz istiyor musunuz?"
"Tanrı aşkına, çekin, gidin."
Vatanen eşyalarını toplamıştı, tavşanı başı dışarıda kalacak biçimde çantasına yerleştirdi. Yine de kapıya yönelmeden önce elini görevliye uzattı, ancak adam öfkeyle solumakla yetindi. Vatanen dışarıda nöbetçinin uzaklaşmasını bekleyip birlikteki askerlerin çadırlarına dek, iki yüz metre kadar yürüdü. Çadırlardan birine girip uzandı. Bitkin askerler çay yapıyorlardı, Vatanen'e de ikram ettiler, kimse bir şey sormadı. Soba kapkara kesilmişti, ısıtma görevlisi içine hâlâ yeşil kayın dalları tıkıştırıyor, biri uykusunda inliyordu.

Şafaktan az önce alarm verildi, ama kimse çadırdan dışarı çıkmadı. Biri ortaya bir kart destesi çıkardı.

Vatanen uzandığı yerden kalkıp silkindi ve ortaya para süreceğini söyleyerek, "oynamak isteyen var mı?" diye sordu.

Sonra iki yüz markı, nereden geldiğini açıklayarak örtünün üzerine koydu, tüm çadırdakiler poker partisine giriştiler.

Bir saat kadar sonra para paylaşılmıştı. Dışarıda turlamış biri, diplomat hanımlarından birinin önceki akşam tavşan boku çorbası içtiğini anlattı.

Saat altıdan önce çadırları katlama emri aldılar.

Kimse emri yerine getirmek üzere kılını kıpırdatmadı. Dışarıda bir gece tatbikatı yürütülüyordu; içeridekiler ise manevralara gırtlaklarının tüm gücüyle savaş naraları patlatarak katılmaktaydılar. Çarpışma devam ediyor, motor gürültüleri geliyordu; uzaklardan yorgun salvo atışları yankılanmaktaydı.

Saat dokuza doğru, Vatanen dışarı çıktı. Hava hâlâ karanlıktı, askeri harekât sona ermek üzereydi, çadır yaşamına bir son vermek gerekiyordu. Ama çadırları hemen sökmediler.

İyi ki öyle, çünkü Aptal Dere'deki kulübe alevler için-

deydi ve belli ki birkaç saattir yanıyordu. İçeride uyuyanlar camlar alevlerin etkisiyle karla birlikte içeri yağmaya başladığı anda uyanmışlardı. İç çamaşırları içindeki ordu komutanları, eşleriyle birlikte ahşap kulübeden dışarı çıkabilmek için itişip kakışıyorlardı, bir gürültü patırtıdır gitmekteydi. Göğe işaret fişekleri fırlatılıyor, askerlerin savaşı arka planda devam ediyordu.

Vatanen tavşanlı çantayı bir ağaç dalına asarak kulübeye doğru koştu. Çevre battaniyelere sarılmış çeşitli dillerde durumlarından sızıldanan insanlarla dolmuştu. Barakanın her yanı alevler içindeydi, yangın anlaşıldığı kadarıyla çatısı çökmüş mutfaktan başlamıştı.

Genelkurmay mensubu general bu kargaşanın ortasında çoraplı ayaklarıyla emirler yağdırıyordu. General iki de bir ayak değiştirmek zorundaydı, çünkü kar çoraplarının üstünde eriyordu; üniforma pantolonunu giymişti, ama üzerinde ceketi yoktu. Ama yine de herkes onun general olduğunu biliyordu.

İçlerinde kadınların da olduğu birkaç kişi daha kulübeden dışarı fırladılar. Panik ve bağrışmalar zirvedeydi. Vatanen içlerinden birkaçını tanıdı, özellikle bir tanesini: İsveçli hanımı dumanların arasından donmuş karın aydınlığına doğru taşıyorlardı. Çıplaktı, acı acı ağlıyordu, yangının parıltıları arasında bir gölge oyunu karakterine benziyordu, çok güzeldi, iki askerin arasında karların üzerinde yürüyordu. Neden sonra üzerine bir battaniye attılar. Tüm kulübe tutuşmuştu, askerler küreklerle pencerelerden içeri kar atıyorlardı, biri yaklaşmanın olanaksız olduğunu söyledi, ısıdan miğferleri başlarına yapışacaktı.

Alevlerin açık alanda duran helikoptere sıçrama tehlikesine karşı general bağırmaya koyuldu: Onu oradan uzaklaştırmak gerekiyor, pilotlar nerede? Çıplak bir adam helikoptere koştu, aracın gövdesi ellerini yakmakla birlikte tırmanmayı başardı, camı indirip seslendi:

"Çok soğuk, hemen hareket ettiremeyiz."

Adamın çıplak gövdesi camdan sarkıyor, alevler içindeki

küttük kalıntılarından sıçrayan kıvılcımlar, fırtınada kalmış çam kozalakları gibi kızgın saca çarpıyorlardı. Cam, generalin bağırtısı üzerine hemen kapandı:

"Havalan, derhal!"

Kendisi de yarı giyinik durumdaki bakanlık görevlisi dört bir yana koşturuyor, askerlerden yelek ve ayakkabılarını istiyordu; adam kısa sürede bir kucak dolusu giysi ve postal toparlayıp battaniyelere sarınmış çıplak kadınları giydirmek üzere eriyen karların üzerine serdi. Biri postalları geçirdi ayağına, diğerinin ayağında yalnızca ordu çorapları vardı, hanımların omuzlarının üzerine parka ve içi kürklü ceketler attılar, kraliçe arılara benzemişlerdi. Ak boyunlarına ordu kamuflaj kapişonları getirdiler.

Avcı taburu altıncı bölüğü hücum durumunda olay yerine vardı, yorgun argın eriyen karların sınırında durdu; subaylardan biri emirler yağdırıyordu, ama adamlar belli belirsiz bir yarım daire düzeninde alevler arasındaki kulübenin çevresine dizilmekle yetindiler. Kayak giysileri yangın aydınlığında kızıl şavkımalarla parlıyordu, çocukların don yemiş kara yüzleri insan yüzünden başka her şeye benziyordu; açıklığın çevresine dizilmiş bir dizi genç mumyaydılar sanki. İçlerinden biri kibrit istedi, alev kayak sopalarına dayanmış duran asker çemberinde elden ele geçti.

Ağır ordu helikopteri kımıldadı. Bir motor homurtusu göğü inletti, ardından on beşer metre uzunluğundaki paller, çekiç darbesi sesleriyle kurum dolu havayı ağır ağır dövmeye koyuldu. General iki büklüm pilot kabinine doğru koşup, insanları bindirmek gerektiğini hareketlerle anlatmaya çalıştı. Dışişleri görevlisi durumu kavrayıp kadınları homurdanan helikoptere doğru götürme görevini üstlendi. Vatanen çantasını daldan alıp tavşana yatıştırıcı bir diskur çekti. Hayvan tüm bu patırtıların arasında kimbilir kaç saat bir çanta içinde ağaçta asılı kalmaktan çılgına dönmüştü.

Vatanen çantayı sırtına vurup yangın yerine döndü.

Tavşan çantanın içinde kıpırdanıyor, ama artık kaçmaya çalışmıyordu, zaten buna yeltense de çantanın kayışları onu içeride tutardı.

Dışişleri Bakanlığı görevlisi hnanımları pallerin altından helikoptere götürdü, kapı açıldı ve araca sokabilmek için kalın asker giysileri altındaki popolarından yukarı doğru itekliediler. Pilot ve yardımcısı, çırılçıplak, kapıda hanımların girmesine yardım ediyorlardı, general bir sigara yaktı, Vatanen gidip yüklemeye yardım etmeye karar verdi. Araca atlayıp uçuş komutanı kendisine "Artık gitmek gerekiyor. Bir kişi daha alamayız. Kapıyı kapatın çavuş" emrini verene dek tırmanmak isteyenlere yardımcı oldu.

Çavuş!

Vatanen yere atlamak istedi, ama çıplak telsizci kolunu sıkı sıkı kavrayıp kapıları kapadı, kulaklıklarını başına geçirdi.

"OH 226, OH 226... Sodankyla askeri hastanesi yönünde kalkışa geçiyoruz, tamam."

Helikopterin camları buğulanmıştı, ama Vatanen camları elinin tersiyle sildiğinde, ağır pallerin giderek hızlanan daireler çizdiğini görebildi. Bu yeni rüzgâr ocağı alevlendirdi. Kulübeden on metre boyunda alevler yükseliyordu, helikopterin rüzgârı yığılı duran kütüklerin de alev almasına yol açtı, solgun sabahı bir Bengal yangını gibi aydınlatıyordu. Ardından araç yükselmeye başladı.

Yerdeki general pilot kabinine bir meydan görevlisi gibi işaretler yapıyor, kollarını bir kapatıyor, bir açıyordu. İnsanlar geri kaçıldılar, aracın içindekilerin kulakları, motor gürültüsünden sağır olmuştu. Generalin sulueti hızla küçüldü, alevler içindeki kulübe de öyle, araç göğe yükseldi, az sonra ufukta parlayan güneşi görüyorlardı.

Ama ne manzara!

Vatanen sırt çantasını aldı, önüne yerleştirdi, tavşanın burnunu cama yasladı ve ona görkemli manzarayı gösterdi:

"Bak küçük, bak."

Tavşan baktı, iç geçirdi, ardından sahibinin göğsüne

yaslandı, çantanın içindeki ayakları kımıldadı, büküldü, dölüt pozisyonuna geçti, uyuyakaldı.

Birden helikopterin içinde çiğ bir ışık yandı. Kumanda postunun kapısı açıldı, kabine çıplak bir adam girdi ve konuştu:

"Sodankyla yönünde uçuyoruz, uçuş süremiz on iki dakikadır, biraz sakin olmanızı istiyorum. Bir de... bana biri bir giysi verebilirse..."

Rastgele bir şeyler verdiler; bu arada yine rastgele helikoptere bindirilmiş olan yirmi kadar insan ortalığa bakınıyor, pencerelerden dışarıyı izliyorlardı. Vatanen tam karşısında, bitkin halde iki kadın arasına sıkışmış oturan Dışişleri Bakanlığı görevlisini gördü. Görevli karşısında kimin oturduğunu görünce alçak sesle ve acı dolu bir tonla konuştu:

"Siz, siz de buradasınız... Tahmin etmeliydim."

Adamın ayakkabıları yoktu, çıplak ayakları donmuştu. Vatanen pabuçlarını çıkartıp adama uzattı:

"Alın şunları, haydi alın."

Görevlinin yanında oturan Amerikan ordusunun temsilcisinin eşi tavşanı gördü, parmağıyla işaret ederken, şen bir sesle haykırdı:

"Ne sevimli yaratık! Yine bizimle. Okşayabilirim onu!"

Helikopter burnunu neredeyse doğrudan güneşe doğrultmuştu,altında bir kar çölü uzanıyordu, insan boynunu uzattığında Sompio tarafındaki kalın dumanları hâlâ görebilirdi. Issız ve titreşen düzlükler geride kaldı, Dar Boğaz üzerinden uçuyorlardı şimdi, Vatanen ayı avının izlerini geçti. Sodankyla yakınlarında, çok aşağılarda uzun süredir koşmakta olan bir koşucuyu görür gibi oldu, izleri bir fare izini andırıyordu, ama izlerin sahibi kara renkliydi, şimdi güneydoğu yönünde kaçıyordu. Vatanen gözleri yaşarıncaya dek yoğun bir dikkatle izledi koşucuyu ve onun Dar-Boğaz'daki ayı olduğuna karar verdi. Başka türlü olamazdı.

Vatanen bir şey söylemedi, yaşaran gözlerini sildi, tavşanı okşadı. Sodankyla'nın dumanları gözüküyordu.

XVIII.HELSİNKİ'DE

Helikopter Sodankyla askeri hastahanesinin avlusuna indi. Eğreti giysiler içinde bir diplomat grubunun karlı avluya inişi, gerçekten de görülecek bir manzaraydı. Doktor onları karşılayarak Vatanen dahil her birinin elini ayrı ayrı sıktı. Hepsini küçük hastaneye sokarak muayeneden geçirdiler.

Araçtan en son çıplak pilot indi. Önce helikopterin arkasına sığındı; latif cins mensuplarının çoğunun hastaneye girdiğini görünce de en yakın hangara doğru bir koşu kopardı. Doktor ona giysiler gönderdi, durumu kurtarmışlardı.

Vatanen çantası ve tavşanla birlikte bekleme salonuna yerleşmişti. Buraya çeşitli sivil giysiler, ayakkabılar, iç çamaşırları getirdiler. Manermaa mağazalar zincirinin dağıtım kamyonetlerinden birinden çıkmışlardı. Odanın ortasında yerde duran yığından herkes istediğini seçip deneyebiliyordu.

Bakanlık görevlisi ayaklarına uyan bir çift ayakkabı seçerek, teşekkürlerle Vatanen'e pabuçlarını geri verdi.

Vatanen ayakkabıları ayağında bekleme salonundan çıktı, mağazalar zincirinin kamyonuyla kent merkezine geldi. Şoför haberi radyodan duymuştu; o kadar çok soru soru-

yordu ki, Vatanen'e bir yorgunluk çöktü.

Şu son günlerde başına yeterince iş gelmişti. Kendine bir otel buldu, odasına çıktı ve Sompio ren geyiği yetiştiricileri kooperatifi sorumlusuna telefon açtı:

"Umarım Boğaz'daki kulübe yanmamıştır" diye sordu adam.

"Hayır. Dinle, kulübenin onarım parasını bana öde, sanırım buradan bir süre ayrılacağım. Sompio tarafları fazlaca hareketliydi."

"Seni anlıyorum. Tamam, hesaplaşacağız."

Tavşan iyi gözükmüyordu. Bitkin bir şekilde çantanın içinde yatıyordu; Vatanen odanın orta yerine bıraktığında gevşekçe yatağa sıçrayıp gözlerini kapadı.

Vatanen, Sodankyla veterinerini arayıp tavşanın neyi olabileceğini sordu. Doktor gelip hayvanı muayene etti, ama bir şey söyleyemedi.

"Bu yabanıl hayvanlarda sıkça görülen bir durumdur. Doğadan ayrıldıklarında belirli bir neden olmadan ölebilirler. Bir şeylerin yapılabileceği tek yer, Ulusal Veterinerlik Araştırmaları Ensitüsü. Orada ona tahliller yaparlar, dahası, isterlerse, zaten zavallı bir tavşan için oraya gidemezsiniz, değil mi? Hem özel kişiler hesabına tedavi etmezler orada."

Ama tavşanın durumu öylesine kötüydü ki, Vatanen onu tedavi ettirmek için elinden geleni yapmaya karar verdi. Dar Boğaz'daki kulübede kalan kayak ve diğer malzemelerini ren geyiği yetiştiricilerine sattı, bir taksiyle Rovaniemi'ye gidip Helsinki'ye ilk uçağa bindi. Seutula Havaalanı'nda bir taksi tutup Ulusal Veterinerlik Araştırmaları Enstitüsü'ne gitmesini söyledi.

Vatanen kimse kendisine en ufak bir dikkat göstermeden Enstitü'nün koridorlarını geçti, uzun zamandır ilk kez, kollarının arasında bir tavşanla dolaştığı için yüzüne tuhaf tuhaf bakılmayan bir yerdeydi.

Profesörün bürosunu kolaylıkla buldu, kapının pervazındaki düğmeye basıp, yeşil ışık yandığında kucağında tav-

şanla birlikte içeri girdi.

Masanın ardında, kâğıtlar arasında, beyaz gömlekli, oldukça pasaklı görünümlü bir adam oturuyordu; adam ayağa kalkıp Vatanen'in elini sıktı, ardından oturması için yer gösterdi.

Vatanen yardıma gereksinimi olduğunu, daha doğrusu hasta tavşanının yardıma gereksinimi olduğunu açıkladı.

"Bakalım şu tavşana, nesi varmış?" dedi profesör hayvanı kucağına alırken. "Sanırım bir çeşit parazit kapmış. Yabancılarla temas etmiş, ya da iyi yıkanmamış sebze yemiş olabilir mi?"

"Mümkündür."

"Kanını alıp bir bakalım."

Adam sarı bir kâğıt üzerine bir reçete yazdı, Vatanen'e uzatırken:

"Evo'dan geliyor, değil mi?" dedi.

Vatanen başını salladı.

Reçeteyi laboratuara götürdü, kâğıdı uzattığı laborant birkaç enjektör çıkararak titreyen tavşandan iki–üç kez kan aldı. Adam sonuçların iki saat içinde hazır olacağını bildirdi.

Vatanen ara zamanda tavşanı tahlil sonuçlarını beklemek üzere enstitüde bırakarak yemeğe çıktı. İki saat sonra ellerinde yalnızca tavşan değil, sabahkinden daha çok kâğıt vardı. Kâğıtlarla profesörün bürosuna döndü; adam bağırsaklarla ilgili bir sorun olduğunu bildirdi. "İki iğneyle sorunu çözümleyeceğiz; size bir fiş yazacağım, Evo'ya götürebilirsiniz."

Tavşan aşılandı, Vatanen'e de atılabilir birkaç ampul verildi.

"Ve işte bir gün daha bitti," dedi profesör gömleğini çıkartırken. Saat on yediydi.

"Kente dönüyorum; eğer yayaysanız sizi arabayla götürebilirim" dedi pasaklı profesör, cana yakın bir tavırla. Vatanen arabaya bindi, profesör merkeze doğru sürmeye koyuldu otomobilini.

"İçme suyu verin, ama iki gün yiyecek bir şey vermeyin. Ondan sonra normal besinine başlarsınız. Kurtulacaktır. Sizi doğrudan trene götüreyim; trenle geldiniz, değil mi?"

Vatanen boş bulundu:

"Hayır, uçakla geldim."

Profesör bir an şaşkınlığa uğradı, ardından gülerek konuştu:

"Ama Evo Ekoetoloji Enstitüsü'nden buraya uçakla gelinemez ki."

"Ben de Rovaniemi'den geliyorum; ondan önce de Sodankyla'daydım."

"Şu halde Evo'yla hiçbir ilişkiniz yok mu?" diye sordu adam, şaşkınlıkla. "Ama olamaz..."

Vatanen öyküsünü anlatmaya girişti. Tavşanın aslen güneyli olduğunu, Heinola'dan geldiğini bildirdi. Ardından tavşanla birlikte Nilsi Ranua, Posio, Rovaniemi, Sodankyla, Sompio, Rovaniemi'ye dönüş ve en sonunda burası olmak üzere tüm Finlandiya'yı dolaştığını anlattı. Profesör arabasını Mantoir Caddesi'nde kaldırıma yanaştırmış, inanmaz bir havayla ve zaman zaman bir "olamaz!" ünlemi koyvererek Vatanen'in anlattıklarını dinliyordu.

Vatanen öyküsünü tamamladığında profesör etkileyici bir vurguyla açıkladı: "Dostum, şu anlattıklarınızın bir sözcüğüne bile inanamam. Yine de güzel bir öykü. Ama benzeri öyküler anlatmak ihtiyacında oluşunuzu yadırgadım doğrusu. Şimdi enstitüye dönün. Yarın sizi arayacağım."

"Çok iyi, eğer bana inanmıyorsanız, arayın. Bu öyküler de o denli önemli değil."

Sokos mağazasının köşesinde yorgun bir ren geyiği kızağını sürmeye uıraşıyor, yaşlı bir Noel Baba sabosuyla ona tekmeler savuruyordu; hayvanın gözleri, kuşkusuz acıdan, kapanmıştı. Ren geyiğinin çevresinde çocuklar toplanmışlar, şamata kopartıyorlar, yorgun anneler çocuklara bağırıyordu: "Jari, Jari, sırtına çıkma, haydi gel, Jari duymuyor

musun?"

Vatanen birden kendini çok kötü hissetti. Profesörden buradan ayrılmalarını istedi, araba hareket etti.

Garda profesör,

"Hayır, gerçekten bu hayvanı benim alakoymam gerekiyor. Olacak şey değil; Evo'da bu tavşanı buraya getirme görevini size hangi deli verdi? En iyisi sz yalnız dönün, ben yarın tavşanı biriyle gönderirim; geceyi bende geçirebilir."

Vatanen, Evo Ekoetoloji Enstitüsü'yle gerçekten bir ilgisi olmadığını yineledi.

"Bana inanın, bu şaka değil", dedi profesör tavşanı çekiştirirken. Boudin Evi önünde duran araba trafiği tıkamıştı.

Vatanen tavşanı sıkıca tuttu. Durum şu bildik tebeşir dairesi öyküsünü anımsatıyordu: Kadınlar çocuğu çekiştiriyor, en güçlü çeken kazanıyordu; oysa çocuk gerçekte bırakana aitti. Vatanen bıraktı, ama dedi ki:

"Aklıma bir çözüm geliyor. Sodankyla'daki veterinere bir telefon edin, bana inanacaksınız. Telefonun parasını ben ödeyeceğim."

Profesör bir an düşündü:

"Neden olmasın. Kruununhaka mahallesinde oturuyorum, benden telefon ederiz. Size inanmıyorum, ama bu tavşanın bir şaka konusu olmadığını göreceksiniz. Hayvanları severim evladım; onları önüne gelene teslim etmemek gerekir."

"Ve üzerlerinde deney yaparsınız."

"O, bilim için. Hem bu sizi ilgilendirmez. bu benim işim."

Telefon ettiler. Sodankyla'lı veteriner Vatanen'in öyküsünün sabahleyin Sodankyla'da bir otel odasında yaptığı konsültasyona ilişkin olan kısmını doğruladı. Ancak adamın Helsinki'ye varmış olmasına hayret etmişti.

Profesör ahizeyi ağır ağır yerine koyarken Vatanen'e garip bakışlarla bakıyordu. Vatanen konuşmanın ne kadar tuttuğunu sordu. Profösör ona kulak asmadan:

"Öykünüzü bir kez daha dinlemek isterim" dedi. "Biraz sandviç hazırlayayım. Umarım aceleniz yoktur."

"Hayır, kesinlikle."

XIX. AKŞAMDAN KALMA

Vatanen bir halıya sarmalanmış yerde yatmakta olduğunu kavradı. Midesinde kerre bir sıvı gurulduyor, zaman zaman genzine tırmanıyordu; öylesine kusmak istiyordu ki canı. Gözlerini açmaya cesaret edemiyordu, ortalıkta hiç ses yoktu; ama biraz daha dikkatli dinleyince çeşitli sesler duydu: Uğultular, çıtırtılar, ıslıklar; bir kez daha ağzını safra doldurdu.

Vatanen hareketsiz kaldı; şimdi kımıldamaya kalkışırsa kusacağını biliyordu. Safrayı tekrar yuttu. Elini alnına götürmeye cesaret edemiyordu; ama yoklamadan orada ter damlacıklarının parıldadığını biliyordu.

Vatanen kendini korkunç kötü hissettiğini düşündü. Kalın bir dil ağzının içini dikkatle yokladı, yapış yapış bir damakla karşılaştı.

Ya kalbi? Biraz düzensiz de olsa, çalışıyor gibiydi. Kaldırımda turlayan bir bekçi gibi tembelce atıyor, bir an duruyor, ardından göğsünden fırlayacakmış, ayak parmaklarından bile duyulacakmış gibi birkaç şiddetli darbeyle çarpıyor, sonra yine durup bekliyor, ardından o tembelce işleyişine yeniden koyuluyordu. Vatanen halının kenarına takılmış olmalıydı, döşeme sallanıyor, boynundan aşağıya ter damlacıkları süzülüyordu; birden sıcaktan bunaldığını

hissetti; halı tere batmış bedenine dayanılmaz bir ağırlıkla yüklenmişti.

Gözlerimi ya da tek gözümü açabilseydim, diye düşündü Vatanen, ama ikisini de açmadı. Bunu düşünmek bile yeterince korkutucuydu. Biraz daha uyumaya çalışmak gerekiyordu, belki ölene dek uyuyabilirdi. Yoksa gerçekte ölmüş müydü? Bu düşünce onu güldürdü, ama neşesi ağzını dolduran ve cesaretle yeniden yutması gereken safrayla birlikte yok oldu.

Vatanen gerçekliği yakalamaya çalıştı. Hiçbir kesin olguyu yakalayamıyordu; aklında çeşitli olasılıklar dönüyor, ama beyni bu imgeler arasından düşünce sayılabilecek bir sonuç çıkarmayı başaramıyordu.

Bu düşünce arayışı Vatanen'e eğlendirici bile gelmeye başlamıştı: İşin garip yanını anımsayamıyordu, ama son derece komik bir öykü vardı işin içinde. Ama bu garip neşeyi araştırırken, o yerini hemen kopkoyu bir umutsuzluğa bırakıyor ve bu neşe duygusunun temellerini sarsıyordu.

Aklında her şey kayıyor, tiftikleniyordu. Vatanen bir an yalpalayan kafasının boynundan kopmuş olabileceğini düşündü. Bu onu yeniden güldürdü, bir an, ardından unutma. Vatanen somut bir şeyler düşünmeye karar verdi.

Örneğin, hangi mevsimdeydi? İyi bir soruydu bu; yeterince mesafeli ama aynı zamanda pratik yararı olan bir soru, şu halde, mevsim neydi? Çok sıkı düşünürse acaba anımsayabilir miydi?

Farkına varmadan gözlerini açmıştı. Bu mevsim sorununa aklını öylesine takmıştı ki, az önce ürktüğü şeyi, fazla zararlı bir sonuçla karşılaşmadan başarabilmişti. Çapaklı gözleri, duvarda tavana yakın bir yere takıldı: Sekiz kareli büyük bir pencere, daha altta dört küçük ve tepeleri yuvarlak iki büyükçe pencere daha; ortalık çok aydınlıktı, gözlerini yeniden kapatmak zorunda kaldı. Gözkapaklarım bir denizaltı çanının duvarlarına benziyor, diye düşündü Vatanen; ve yeniden mevsim sorununa dönmeyi kararlaştırdı.

İlkbahar? İlginçti ve bildik geliyordu. Ama neden sonbahar ya da ocak ayı olmasın... hayır, ocak olamazdı, beyninde hiçbir yankı yapmıyordu. Yaz da değil. Yaz ona bir tavşan yavrusunu düşündürdü, yavru tavşan tavşanı, onun tavşanı... tavşan da sonbaharı getiriyordu aklına. Sonbahar Noel'i hatırlattı; şimdi ilkbaharda olmalıyız, diye düşündü. Martta, kuşkusuz.

Ama daha yakından düşününce mart da uymuyordu; daha çok kış sonu olmalıydı.

Midesi yeniden bulandı. Vatanen tiksindirici sıvıya karşı dişlerini sıktı, halıdan kurtuldu, yerde iki kişinin daha uyuduğunu gördü, banyo kapısının karşısında olduğunu fark etti ve o yana doğru seğirtti.

Vatanen paralayıcı öğürtülerle midesindekileri lavaboya boşalttı, ağzı salyayla dolmuş, gözleri dışarı uğramıştı; barsakları bir inek plasentası kadar sertleşmiş gibiydi ve açık ağzından fırayacaktı neredeyse, ama öyle bir şey olmadı; yüreğinin gümbürtüsü başını döndürüyordu.

Ve birden tüm rahatsızlığı geçti, organizmasının yıkılmaz gücünün kesinliğini hissetti yeniden, serin bir duş gibi. Koyu kırmızı bakışlarını banyodaki aynaya çevirerek görüntüsünü incelemeye koyuldu.

Renkli bir pornografi dergisinden kopartılmışa benziyordu.

Yüzündeki teri yıkadı, yarı beline dek soyunarak koltuk altlarını soğuk suya batırdığı bir havluyla sildi; cebinde bir tarak buldu, saçlarından geçirdi, tarağın dişleri arasında kalın bir saç tutamı kalmıştı; soğuktan uyuşmuş parmaklarıyla tarağı temizlemeye kalkıştı, elinde bir avuç tarak dişi kaldı, her şeyi tuvalete attı, birkaç kez ağzını çalkaladı ve bütün izleri kanalizasyon şebekesinde yok etti. Banyonun kapısını açıp yeniden odaya girerken, şaşırtıcı bir netlikle kim olduğunu, Noel'de olduklarını anımsadı; ama daha yakındaki olaylar biraz belirsiz kalıyordu

Oda küçük, ama düzenliydi. Belli ki bir dişçi muayenehanesiydi; krome iskemleler ve dişçi aygıtları aydınlık

güneşin altında parıldıyordu. Vatanen duvara bitişik bir sıraya oturdu, elini çenesine dayayıp kendisi gibi bu alışılmadık yere sığınmış olan öbür iki kişiye bakmaya koyuldu.

Kişilerden biri, genç bir kadın, öbürü olgun yaşlarda bir adamdı. Uyanmışlar ve yatak olarak kullandıkları divan yastıklarını duvara dayamışlardı. Vatanen onları selamladı, her ikisi de bir yandan az biraz tanış, diğer yandan da tümüyle yabancı geliyordu. Vatanen nerede olduklarını, kim olduklarını bu ikisine sormaya cesaret edemedi. Her şey zamanla açıklığa kavuşacaktır, dedi kendi kendine.

Kız, daha doğrusu olgun yaştaki kadın, artık gidebilmesi için şoföre parasını ödemeleri gerektiğini söyledi: Dört yüz seksen mark. Vatanen arka cebini yokladı, cüzdan yoktu. Kız çantasının diplerinden çıkartıp Vatanen'e uzattı. Cüzdanda iri bir para tomarı vardı, iki bin mark kadar olmalıydı. Vatanen beş yüz sayıp kıza verdi. Kız parayı adama uzattı, adam teşekkür ederek cebinden yirmi mark çıkardı. Şu halde adam taksi şoförü olmalı, diye düşündü Vatanen.

"Peki, iyi günler" dedi adam çıkarken. "Dehşetli bir serüvendi bu; selam!"

"Al şunları." Kız çantasından çıkardığı kırmızı renkli vitamin tabletlerini Vatanen'e uzatıyordu. "İyi gelir; öylece yut."

Vatanen sonunda tavşanın nerede olduğunu sormayı başardı.

"İyidir, Helsinki'de bir profun evinde kalıyor. Noel'den önce oraya bıraktık, yılbaşına kadar orada kalabilecek."

"Noel'den önce mi? Noel geçti mi?"

"Tabii. Anımsamıyor musun?"

"Belleğimde bazı boşluklar var. Biraz içtim sanırım."

"Pek az sayılmaz" dedi sakince kız."

"Bana da öyle geliyor. Sen kimsin?"

"Leila. En azından bunu, anımsayabilirdin."

Leila adı Vatanen'e bir şeyler çağrıştırıyordu... Tabii, bu kadın Leila'ydı. Ama hangi Leila? Vatanen sormaya cesa-

ret edemedi.

"Tabii anımsıyorum, kızma. Ama öylesine akşamdan kalmayım ki belleğim kaymaya uğruyor. Birkaç gündür haddinden fazla içiyor olmalıyım, buna da alışık değilim."

"Etil zehirlenmesine uğradın, buna bir son vermek gerekir."

Vatanen dehşetli utandı. Kadının son derece açık ve dürüst görünen bakışlarından gözlerini kaçırdı; tam bu sırada aklına yeni bir fikir geldi.

"Bir bara gidip birer soğuk bira içsek?"

Kız kabul etti, dışarı çıktılar.

Helezon şeklinde bir merdivenden üç kat, altı sahanlık indiler. Vatanen dönen korkuluğa tutunuyordu; basamaklar gözlerinin önünde dans etmekteydi, kız öbür yanından destek oluyordu.

Dışarıda pırıl pırıl bir güneş, donuk gökyüzünü aydınlatmaktaydı. Sokaklar gözleri yakan taze, parlak bir karla kaplıydı, ama temiz hava insana güç veriyordu. Vatanen gözlerini avucuyla korurken,

"Semenderler inlerinden çıkıyor" diye mırıldandı.

"Ne dedin?" diye sordu kız, ama Vatanen, "Hiç, diye yanıtladı. Beni bir yere götür."

Kadın, Vatanen'i kent sokaklarında dolaştırmaya başladı. Adam evlere, arabalara bakıyor, çevreyi tanımaya çalışıyordu. Vallila'mıydı? Katajanokka? Kruununhaka olmadığı kesindi. Bir nehre vardılar. Porvoo? Hayır Porvoo olamazdı, Vatanen orayı iyi tanırdı.

Vatanen ürkekçe gelip geçenlere bakıyordu, birinin kendisiyle konuşup nerede olduklarını söylemesini, Vatanen'i harita üzerindeki yerine oturtmasını beklediğini kavradı.

Bir köprüyü geçerek öbür kıyıda istediklerini buldular; küçük bir lokanta. Şık bir mahalleydi, Vatanen sabahın bu saatinde açık olmasına şaşırdı. Kuşkularını kadına da açınca o, akşamüstü olduğunu bildirdi; başın gerçekten de omuzlarının üzerinde değil.

Vatanen menüyü boş bakışlarla inceliyor, yiyecek bir

şeyler istemeye cesaret edemiyordu. Kız köpüklü bir birayla kendisi için meyve suyu istedi. Vatanen buz gibi birayı dikkatli yudumlarla içti; koku yeniden midesini bulandırdı, evet, tırmanıyordu, ilk yudum midesini altüst etmişti. Ne olacağını görmek için eklemek gerekiyordu.

Kız Vatanen'in sessiz mücadelesini izliyordu.

Az sonra akşamdan kalma hali etkisini yitirdi, Vatanen bira sayesinde bir şeyler yiyebildi, yepyeni bir adam, yepyeni bir Vatanen olmuştu.

Bir şeyler anımsamaya başladı, tavşanı Kruununhaka'da profesöre bırakıp, altı aylık perhizden sonra bir kadeh içmeye gittiğini anımsadı. Gerçekten de iyi içmişti, hem keyifle, hem de miktar olarak. Anıları bu sarhoşluğun başlarında kesiliyordu; olaylar ancak kızın öyküyü genel hatlarıyla anlatmasıyla biraz açıklığa kavuşabildi.

Kızın anlatısı Vatanen'in yolculuğu gibi uzun ve dolambaçlıydı... Sekiz gün sürmüş ve Güney Finlandiya'nın çeşitli kasabalarında kıvrıla kıvrıla uzanmıştı. Vatanen çok, çok şeyler yapmıştı.

Vatanen nerede oldukları konusunda bir soru yöneltti kıza.

"Turku'da" dedi kız.

"İşe bak, tanıyamadım, dedi Vatanen. Köprü yabancı gelmedi, daha önce buraya pek çok kez gelmiştim, güneş gözümü köreltmiş olmalı."

Kızın anlatısı boyunca serüven parça parça biçimlenmeye başladı. Vatanen Helsinki'de iki gün boyunca bolca sarhoş olmuş, bir kavgaya karışmış, karakola götürülmüş ama hemen serbest bırakılmış, o sırada bu kızla tanışıp Kerava'ya gitmişlerdi. Burada da başından az şey geçmemişti; hatta bir keresinde tren altında kalmış, raylar üzerinde yirmi metre kadar sürüklenmişti; trenin önünden yara berelerle çekip alabilmişlerdi onu.

Kerava'da bir bisiklet satın alıp –bir sarhoş dalaşı üzerine– çılgınca Riihimaki'ye doğru sürmeye koyulmuştu, kız onu taksiyle izlemekteydi. Ama Vatanen Riihimaki'ye bi-

sikletle varamamış, çünkü devriye arabasıyla yolda gezen bir polis karışmıştı işe. Bisikleti taksinin arka bagajına yerleştirip Riihimaki'ye böyle gitmişler, burada bisikleti bir dilim ekmek parasına satıp bu parayla piyango bileti almışlardı. Vatanen piyangodan bir stereo set, deri bir evrak çantası, bir kalem hokkası, kol düğmeleri, çok sayıda dolmakalem ve üç deri ajanda kazanmış, Riihimaki'de bunları parayla değiştirmiş ve aklına Turenki otobüsüne binmeyi koymuş, öyle de yapmışlardı.

Turenki'de geceyi bir çiftlikte geçirmişler, Vatanen Noel gecesine dek üç gün boyunca tüm köyün dikkatini üzerinde toplamış ve tüm bu süre içinde içki içip edepsizce bir neşeyle ama kıza göre fiziksel olduğu kadar entelektüel bakımdan da tüketici bir tarzda sürmüştü.

Turenki'den, Noel'i kutlamak üzere Janakkala'ya, kızın ailesinin evine gitmişler, Vatanen tüm aile bireylerine güzel armağanlar almıştı; anne için bir barometre, baba için bir pipo dizisi, kızkardeş için bir bilezik, en küçük için de bir ksilofon. Noel akşamı Vatanen pek çekici davranmış, tüm aile anlattıklarını ilgiyle dinlemiş, kızın babası çekmeceden en iyi konyağını çıkartmış, birlikte içmişlerdi. Vatanen o gece büyük konuşmalar yapmış ve Leila'nın annesini bağrına basmıştı, kimse buna karşı çıkmamıştı.

Noel gecesi, sözüm ona hastaneye gitmek üzere Janakkala'yı apansız terk etmişler, ama hastaneye gitmemişler, onun yerine Vatanen'in canı bu Noel gecesi denize girmek istediği için Tammisaari'ye gitmek üzere bir taksiye binmişlerdi. Ama oraya da varamayıp, Noel gecesini bir takside geçirmişlerdi, bu da yüklüce bir meblağ tutmuştu tabii.

Hanko ve Salo'ya da gitmişlerdi, ama buralarda olağanüstü bir şey olmamıştı. Şimdiyse Turku'daydılar; Vatanen kente geceyarısı varmış ve telefon rehberindeki bütün dişçileri arayıp randevu istemişti; içlerinden biri bunu kabul etmişti. Hanko'lu taksi şoförü de geceyi Turku'da geçirmek durumunda kalmıştı. Kız serüvenlerin sonuna

geldiğinde, Vatanen biraz şaşırmıştı:

"Peki, bütün bu olanlara sen nasıl dayanabildin?"

"Ama Noel tatilindeyim ben, sevgilim."

Sevgilim? Vatanen kıza yeni bir gözle baktı, yüreği yeni bir ilgiyle kabardı. Aralarında herhangi bir ilişki olmuş muydu? Nasıl?

Kız gerçekten de baştan çıkartıcıydı; buna söylenecek hiçbir şey yok. Ama işin karanlık yanı da buydu ya: Böylesine güzel bir kadın nasıl olmuş da bu aptallıkları, bu ahmaklıkları günler boyu çekebilmişti? Vatanen iç bulandırıcı bir sarhoşlukla kızı baştan çıkarma suçu mu işlemişti? Buna inanamıyordu, çünkü bu kısa anlatıya göre her adımda iğrenç bir biçimde davranmıştı.

Öte yandan kız besbelli, nişanlıydı. Parmağında Vatanen'in benzerini hiçbir kadına, hele böyle birine asla sunamayacağı ucuz bir yüzük parlıyordu. Vatanen yol arkadaşıyla aralarında belki güzel bir şeylerin geçebileceğini tasarlamıştı, ama şu aptal yüzük bu umudu ruhundan kovaladı.

Vatanen birden kendini çok yalnız hissetti; tavşan bile Helsinki'deydi. Onu birden çok özledi.

Kızın yüzüğüne bakarken, "Gidip tavşanı bulmalı" diye iç geçirdi. "Nişanlısın, kusura bakma, ama ne feci bir yüzük o."

Yine gürültüyle göğüs geçirdi.

"Bil bakalım kiminle" dedi kız ciddi bir havayla Vatanen'i süzerken.

"Ah! Herhalde herhangi bir genç ve dinamik işadamıyladır; kusura bakma ama beni ilgilendirmiyor."

"Hayır. Bir kez daha tahmin et."

"Asıl sen benim kiminle nişanlı olduğumu tahmin et" diye sözü çevirdi Vatanen.

"Ben biliyorum" dedi kız. "Haydi, tahmin et."

"Çok yorucu"dedi Vatanen."Eşyalarımızı toplayıp buradan gidelim; gara telefon edip tren saatlerini öğrenir misin? Ne olur yap, ben çok yorgunum."

"O zaman ben söyleyeyim."dedi kız."Benimle nişanlısın."

Vatanen kadının söylediklerini sözcüğü sözcüğüne duydu, ama kavramadı. Doğrudan kadının gözlerine baktı, masa örtüsüne baktı, pencereye baktı, lokantanın tavanına baktı, derken masanın yakınlarındaki garson kıza baktı. Kıza her ne olursa olsun, kendilerine iki bardak bir şey getirmesini söylemeyi başardı.

Garson kız, aynı şeyleri getirdi, sessizce içmeye koyuldular.

"Bu, doğru mu?" diye sordu uzunca bir anın sonunda Vatanen.

Kız öyle olduğunu söyledi. Vatanen, Kerava'da kendisine evlenme teklif etmiş, o da Turenki'de kabul etmişti. Yüzüğü Hanko'da almışlardı. Dükkânlar kapalıydı, bu nedenle daha iyisini bulamamışlardı, bunu da Hanko'daki taksi şoförünün on bir yaşındaki kızı satmıştı. Nikel, demişti kız, dore nikel.

"Ah!"

"Evet."

"Eee, evleniyor muyuz?" diye sordu, Vatanen.

"Birkaç gündür bunu tekrar edip duruyorsun, anlaştık."

Durum Vatanen için yeniydi. Tavşan kaybolmuş, ama yerini bir kadın almıştı. Leila... Genç güzel bir kadın. Vatanen'in yüreğini bir sevinç ve güç kapladı: Bir kadın, bir kadın girmişti hayatına. Genç, sağlıklı, canlı! Kadını daha dikkatli inceledi.

Bakımlıydı, uzun parmaklı, güzel elleri vardı. Vatanen onları, görmek için kendi elleri arasına alıp sıktı. İyi, çok iyi. Yüzü hoştu, mükemmel bir burun, gri– mavi gözler, makyajı yok, uzun kirpikli... İyi. Ağzı iriydi. İyi, iyi. Dişleri sağlıklı.

"Bana günlük gazete bulabilir misin?" dedi Vatanen. Gazeteye hiç ihtiyacı yoktu, ama kadının yerinden kıpırdamasını, masadan kalkıp yürümesini istiyordu; böylelikle silüetini görecekti. Kız iskemlesinden kalktı, bu kalkış Vatanen'in hoşuna gitti, zarifçe döndüğünde saçları masanın üzerinde dansetti.

Şu ana kadar her şey mükemmeldi.

Kadın lokantayı geçerek gazete satıcısına dek yürüdü. Silüetinin de güzel olduğu hemen görülüyordu. Vatanen, yorgun yüreği büyük bir sevinçle dolu; kız masaya doğru gelirken dikkatini kalçalarına çevirdi; bir düşler firkateyni gibi salınıyordu. Güzel! Nefis!

Vatanen gazeteleri okumadı, hatta onları elinin tersiyle itip kızın ellerini avuçlarına aldı.

"Ben evliyim."

"Eh, evliyken nişanlandın işte." dedi kız. Tedirgin olmuşa benzemiyordu.

"Biliyor muydun?"

"Hakkında her şeyi biliyorum. Sekiz gün boyunca seni dinledim. Seni ne kadar iyi tanıdığımı tahmin edemezsin; bir gün evleneceğimize ve benimle oturmaya geleceğine eminim."

"Ya karım boşanmaya razı olmazsa", diye kaygılandı karısını iyi tanıyan Vatanen.

"Razı olacaktır. Ben avukatım, dedi kız. Ama başlangıç için bana bir vekaletname vermelisin; çünkü Helsinki'de Milli Gençlik'in sekreterine bir hayli sert davrandın. Bu işle uğraşacağım; sanırım ilk sefer için seni mahkûm etmezler."

XX. AŞAĞILANMA

Vatanen kendini çamurlu kara attı. Yakınlardan bir el tüfek sesi geldi, ardından bir el daha. Saçmalar köknarın dalları arasında dağıldı; Vatanen kımıldamaya cesaret edemiyordu. Aşağıdan sarhoşların sağır, öfkeli konuşmaları duyuluyordu.

"Allah kahretsin, sıyırdı."

"Tam enseleyecektik."

Adamların konuşması uzaklaştı; ama Vatanen hemen yattığı yerden doğrulup kaçmaya cesaret edemedi.

İşler kötü gidiyordu. Tavşan peşinde iki iri çoban köpeği Karjalohja ormanında can havliyle koşuyor, Vatanen de, bir yamaca sinmiş korkudan titriyordu.

Başlarını bu belaya nasıl sarmışlardı?

Vatanen yeni yıl için Leila'yla birlikte Turku'dan Helsinki'ye gelmişti. Kadın kutlamalardan sonra işine döndü. Vatanen ona boş bir kâğıt imzalayıp vermiş ve Karjalohja'da bir villanın onarım işini alana dek birkaç hafta onun evinde kalmıştı. Ardından da tavşanla birlikte bu eve yerleşti. Duvarları kaplanacak bir oda ve içeriden onarılacak bir saunası vardı. Kış için mükemmel bir iş.

Avlardan şubattı. Bir gece önce komşu villaya şamatacı, bir grup gelmişti. Saunayı ısıtmışlar, ardındanda

bütün gece alem yapmışlardı. Erkekler ve kadınlar donmuş gölün üstünde çırılçıplak koşturmuşlar ve içlerinden en sarhoşları uzanıp buz üzerinde kaymışlardı. Komşu evin önünde araba gürültüleri sabaha dek kesilmemiş, ışıklar bütün gece sönmemişti. Kuşkusuz durmadan daha fazla alkol almaya ya da yeni konuklar getirmeye çıkıyorlardı. Terasta komünizmin Finlandiya ve bütün hür dünya için ne büyük tehlike olduğu konuşuluyordu. Dövüşmüşlerdi de.

Vatanen bütün gece gözünü kıprmamıştı, tavşan da sinirliydi. Otomobil farları bütün gece odasının duvar ve tavanına yansımıştı; durum son derece sıkıcıydı. Komşudaki âlem ancak sabah beşe doğru son buldu, patırdı biraz kesildi.

Yandaki ev öğleye doğru uyanmaya başladı. Kafası dumanlılar takımı, saunayı ısıtmak gerektiğini, güne başka türlü başlayamayacaklarını kararlaştırdılar. Ama tüm odunları önceki akşam ya da gece bitirmiş olmalıydılar, üstelik evde içki de kalmamıştı; biraz odun almak üzere Vatanen'in villasına iki kişi gönderdiler.

"Sauna için odun almaya geldik."

"Eğer varsa biraz da içki istiyoruz."

Vatanen'de ne odun ne de içki vardı; üstelik geceki patırtının sorumlularına herhangi bir kıyak yapmaya da hiç niyetli değildi. Mazotlu sobayı gösterip saunanın onarımda olduğunu, evde hiç odun bulunmadığını bildirdi.

"Ama dostum, mutlaka odun bulmamız gerekiyor, saunaya atmaya karar verdik. İşte sana yüz mark, haydi bize biraz odun bul, haydi koçum."

Vatanen başını salladı.

"Zor lokmasın, ha" dedi öbürü ve masanın üzerine bir yüzlük daha atarak bağırdı: "Eee, odun geliyor mu! Bu kadar paranın karşısında kafanı kaşıyacağına balkonun korkuluğunu kes; testeren vardır nasıl olsa."

Vatanen onlar için evi tahrip edemeyeceğini söyledi, ama ötekiler nuh diyor, peygamber demiyorlardı. Masanın üze-

rine bir yüzlük daha attıktan sonra artık odunu gerçekten bulması gerektiğini belirttiler. Vatanen bonknotları bir rulo yaparak kendisine en yakın duran adamın ön cebine tıkıştırdı ve çekip gitmelerini söyledi.

"Aman tanrım, ne yamuk herif bu!"

Vatanen adamları terasa itip kapıyı kapadı. Adamlar bir süre kapıyı yumrukladılar, ama Vatanen açamayınca bir tanesi teras korkuluğuna bir tekme indirdi. Diğeri de kırmak için yüklenince korkuluk yerinden sökülerek evin önüne düştü. Adamlar korkuluğu kapıp muzaffer bir edayla arazinin sınırına doğru sürüklemeye koyuldular. Vatanen yağmayı engellemek üzere dışarı koştu, ama adamlar kendi arazilerine varmışlardı bile.

"Gör bakalım, kooperatifçiler adama ne yaparlarmış," diye bağırdı adamlardan biri, aşağılayan bir tonla, Vatanen'e.

"Daha doğrusu ticaret ve sanayinin gücü bu. Paranın elde edemediğini, zor yoluyla alırız."

Vatanen kendi parselinin sınırını geçmedi. Tepesi atmış, komşu evde teras korkuluğunun parçalanıp ısıtma odunu hale getirilişini izliyordu. Sol taraflarından kalkmış bir düzine kadar sarhoş evden çıkıp gülüşmeye koyuldular; Vatanen'e hakaretler yağdırıyorlardı. Biri arabayla uzaklaştı; bir kuşatmaya yetecek kadar alkol getirmesini seslendiler arkasından.

Vatanen öfkeyle komşu parselin sınırını aştı, gözü kararmış bir durumda arsayı geçip villanın kime ait olduğunu sordu.

Odun kesiciler işlerini bıraktılar. Korkuluğu baltayla parçalayan yüzü sivilceli irikıyım adam ayağa kalktı:

"Dinle; bu villa kalantorlara ait ve daha zaman varken bir an önce buradan arabanı çeksen iyi edersin. Buranın sorumlusu benim ve şunu kafana iyice sok ki eğer bir an önce toz olmazsan çocuklara seni zorla çıkarmalarını emredeceğim."

"Şu işi çözümlemeden buradan ayrılmayacağım" dedi

Vatanen, sözcüklerin üzerine basa basa.

Adam koşar adım atıldı, evin içinde yok oldu, elinde bir av tüfeğiyle kapıda yeniden belirdi, iki namluyu da basamaklarda doldurdu ve silahı Vatanen'in göğsüne doğrulttu. Bahçeyi mide bulandırıcı bir kötü şarap kokusu sarmıştı.

Ansızın çevresinde duran adamlardan biri Vatanen'in kıçına bir tekme oturtarak yüzükoyun düşürdü. Çevredekiler bir kahkaha attılar, biri Vatanen'i yandan tekmelemeye koyuldu.

Vatanen doğruldu, kadınlar gözüne yarı erimiş kumlu kar atıyorlardı, sırtına bir yumruk indi. Vatanen'e ancak kendi arsasına geri çekilirken dövüşmek düşüyordu. Bir ses biraz fazla gittiklerini söyledi ama öbürküler aynı fikirde değillerdi:

"Böyle bir herif polis çağırmaya cesaret edemez; ona hayatının korkusunu yaşatalım, ondan sonra da defolsun gitsin, yapacağımız bu. Ama önce saunayı ısıtın; haydi çocuklar, iş başına!"

Vatanen'in bu sahneden sonraki ruh durumunu kestirmek zor değil. Tavşanı kucağına alarak, düşüncelerini düzene sokmak üzere karşıya geçmek için buz tutmuş suyun üstünde yürümeye koyuldu. Karşı kıyı bir kilometre kadar uzaklıktaydı.

Dalaşçılar iki büyük köpeği peşine saldıklarında Vatanen yolun yarısındaydı. Vatanen'in kucağındaki tavşanı fark etmişlerdi.

"Tut, tut!" diye azdırıyorlardı köpekleri. Köpekler uluyarak Vatanen'i ve tavşanı izlemeye koyuldular. Tavşan dörtnala koşmaya başladı, köpekler kaçtığını görünce çılgınca bir havlama tutturdular, Vatanen'in yanından geçerken iri ayaklarının buzu kazıdığını gördü; gölün ardındaki ormanda tavşanın peşi sıra kayboldular.

Vatanen ardlarından karaya doğru koştu, tavşanı nasıl kurtarabileceğini düşünüyordu. Tüfeği yararlı olurdu, ama o Dar Boğaz'daki kulübenin duvarlarındaki çiviye asılı duruyordu.

Evden koşarak silahlı adamlar çıktı. Salıverdikleri köpeklerinkine benzeyen ulumalarla ilerliyorlardı, buz, ağırlıkları altında yaylanmaktaydı. Vatanen ormanda gizlendi; adamlar karaya vardıklarında, Vatanen'in gittiği yöne yöneldiler. Şimdi Vatanen çamurlu kara yatmış, adamların boğuk, acımasız konuşmasını dinliyordu.

Tavşan çoktan uzaklaşmıştı; köpeklerin sesi çok uzaklardan geliyordu. Açıkça uluyorlardı, demek ki takip sürüyordu ve tavşan henüz hayattaydı.

"Bu feci avı durdurmak gerekiyor," dedi kendi kendine Vatanen, ama hiçbir çıkış görmüyordu. Böyle insanlar varolabilirdi? Böylesi bir şiddetten nasıl zevk alınabilirdi, insan nasıl böylesine alçaklaşabilirdi.

Zavallı tavşan, dehşet içinde bir daire çizmişti. Avcılar yaklaşıyordu. Tavşan birdenbire ağaçların arasında belirdi ve Vatanen'i görür görmez, duraksamasız kollarına atıldı. Ağzından iki parlak kırmızı kan damlası yere düştü. Havlamalar yaklaşıyordu.

Vatanen ormanın ortasında böyle tavşan elinde dikilip durursa köpeklerin kendisini paralayıp öldürebileceğini biliyordu. Kendi hayatını kurtarmak için bu taptığı yaratığı terk etmeli, kovalamalı mıydı?

Hayır. Bu fikrinden, aklına gelir gelmez utanç duydu. Kalın ve dallı gövdeli çamların yetiştiği tepeye doğru bir koşu kopardı. Tavşan kucağında hızla ağacın birine tırmandı; koltuğunun altında bir tavşanla ağaca çıkmak da hayli zor bir iştir. Tavşanın tüylerinden bir kısmı ağaç kabuklarına takılı kalmakla birlikte bu işi başardılar.

Köpekler de aynı anda bir kasırga gibi oraya ulaştılar. Tavşanın izlerini hararetle koklayıp ağacı saptadılar. İki ayaklarıyla gövdeye dayanıp koro halinde ulumaya başladılar. Çamın kabukları pençeleri altında soyuluyordu. Tavşan başını Vatanen'in koltuğunun altına gömdü, bütün vücuduyla titriyordu.

Yeniden sarhoş sesleri duyuldu. Az sonra ağacın dibinde beş adam belirdi.

"Tamam, köpekler, tamam! hah, şöyle... demek bizimki ağaçta."

Adamlar sırıttılar; içlerinden biri ağaca bir tekme salladı, bir diğeri Vatanen'i düşürmek için çamı sallamaya koyuldu.

"Cesareti onu terk etmiş demek ki! Haydi, tavşanı at aşağıya da kollarına ateş etmek zorunda kalmayalım."

"Ağaca ateş et, ağaca ateş et! İyi fikir, kimse Karlsson'un ağaçta bir tavşan vurduğuna inanmayacak!"

"Yanında bir de herifle!"

Kahkahaların sonu gelmiyordu. Ağacı salladılar, köpekler efendilerinin bacakları arasında döneniyordu. Vatanen öylesine öfkelenmişti ki gözleri yaşarmıştı. Biri farkına vardı:

"Haydi tadında bırakalım. Baksanıza ağlıyor. Bu pazar yeterince güldük."

"Köpekleri bir saat daha bırakalım ki herifçioğlu bir daha çenesini nezaketle açmsayı öğrensin. Haydi, saunaya gidelim; herhalde ısınmıştır."

Adamlar uzaklaştı. Köpekler ağacın dibinde kalıp beklemeye koyuldular. Uğultuyla havlıyorlardı. Vatanen kusmak istiyordu.

Günün kararmasından az önce biri köpeklere ıslık çaldı, hayvanlar istemeye istemeye uzaklaştılar. Vatanen'in başı dönüyor, tavşan hâlâ titriyordu.

Aynı akşam Vatanen Helsinki'yi döndü. Önce şikâyet etmeyi düşündü, ama sonunda bir şey yapmadı. Leila'ya:

"Kuzeye, Dar Boğaz'daki kulübeye dönüyorum" dedi. "Güney beni açmadı."

Ve gitti.

XXI. BİR ZİYARET

Bahar geldi; zaman Kuzey'in arı ikliminde hoşça akıp gidiyordu. Vatanen Ren Geyiği Yetiştiricileri Kooperatifi sorumlusundan bir çevre duvarı yapma işi almıştı. Ağaç kesip çit yapımı için kütük haline getiriyordu. Yeterince zor ama pek zorlayıcı olmayan bir işti bu. Tavşan hayatın tadını çıkartıyordu, izlerine doğanın her yerinde rastlamak olasıydı.

Leila mektup yazıyor, kimi zaman aynı anda iki mektubu birden eline geçiyordu, çünkü Dar Boğaz'daki kulübenin postası ancak iki haftada bir gelmekteydi. Leila'nın mektupları ateşliydi, onları okumaktan zevk duyuyordu. Vatanen pek seyrek yanıt veriyordu, salt ateşi söndürmemek için. Leila, Vatanen'in Laponya'yı terk ederek uygarlığa dönmesini istiyordu; ama Vatanen karar veremiyordu. Güney onu hiç de heyecanlandırmıyordu, yerleşilen bölgelerdeki âdetlerden nefret ediyordu.

Mart ayının son haftasında Dar Boğaz'daki kulübedeki yaşam ansızın toptan değişti.

Geçen sonbahardaki ayı inini terk etmiş – ya da belki Noel'den önceki serüvenlerinden sonra bir daha kış uykusuna yatmamış – Dar Boğaz çevresinde dolaşıyordu. Vatanen onun birkaç ren geyiği öldürdüğünü farketti, karın

derinliklerinde başka besinlerden yeterince bulmak zor olmalıydı. Geceleri gidip kulübenin duvarlarını kokluyor, köşe bucağa işiyor ve mart gecesinde tedirgin soluklar alıp veriyordu.

Kütükten yapılma duvara bitişik bir sedir üzerinde uyuyan Vatanen'e soğuk terler döktürüyordu bu ziyaretler – tahta perdenin öte yanındaki homurtular uykusunu kaçırıyor, kendini iri pençeli bir kılıçbalığıyla aynı sepette bulunan küçük havuz balığı gibi duyumsuyordu.

Ayıların insanlara saldırmadığını biliyordu, ama olaylar her zaman mantığa uymaz.

Böylelikle bir gece, ayı kulübenin pencere çerçevesini yere devirip başını ve ön ayaklarını içeri soktu, içerideki ılık havayı kokladı. Dışarıda dolunay parlıyor, ayının silüeti hemen tüm pencereyi kaplıyordu. Tavşan inleyerek sedire sıçradı, Vatanen'in arkasına sığındı. Vatanen sedirin üstünde donmuş kalmıştı. Ne dehşet!

Ayı masanın üstündeki besinleri kokladı. Yemek artıkları kurutulmuş ren geyiği eti, ekmek, tereyağı, bir şişe domates salçası ve başkaca ıvır zıvır. Vatanen ayışığında ayının yiyecekleri düzgünce ağzına tıkıştırmasını izledi. Kâğıtları buruşturup açıyor, çiğneme sesleri duyuluyordu. Öylesine yordamınca davranıyordu ki! Kısa sürede masanın üstündekileri temizlemişti ve bir anlığına dışarı çıktı.

Geri döndüğünde daha cüretli davrandı. Masanın üstündeki domates salçası şişesini gördü, pençeleri arasına alıp merakla inceledi. Koku dikkatini çekmiş gibiydi – içeriğiyle ne yapacağını tam kavrayamamışçasına şişeyi sıkıyordu.

Sonra şişenin üstüne abandı. Vatanen bir tıpa fırlaması sesi ve bir şaşkınlık homurtusu duydu; salça başının üzerindeki duvara bulaşmıştı.

Ayı belli ki şişeyi yalıyordu ve bu arada da kulübenin her yanını salçaya bulamaktaydı. Kendi postunu yalıyordu. Sesler Vatanen'e kulübenin adını anımsattı; ayı gerçekten de boğazı daralmışçasına sık sık soluyordu.

Şimdi masanın üstünü yalamaktaydı, muşamba kalın

dilinin altında kayıyordu. Masa çöktüğünde ayının ön bacakları masanın üstündeydi; hayvan döşemeye yuvarlandı. Masadaki artıklar da gürültüyle yere düştüler, ayı ilkin panikler gibi olduysa da kendini hemen toparladı. Kulübenin içini keşfe koyuldu. Vatanen kımıldamaya cesaret edemiyordu.

Ayı yeri yalamaya koyuldu, salça oraya da saçılmış olmalıydı. Ayışığı, koca, yumuşak hayvanı yıkıyordu, görüntü gerçekten dehşetliydi. Ayının dev kafası zemindeki dil darbelerinin eşliğinde Vatanen'in yatağının ayakucuna doğru ilerliyordu, korkunç bir elektrikli süpürge gibiydi.

Tavşanın sinirleri bu noktada dayanamadı. Vatanen'in arkasından yere atlayıp odanın içinde zigzaglar çizmeye başladı. Ayı onu yakalamaya çalıştı, ama hareketleri bir hayli hantal kaldığından tavşan bir köşede gizlenmeyi başardı.

Ayı sakinleşip Vatanen'in yatağının ayakucundaki duvarı yalamaya koyuldu.

Vatanen'i o an gördü. Şaşkın bir halde, adamı sakınganca ve merakla incelemeye başladı. Ayının nemli, sıcak soluğu Vatanen'in yüzünü ısıtıyordu. Ayı Vatanen'in soluğunu hissedince kokladı, adamı kolları arasına alıp az biraz sarstı. Vatanen cansız gözükmeye çabalayarak kendini gevşek bıraktı.

Ayı bağrına bastığı adama bakıyordu; bulduğu bebeği ne yapacağını kestiremeyen bir cüce gibiydi. Denemek amacıyla Vatanen'in karnını dişledi ve acı bir çığlıkla karşılaştı. Dehşete düşen hayvan adamı kulübenin duvarına fırlatarak pencere boşluğundan kaçtı, gitti.

Vatanen kulübeye döndü, lambayı yakıp karnını inceledi, kan ve ayı salyasıyla ıslanmıştı ama yara ağır değildi. Ayı bir bakmak için hafifçe dişlemiş, daha doğrusu etini kıstırmıştı. Karnında delik yoktu.

Tavşan topallıyordu. Ayı fark etmeden üstüne basmış olmalıydı, eğer farkına varsaydı kuşkusuz onu da duvara çarpardı.

Vatanen masadan arta kalanları ayağıyla köşeye doğru itti, pencere boşluğuna bir kapak çaktı ve karnına bir bez bağladı. Yarası sancıyordu, ayı her şeye rağmen kötü pençe vurmuştu.

Vatanen tavşanı kollarına aldı. Temiz ak tüylerini okşadı ve söz verkdi:

"Yarın şafakla birlikte peşine düşeceğim, onu devirmemiz gerekiyor."

Tavşanın burnundaki yumuşak tüyler kabardı, aynı fikirde olmalıydı: Onu öldürmeli! Tavşan ayının kanına susamıştı!

XXII. BEYAZ DENİZ

Ay batıyordu. Vatanen sırt çantasına birkaç günlük erzak doldurdu, çantanın cebine yirmi kadar fişek yerleştirdi, tüfeğin şarjörünü doldurdu, baltasını biledi, beş paket sigara, kibrit ve kayak vaksı aldı. Tavşana "Sen de geliyorsun, değil mi?" diye sordu.

Masanın üzerine bir not bıraktı:

"Bir ayının izinde gidiyorum. Birkaç gün olmayabilirim. Vatanen."

Vatanen arkasından kulübenin kapısını kapattı, kayaklarını yağladı, çantayı ve tüfeği sırtına vurdu ve kayakları ayağına geçirdi. Kulübenin çevresi ayı izleriyle kaplıydı, ama az ileride, alacakaranlıkta Vatanen dörtnala giden bir ayının taze izlerini fark etmekte gecikmedi. Adam pistte dönüş yaptı, kar fazla yağmıyordu.

"Seni bu kez yakalayacağız, Tanrı tanık olsun."

Pist nehir yatağından geçiyordu. Vatanen tam yol gidiyor, çantası sırtını döverken onu ter içinde bırakıyordu. Tavşan yanında sıçrayıp hopluyordu.

Mart güneşi bulutsuz bir gökyüzüne doğdu, hava temiz ve ısırıcıydı, kar delikler bırakan kayak sopalarının altında hışırdıyordu. Yol mükemmeldi. Vatanen aşmakta olduğu yoldan, gözlerini irice açtığında alnına şiddetli bir ağrı

saplanmasına yol açacak kertede ışıldayan güneşte göz kamaştıran karlardan mutluluk duyuyordu.

İzlerden ayının yatıştığı anlaşılıyordu, kuşkusuz kendini güvenlikte sayıyordu. Vatanen hızını artırdı, avına yakında rastlayabilirdi.

Akşamüstü Vatanen sık bir gürgen ormanına daldı, ayının burada dinlenmiş olduğunu gördü. Yabanıl hayvan kayakçının yaklaştığını kuşkusuz duymuş ve ortadan yok olacak zamanı bulmuştu. Şimdi ava devam etmek gerekiyordu, ayıyı yeniden bulmak, en azından birkaç gün alacaktı, o da mümkün olabilirse. Neyse ki kar ayının ağırlığı altında kayak yapan bir adamınkinden daha fazla eziliyordu.

Uçsuz bucaksız, bataklıklı bir düzlüğe vardılar, izler güneye doğru sürüp gidiyordu. On kilometre genişliğinde bir oluğun öte yanında Vatanen avını gördü: Ayı oluğun öte yanında gözden yitti; karşı kıyıda karlı ormanlar içinde bir kara noktacık oldu. Şevki kamçılanan Vatanen donmuş yüzey üzerinde bir şimşek gibi uçtu.

Güneş batıyordu, çalılar arasında izleri görmek mümkün değildi, bir şeyler yemek için durmak gerekiyordu. Vatanen iri bir çam devirdi, üstündeki dallarla bir ateş yaktı, ren geyiği etini tavada kızarttı, çay içti ve birkaç saat uyudu. Uyandığında ay yükselmişti, gök aydınlıktı, yeniden yola koyulabilirdi.

Karlı ormanların gece aydınlığı ürkütücü bir güzellikteydi. İzleme, kayakçıyı heyecanlandırıyor, kendini yorgun hissetmemesini sağlıyordu. Sırtı ter içindeydi, soğuk giderek artıyor, donan kirpiklerindeki buzu sık sık çıplak eliyle çözmesi gerekiyordu. Tavşan zaman zaman dere kenarındaki söğütleri kemiriyordu. "Benimle gel," diyordu Vatanen ona. "Yemek yemenin sırası değil."

Ayı iki kez uzanmıştı, yorulmaya başlamış olmalıydı. Ama her seferinde aydınlık gecede kayakçının yaklaştığını duymuş ve kaçmıştı. Şimdi güneydoğu yönünde koşuyordu. Daha akşam olmadan Tanhua yolu aşılmıştı; şimdi

Kuzeydoğu'nun orman yığınlarına yaklaşıyorlardı. O gece pek çok nehri aştılar, ayı bir keresinde erime deliğinden buzlu su içmek üzere durdu. Vatanen erimekte olan buzların çevresinden dolaşıyordu; dikkatsizlik sonucu, kara, buzlu sulara düşmek, ölüm demekti.

Ay battı, gökyüzü karardı, bir ateşin yanıbaşına oturmaları gerekti; Vatanen alevlerin sıcağında uyuyakaldı, tavşan da biraz bir şeyler yedikten sonra uyudu.

Vatanen güneş doğarken yeniden yola koyuldu. Şimdi Savukovski dolaylarında, Martti'nin batısındaki yerleşim yeri olmayan bölgelerde bir yerde olmalıydı. Az sonra anayola çıkacaklardı, ayı Savukovski eteklerine doğru koşuyor gibiydi. Gerçekten de az sonra yolu geçtiler.

Ayı Savkovski–Martti yolunu iki köy arasındaki yolun yarısında kesmişti. Kar temizleyicilerin geride bıraktığı yamaç onu öylesine rahatsız etmişti ki geçerken işaret levhasını bir çöp gibi koparıp atmıştı. Bu Vatanen'e bırakılmış bir mesajdı aynı zamanda.

"Gücüm yerinde, insanoğlu; bana yaklaşma."

Ama Vatanen yoluna devam etti.

Akşamüzeri güneş karı çorbaya çevirdi; kayaklarının tabanına yapışıyordu, ilerlemek iyice zorlaşmıştı. Kar üzerindeki taze izlere karşın, izleme boşunaydı. Durmak gerekiyordu, kar kayakların altında yığılıyordu. Ancak akşamleyin sertleşti. Vatanen iki saat daha kaydı, ama hava iyice kararadı; üstelik ay da çıkmamıştı. Geceyi kamp ateşinde geçirmek gerekti. Vatanen Salla komününe geldiğini hesapladı. Tavşan yorgunluktan bitmişti, ama yakınmıyordu; zaten halinden hiç yakınmazdı ki. Vatanen ona genç bir kavak kesti, baltayla kabuğunu soydu. Tavşan karnını doyurduktan sonra patilerini öne uzatıp kamp ateşinin ışığında uyuyakaldı. Vatanen onu hiç bu kadar yorgun görmemişti.

"Bu izleme ayı için de çok zorlu olmalı."

Ortalık izler görülebilecek kadar aydınlanınca Vatanen yeniden yola koyuldu. Erzağı bitmiş, çantası hafiflemişti.

Hızlı davranmak gerekiyordu. Ayıyı Salla kömünüyle Sovyetler Birliği arasındaki sınıra varmadan önce öldürmeliydi. Yolu, Vatanen'in hesaplarına göre Tenniöjoki vadisinin kuzeyindeki boş alanlardan Naruska köyüne doğru götürmekteydi onu. Elindeki haritaların sınırları dışına günler önce çıkmıştı; şimdi bölgenin Finlandiya genel haritası üzerindeki görüntüsünü kendi belleğinden bulmalıydı.

Son derece zor ve tekdüze bir gün.

Akşamleyin Ayı tepesine vardılar. Vatanen pistten ayrılarak köye giden yola saptı. O denli yorgundu ki, kar temizleyicinin yığdığı kar tepeceğine yuvarlandı. Köyün öğrencileri geçiyordu, hepsi onu selamladı. Kuzeyde âdet böyledir, çocuklar yetişkinleri selamlar. Vatanen çocuklara dükkânın nerede olduğunu sordu.

Ama dükkân uzun zaman önce faaliyete son vermişti. Haftada iki kez bir alışveriş kamyonu geçiyordu. Vatanen kayakları çıkardı, dükkânın bitişiğindeki eve girdi. Salonda evin erkeği sofradaydı, karısı fırının yanında kızarmış patatesleri soyarak teker teker adamın önüne getiriyordu.

Tükenme sınırında bir adam hem korku hem de güven uyandırır; ona Kuzeyde incelikli bir içgüdünün tanıdığı kimi haklar vardır. Ev sahibi yanındaki iskemleyi göstererek Vatanen'i yemeğe davet etti.

Vatanen yedi. O denli yorgundu ki elindeki kaşık yüreğinin çarpış ritminde titriyordu. Kayak başlığını başında unutmuştu. Ren geyiği yahnisi lezzetli ve doyurucuydu, Vatanen hepsini sildi süpürdü.

"Alışveriş kamyonu ne zaman geçiyor?" diye sordu.

"Ancak yarın."

"Acelem var, acaba sizde birkaç günlük erzak bulabilir miyim?"

"Nereden geliyorsun?"

"Sompio'dan. Dar Boğaz'dan."

"Kutup porsuğunun mu peşindesin?"

"Ona benzer bir şey."

Salona büyük bir patırtıyla öğrenciler girdi. Baba onları

dışarı gönderip Vatanen'i odaya götürdü. Bitişik yatakların örtüsünü kaldırarak uyumasını söyledi. Salonda karısına şu sözleri söylediği duyuluyordu.

"Çantaya dört günlük erzak koy, çocuklara da dışarıda gürültü yapmamalarını söyle. Onu birazdan kaldırırım."

Vatanen kimse kendisini uyandırmadan, iki saat sonra kalkıp yüzünü yıkadı. Çarşafların üstünde üstü başını çıkarmadan, ayakkabılarıyla uyuyakaldığını fark etti. Salonda çocuklar tavşanı okşuyorlardı. Vatanen'in kalktığını görünce neşeyle gevezeliğe koyuldular.

Vatanen masanın üstüne yüz markhk bir banknot bıraktı, ama evsahibi bunu geri verdi. Çıktılar. Vatanen kendini gergin hissediyordu, karnı acıyordu.

"Asid borikli suyunuz var mıydı acaba?"

"Leena, git içeriden getir." Kız koşarak içeriden bir şişe antiseptik getirdi. Vatanen karnını açtı, adam diş izlerini gördü.

"Muazzam bir çenesi varmış."

Yangılanmış ısırığı ilaçladı, Vatanen'in karnını gazlı bezle sardı. Vatanen de piste ulaşmak üzere ormanın yolunu tutmuştu. Yola çıkmadan önce, ormanın eşiğinden ev sahibine bağırdı:

"Bu köy Kotala mıydı, Naruska mı?"

"Naruska!"

Vatanen pisti hemen buldu ve kavga yeniden başladı. Ayının yorgun ve öfkeli olduğu görülüyordu: Yolu üzerinde ağaçları parçalamış, kabuklarını soymuş, birkaç ölü kayını devirmişti; ortalık ağaç kıymıklarıyla doluydu. Vatanen ayının sınırın öte yanında kaybolup gitmesinden korkuyordu.

"Seni hiçbir şey kurtaramaz, dostum; büyük bir güce sığınmaya çalışmana değmez."

Geceleyin dondurucu bir ayaz çıktı. Ay bulutlar arasındaydı. Geceboyunca izlenmeye ara vermek gerekecekti. Sabahleyin rüzgâr izleri silmişti; Vatanen'in kar burgaçları arasında taze bir pist bulana dek zigzaglar çizmesi gerekti.

Şimdiye dek kaç gün oldu? Bunun artık önemi yoktu.

Bitkin tavşanı çantasına tıkarak yola koyuldu. Kar tipi halinde yağıyordu, fırtına yakındı. Süt gibi bir havada taze de olsalar iz sürmek zordur. Vatanen şimdi pisti kaybetmek üzere olduğunu biliyordu, o zaman bütün izleme boşa gitmiş olacaktı. Karnı yeniden yanmaya başlamıştı, gazlı bezler böbreğine doğru kaymıştı ama düzeltecek zamanı yoktu.

Bir tepenin eteğine geldi, kasırga tere batmış adamı devirecekti neredeyse, ama pistin üzerinde kaldı, kalması gerekiyordu. Gözleri karardı, zaten birkaç gündür gözleri kamaştıran karın üzerinde iz sürmekten görüşü iyice zayıflamıştı.

"Pençelerimden canlı kurtulamayacaksın!"

İzleme kötü bir filme benziyordu, fırtınada ancak birkaç metre önünü görebilmekteydi. Vatanen mekanik olarak, karla kaplanmış izlerin ardından gidiyordu, ilk günlerdeki neşesinden eser kalmamıştı. Fırtına günboyu esti, savurdu, Vatanen izlediği yönün bile ayrımında değildi, ama bir sülük gibi piste yapışmıştı. Yolda bir topak domuzyağı yuttu, su niyetine de omuzlarında biriken karlardan bir avuç attı ağzına. İzler birden ormandan bir yola döndü. Ayı öylesine yorulmuştu ki dörtnala yolda koşuyordu. Donmuş yüzeyde kaymıştı, rüzgârın yığdığı karlar arasında iri pençe izleri görülüyordu. Vatanen ürperdi, sırtı üşüdü.

Bir kavşağa varmıştı. Yol levhası vardı. Pek güzel! Sonunda nerede olduğunu öğrenebilecekti.

Kavşakta durdu, sopalarına yüklendi, levhalardaki yazıları okumaya koyuldu ama bir şey anlamadı.

Sovyetler Birliği tarafına geçmişti. Levhalar Rusçaydı ve kiril alfabesiyle yazılmıştı. Bitkin adamın alnından aşağı şimdi de şaşkınlık terleri boşanıyordu.

Geri mi dönmeli, Rus yetkililerine teslim mi olmalıydı.

"Buraya kadar geldiğimize göre, canı cehenneme!"

Vatanen'in kavşaktaki kararsızlığı uzun sürmedi. Yeniden ayıyı izlemeye koyuldu; akşama dek sakinleşmeden

kaydı. Geceleyin izini sürdüğü hayvanın silüetini gördü, ama hayvan karanlığa gömüldü. Bir kez daha bir çam kesip ateş yaktı ve geceyi ilk kez Sovyetler Birliği topraklarında geçirdi. Önünde uçsuz bucaksız ve ıssız Dvina ormanları uzanıyordu; kan ödülüne orada kavuşacaktı.

Ertesi günlerde gökyüzü az biraz açıldı. Vatanen ayının izinde çıldırmış bir koç gibi kayıyordu; birkaç geniş yol açtılar, ayı doğuya doğru kaçıyor ve asla gücünü yitirmiyordu. Doğudan gelen süpersonik bir uçak göğü Mourmansk yönünde geçti, Vatanen durup onu izledi. Pırıl pırıl kanatları ve ürkütücü süratiyle taşıt yorgunluktan bitmiş kayakçıyı derinden etkiledi; insanoğlunun araçları sayısızdı.

Vatanen köylerden kaçınarak yolunu ıssız bölgeler üzerinden sürdü. Yolu üzerinde tek canlıya rastlamadı; ama zaman zaman çölün ortasında zırhlı araç izlerine rastlıyordu. Sınırı geçtiği fark edilmemiş olamaz mıydı? Belki de, çünkü fırtınada Vatanen'in kendisi bile sınır çizgisini ayrım sayamamıştı. Yine de demirperde üzerine söylentilerin doğru olmadığı anlaşılıyordu, kayaklarına tek bir dikenli tel bile takılmamıştı.

Erzakı iki gün önce tükenmişti, ama av sürüyordu. Küçük bir köye vardılar, ayı geceyi taştan bir binanın yıkıntıları arasında geçirmişti. Eski bir tuz ocağı, diye düşündü Vatanen. Demek ki deniz kıyısına varmışlardı. Beyaz Deniz'in kıyısına.

Az sonra Mourmansk demiryoluna rastladılar. Vatanen, kayakları buzda sağa sola yalpalayıp çarparak rayları geçti. Yeniden yola çıkmadan önce, elektrikli olduğunu fark etti. Bir akşam önce yalnızca domuz derisi kaynatıp yemişti, öylesine açtı ki; gözü ayıdan başka bir şey görmüyordu.

Sonunda deniz kıyısına vardılar. Ayı donmuş su yüzeyi üzerinde koşuyordu; uzaktan, peşinde birkaç küçük yük gemisiyle bir buz gemisi seçilebiliyordu.

Ayı Kandalaksa körfezinin buzu üzerinde koşuyor, Vatanen de ardından kayıyordu. Birkaç kilometre kuzeyde Kandalaksa kentinin fabrika bacalarından çıkan dumanlar

berrak ve buzlu gökyüzüne doğru tırmanmaktaydı.

Ayı buz kırıcının açtığı kanala dek ilerledi. Vatanen onu izledi, bu dehşetli yolculuğun son kavgası Beyaz Deniz'in lekesiz, göz kamaştıran buzları üstünde geçiyordu:

Ayı kanalın kıyısında iki arka ayağı üzerinde doğruldu, tiz bir çığlık koyverdi; koyu renkli postu üzerindeki ak kolyesi güneşten parlıyordu. Öfkeli, korkunç bir ulumayla Vatanen'e döndü. Vatanen kayaklarını çıkardı, buzun üzerine uzandı, dürbün merceğindeki buzu başparmağıyla eritti, güvenlik tetiğini düşürdü, ayının tam göğsüne nişan aldı.

İri ayı buzun üzerine çöktü, bir kurşun yetmişti. Vatanen ayıya yanaştı, gırtlağını açıp kara ve pırtılı kanını akıttı; avucuyla iki yudum içti. Sonra da dev leşin üstüne oturup son sigarasını yaktı. Ağlıyordu; nedenini bilmiyordu ama gözlerinden yaşlar süzülüyordu, ayının postunu ve çantasını gözleri kapalı duran tavşanı okşuyordu.

Buzun üzerine iki büyük uçak indi, yere askerler atladı. Yirmi kadar kişi Vatanen'e yaklaştılar, içlerinden biri karelya lehçesiyle konuştu:

"Evet, yoldaş, onu en sonunda yakaladın. Kızılordu adına sana tebriklerimizi sunarım. Ayrıca seni casusluktan tutukluyorum, ama sakın kaygılanma yoldaş; bu yalnızca formalite gereği. Şundan bir yudum çek."

Buz tutmuş votkanın yakıcılığı, gözyaşlarını kuruttu. Vatanen kendini tanıttı ve açıkladı:

"Sınırı geçtiğim için özür diliyorum, ama bunu yapmasaydım şu ayıyı öldüremezdim."

"Vot, seni bağışlıyoruz! İyi kaydın! Şimdi uçağa bin, adamlar ayıyı parçalarlar; tavşanı da alıyor musun?"

Uçağa binip buzun üzerinde havalandılar, birkaç dakika suçtular, ardından da bir iniş pistine kondular.

"Vot* önce sauna, ardından da uyku. Sorgulama, yarın olur."

* *Rusça bir sözcük. "İşte", "ya" vb. (çev.)*

XXIII.HÜKÜMETTE

Vatanen ve tavşan Sovyetler Birliği'nde iki ay tutuklu kaldılar. Bu süre içinde Vatanen birçok kez sorgulandı, kendisinden Finlandiya'ya ilişkin bilgiler istendi. Sovyet devriyelerinin kendisini sınırı geçtiği andan itibaren izlediğini ve denize kadar yolunun tüm evrelerini gözlediklerini öğrendi.

Vatanen'den Karelya radyosunda da söz etmişlerdi.

Sovyet Karelya gazetesi Vatanen'le bir röportaj yaptı, ayının postunu sırtlamış durumda bir fotoğrafını bastılar, tavşan da kucağındaydı. Tüm yetkililer kendisine dostça davranıyordu, hapisaneye konulmadı ve durumu belirginlik kazanana dek kayaklarını takıp Finlandiya'ya dönmemeye söz verdiğinde Petrozavodsk'ta serbestçe dolaşma iznini aldı.

Vatanen'in Finlandiya ve Sovyetler Birliği'nde tüm yaptıklarına ilişkin iki yüz sayfalık ifade tutanağını Finlandiya'ya göndermişlerdi. Sovyet yetkilileri Finlandiya İçişleri Bakanlığı'ndan Vatanen'in ifadesinin gerçeğe uygunluğunu sormaktaydı. Bir ay sonra Petrozavodsk'a Finlandiyalı yetkililerden Vatanen'in açıklamalarını doğrulayan bir belge geldi; bu belgeye göre Vatanen Finlandiya'da çeşitli suçlar işlemişti.

Vatanen evlilik akdine uymamakla suçlanıyordu. Yazın evlilik yuvasını terk ettiğinde yetkililere adres değişikliğini bildirmemişti. Dolayısıyla, serserilikle suçlanıyordu. Beşinci olarak, Vatanen geçerli izin olmadan birkaç gün yabanıl bir hayvanı alakoymuştu. Nilsia'da (6) Vatanen Hannikainen isimli biriyle balık avlama izni olmaksızın fenerle balık tutmuştu; 7) bir orman yangını sırasında kaçak içki içmekle alkol yasalarını çiğnemişti; 8) ayrıca, aynı yangın sırasında, Salosensaari adlı biriyle alkollü içki içmek amacıyla görevini yirmi dört saat süreyle terk etmişti; 9) Kuhmo'da bir ölüyü suistimal etmiş; 10) Ounasjoki üzerinde Meltaus köyünde, savaştan kalma Alman silahlarının çalınarak satılmasına katılmış; 11) Posio'da bir hayvan öldürmüş; 12) Aptal Dere'de Kaartinen isimli bir kayak öğretmenine kötü davranmış; 13) Sompio'da Dar Boğaz mevkiinde bir ayının varlığı konusunda yetkilileri zamanında uyarmayı savsaklamış, 14) silah taşıma izni olmaksızın, izinsiz bir av partisine katılmış; 15) resmen çağrılı olmadığı halde Dışişleri Bakanlığı'nın davetine katılmış; 16) yanlış bilgilerle uhdesindeki tavşanı Helsinki'de bir kamu kuruluşunda tedavi ettirmiş ve tedavi masraflarını ödememiş; dahası; 17) Helsinki'de bir lokantanın tuvaletinde Millî Gençlik'in sekreterine kötü davranmış; 18) Kerava yolunda sarhoş bir halde bisiklet sürmüş; 19) Turenki'yle Hanko arasında yolculuk yaparken, halen evli olduğu halde Leila adlı biriyle nişanlanmış; Vatanen ayrıca 20) yine silah taşıma izni olmaksızın koruma altındaki bir ayıyı avlamakla suç işlemiş; 21) bu av sırasında pasaportu ve gerekli vizeleri olmadığı halde Finlandiya ile Sovyetler Birliği arasındaki sınırı ihlal etmiş; ve bundan sonra da suçlarını Sovyet yetkililerine itiraf etmişti (22).

Belge, tüm bunlarla suçlanan Vatanen'in Finlandiya adaletine teslim edilmesi gerektiğini belirtilerek sonuçlanıyordu. Vatanen'in vurduğu ayının postu ve elinde bulunan tavşanla birlikte iadesi talep ediliyordu.

"Vay cani vay" diye dalga geçti Petrozavodsk'daki

sorgu görevlisi. "Seni Leningrad'a hükümete göndermek zorundayım; durumunu onlar inceleyecekler."

Leningrad'da işin Sovyetler'i ilgilendiren yanı çözümlenene dek Vatanen'i Astor Oteli'ne yerleştirdiler. Sovyet adaleti, üzerindeki haklarından vazgeçince de, 13 Haziran günü Vatanen Finlandiya'ya doğru yola çıkmak üzere gara götürüldü.

Eşlik eden binbaşı onu hararetle kucakladı, iki yanağından öptü.

"Yoldaş, serbest kaldığında Astor Oteli'ne gel, vot, birlikte bir kadeh bir şey içeriz!"

XXIV.SONSÖZ

Vatanen'in başına bundan sonra şunlar geldi: Sınırda Vainikkala'da tutuklandı ve bir hücre-vagonla Helsinki'ye gönderildi, tavşan da aynı trendeydi. o bir yanında yuvarlak havalandırma delikleri olan ve kapağına hayvan yazısı bulunan bir etiket yapıştırılmış kontrplak bir kutu içinde yolculuk yaptı.

Vatanen gözaltındayken durumunu düşündü ama hiçbir pişmanlık belirtisi göstermedi; aksine, şevkli hapisane papazına karşı, adamı boğazında bir yumru, başını umutsuzca sallatacak kertede sertleşti.

Tavşan yetkililer için bir sorun kaynağıydı: Vatanen'e ait olduğu hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak kadar kesindi, onu ne öldürebilir ne de yiyebilirlerdi. Vatanen avukatı aracılığıyla kendisine yöneltilen tüm suçlamalarda tavşanın da suç ortaklığından yargılanması talebinde bulundu; Vatanen bu bahaneyle hapisane hayatının güçlüklerine sevgili hayvanın eşliğinde daha kolay katlanabilmeyi umuyordu.

Cezaevi müdürü yasayı inceledikten sonra, Vatanen bir kadın olsaydı ve tavşan da onun bebeği olsaydı, çocuk annesinden uzaklaşabilecek yaşa gelene dek onu da hapsedebilecekleri hükmüne vardı; ama Finlandiya yasaları bir hayvana böyle davranmaya izin vermiyordu. Kuşkusuz

tavşan tam anlamıyla Vatanen'in evcil hayvanı sayılmazdı, ama cezaevi yönetiminin en üst yetkilisi, yanıtında tutukluların evcil ya da sonradan evcielleştirilmiş hayvan bulundurmalarının aynı ölçüde yasak olduğunu vurguluyordu. Dahası, hayvanları koruma yasaları tavşanı Vatanen'le aynı hücreye yerleştirmeyi yasaklıyordu; çünkü burası yabanıl bir hayvan için son derece sağlıksız bir ortam oluşturmaktaydı ve Vatanen'in tavşanı hukuksal olarak yabanıl bir hayvan sayılabilirdi. Böylelikle cezaevi yönetimi tavşanın hücreye aktarımını reddetti, çünkü burada ölüm tehlikesiyle karşılaşabilecekti. Cezaevi papazı sanığa yetkililerin yanıtını getirdiğinde, Vatanen'e, "Bu hücrenin masum bir hayvan için son derece sağlıksız bir ortam oluşturduğunu anlamalısınız," diye açıkladı.

Sorun ancak Vatanen'in Cumhurbaşkanı'na bir mektup yazmasıyla çözümlenebildi; bu mektubu cezavinin duvarları dışına kaçak olarak, galvanizleme fabrikasına giden bir karavana kazanının dibine yapıştırılmış durumda çıkardı; bir işçi mektubu yuttu, akşamleyin de evinde doğal yollardan çıkardı; belgeyi kuruttu, ütüledi, temiz bir zarfın içine yerleştirip geceyarısı, ayışığında başkanlık sarayının posta kutusuna attı; mektup buradan ertesi sabah saat tam altıda diğerleriyle birlikte başkanın sekreterinin önüne getirildi.

Mektubun açılmasıyla tavşanın bodur söğüt ağacından yapılma bir sebep içinde Vatanen'in hücresine getirilmesi arasında geçen süre, bir saat on dakikaydı. Vatanen'e olayın nasıl görüşüldüğünü sorduğumda, bana, mektubun başından beri kişiye özel olduğunu, bu konuya girmek istemediğini söyledi.

Bu kitabın yazarı, ben de gözetim altında olduğu süre içinde Vatanen'le görüşebilme şansına sahip oldum; olabildiğince bağlı olarak notlar aldığım uzun görüşmelerimiz oldu; bu kitabı da bu notlara dayanarak yazıyorum.

Vatanen'e ilişkin izlenimim, onun ender görülür bir derinliğe ve pırıl pırıl bir yüreğe sahip olduğu yolundadır;

Vatanen'in son görüşmemizin sonunda söylediği şu sözleri asla unutmayacağım: "Yaşam budur."

Bence Vatanen'in biyografik destanı, onun otantik bir yıkıcılığı olan devrimci doğasını ortaya koymaktadır ki, zaten büyüklüğü de buradadır. Vatanen uğursuz hücresinde tavşanını bir ana sevecenliğiyle okşarken, insanlık benim için bir anlam kazandı. Vatanen'in nemli gözlerle hücresinin taş duvarlarına dalıp gittiği anlarda, dünyada hiçbir şeyin, talihsiz koşulların kurbanı olmuş bu adamı, kişiliğinin derinliklerinde yatan gücü bir kez daha ortaya çıkarmaktan alakoyamayacağını belli belirsiz düşündüğümü anımsarım.

Bu kitap baskıya girmek üzereyken, bir haberci bana, hapisaneden acil bir mesaj getirdi. Vatanen ve tavşan firar etmişlerdi!

Firarın ayrıntılarını öğrenmek üzere cezaevine koştum. Bu da cürüm tarihimizin en garip olaylarından biridir: Vatanen'in özgürlüğe öylesine gereksinimi vardı ki acı çektiği günlerden birinde kollarında tavşanla birlikte hücresini cezaevinin iç avlusundan ayıran duvarı geçmiş, hapisanenin dış duvarlarına dek yürümüş, onu da aşarak özgürlüğe kavuşmuştu; ondan sonra Vatanen'i de, tavşanı da bir daha gören olmadı. Cezaevi gardiyanları bu birkaç dakika boyunca mitralyözlerinin ve süngülerinin gerisinde donakalmışlar ve firara karşı çıkamamışlardı. Vatanen'in avukatı L.Heikkila da firarın ertesi günü ortadan yok oldu; nerede olduğunu kimse bilmiyor.

Ve öğrenebildiğimiz bu son eylemi de Vatanen'le şaka yapılamayacağını bir kez daha göstermiş bulunuyor.

Suomusjarvi, 14.5.1975

"Vatanen'in Tavşanı"
günümüz Fin yazarlarından Arto Paasilinna'nın
en tanınmış yapıtıdır.
Roman kahramanı gazeteci Vatanen'in
bir küçük rastlantı sonucu
yaşamının değişmesine bağlı olarak çağdaş Finlandiya
(ve bu anlamda herhangi bir Batı) toplumunda
yozlaşmış, mekanikleşmiş insan ilişkilerinin ince bir mizah
ve yer yer yoğun bir ironiyle sergilendiği
bu güzel ve akıcı anlatıda,
Kuzey'e özgü şiddet tablolarıyla karışmış olsa da
taşra içtenliği ve eldeğmemiş doğa görüntüleri,
yozlaşmış kent yaşamına karşı bir seçenek olarak sunulmakta,
Vatanen ve bir sevecenlik, dostluk simgesine dönüşen tavşanı,
anlatının sonlarında,
neredeyse birer efsane kahramanı olup çıkmaktadırlar...
Arto Paasilinna,
Lagerlof, Hamsun, Lagerkvist vb.
büyük Kuzeyli yazarların oluşturduğu geleneğin
günümüzde bir temsilcisi olduğunu kanıtlamaktadır
"Vatanen'in Tavşanı"nda.

KAPAK: S. MADEN

SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI
SİMAVİ YAYINLARI